

30K-2
2000

ПРОДЕТАРЫ! Усіх краін, злучайцеся!

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

№ 6

№ 6

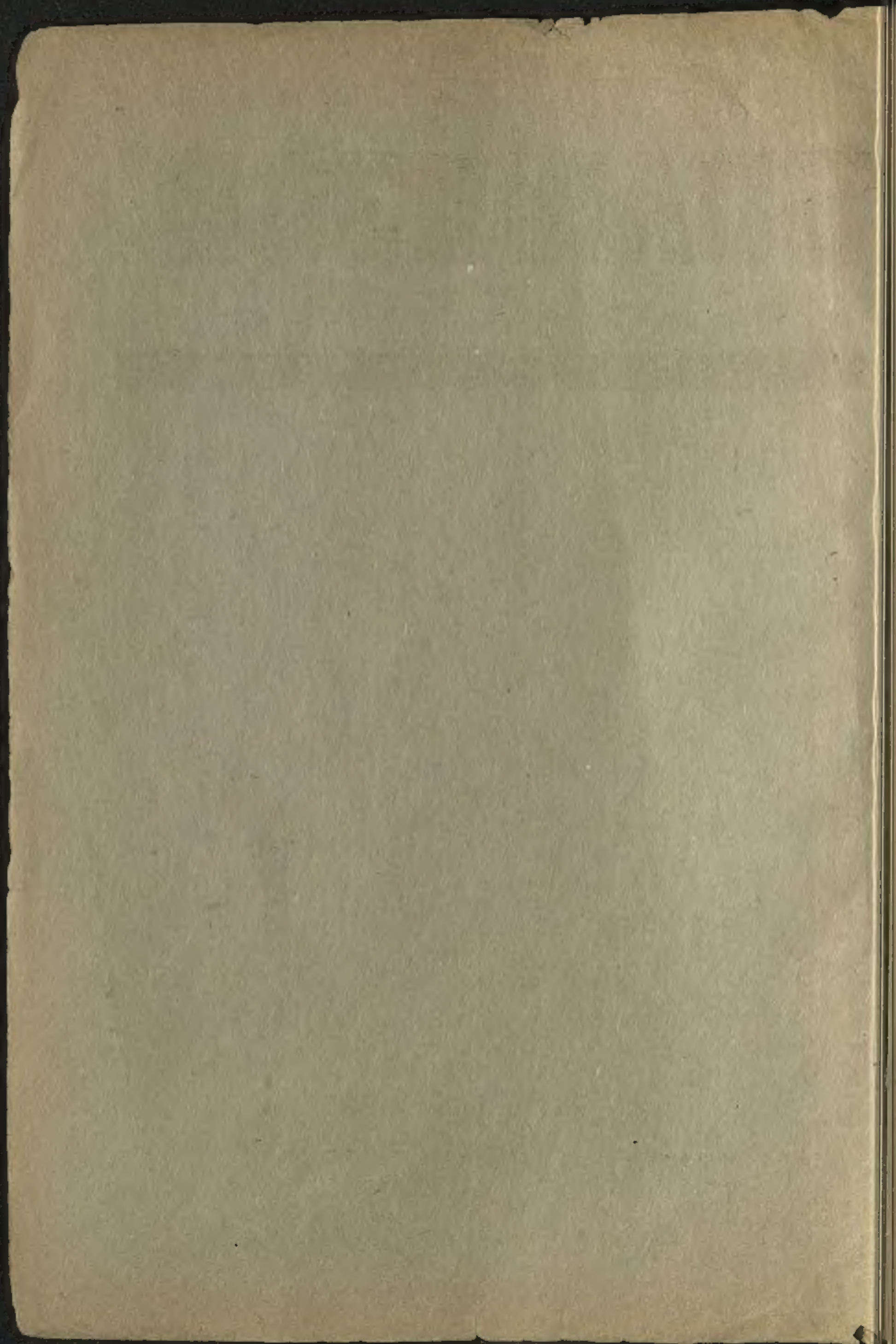
0605
18499

М Е Н С К

Выдавецтва ЦК КП(б)Б „ЗВЯЗДА”
1936

ПРОЛЕГАРЫІ ўсіх краін, злучайцеся!

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

30к-2
2600

ПАЛІТЫКА-ЭКАНАМІЧНЫ
ШТОМЕСЯЧНІК
ОРГАН ЦК КП(б)Б

ГОД ВЫДАНИЯ X

№ 6

Чэрвень 1936 г.

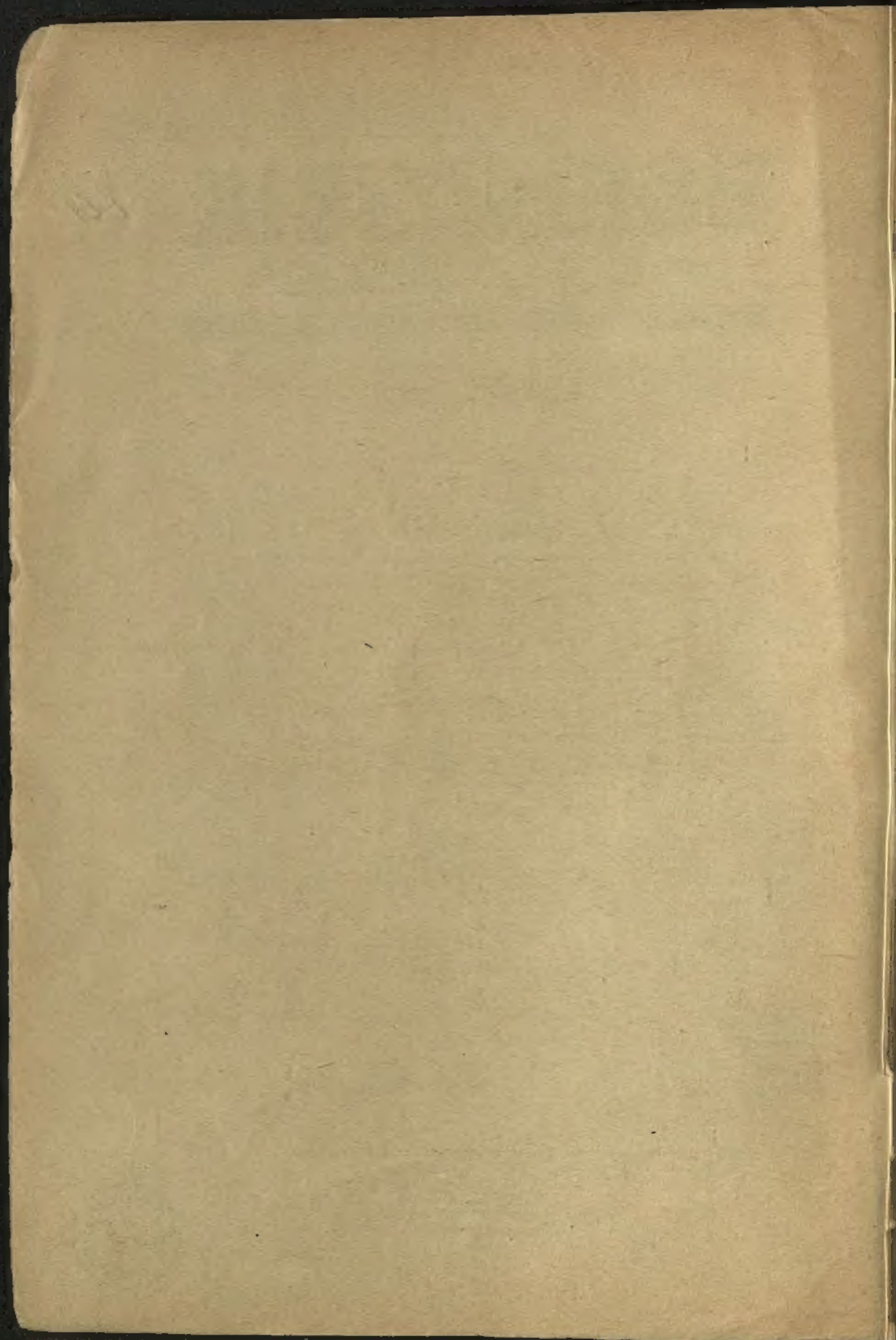
З М Е С Т

	Стар.
Рэзалюцыя Пленума ЦК ВКП(б) на дакладу тав. Сталіна, прынятая 1 чэрвеня 1936 г.	3
Пастанова Прэзідыума ЦВК Саюза ССР аб Канстытуцыі Саюза ССР	—
Праект Канстытуцыі Саюза ССР	4
Пісьмо беларускага народу вялікаму Сталіну	22
Прамова тав. Гікало на ўсебеларускім народным мітынгу 11 ліпеня 1936 года	35
Н. Ф. Гікало. —Совецкая Беларусь	38
Перадавы. —Новая сталінская Канстытуцыя Саюза ССР	45
І. Разгон. —Гікалаўцы	53
О. Сапрыці. —Па-большэвіцку рэалізаваць рашэнні Пленумаў ЦК аб уборцы ўраджаю і загатоўках	66
А. Арашчук. —Барацьба за разгортванне стаханаўскага руху ў сельскай гаспадарцы	74
Р. Соскін. —Узняць ідэйна-палітычны ўзровень спачувальчых	79
Л. Мыслівец. —Першыя вынікі работы са спачувальчымі	82
І. Пазняноў. —З вопыту работы двух партарганізацый	86
Паўловіч. —За большэвіцкае выхаванне моладзі	90
Галанціонаў. —Вучоба і палітычнае выхаванне моладзі	93
Рэзалюцыі чэрвеньскіх Пленумаў ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б	98

Адрас рэдакцыі:
Менск, Чырвонаармейская вул.,
ЦК КП(б)Б, пакой 21.
Тэлефон адказнага рэдактара па
камутатару 20000, даб. 68.

ПРАЕКТ КАНСТЫТУЦЫІ СССР

*Рэзалюцыя Пленума ЦК ВКП(б) на дакладу тав. СТАЛІНА,
прынятая 1 чэрвеня 1936 года*

а) Адобрыць у асноўным
праект Канстытуцыі СССР,
прадстаўлены Канстытуцый-
най камісіяй ЦВК Саюза ССР.

б) З прычыны асаблівай
важнасці пытання лічыць мета-
згодным скліканне Усесаюз-
нага З'езда Советаў для раз-
гляду праекта Канстытуцыі
СССР.

*Пастанова Прэзідыума Цэнтральнага
Выканаўчага Камітэта Саюза ССР.*

АБ КАНСТЫТУЦЫІ САЮЗА ССР.

Заслухаўшы даклад Старшыні Канстытуцыйнай Камі-
сіі таварыша Сталіна аб праекце Канстытуцыі СССР,
Прэзідыум ЦВК Саюза ССР пастанаўляе:

1. Адобрыць праект Канстытуцыі Саюза ССР, прад-
стаўлены Канстытуцыйнай Камісіяй ЦВК Саюза ССР.

2. Склікаць Усесаюзны з'езд советаў для разгляду
праекта Канстытуцыі Саюза ССР.

3. Тэрмін склікання Усесаюзнага з'езда советаў уста-
навіць 25 лістапада 1936 года.

4. Апублікаваць праект Канстытуцыі Саюза ССР
для ўсенароднага абмеркавання.

Старшыня Цэнтральнага Выканаўчага
Камітэта Саюза ССР М. КАЛІНІН.

В. а. Сакратара Цэнтральнага Выканаўчага
Камітэта Саюза ССР І. УНШЛІХТ.

Масква, Крэмль, 11 чэрвеня 1936 года.

Праект Канстытуцыі Саюза ССР, прадстаўлены Канстытуцыйнай Камісіяй ЦВК Саюза ССР і ўхвалены прэзідыумам ЦВК Саюза ССР для ўнясення на разгляд Усесаюзнага з'езда саветаў.

КАНСТЫТУЦЫЯ (асноўны закон) Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Глава I

Грамадскае ўстройства

Артыкул 1. Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік ёсць соцыялістычная дзяржава рабочых і сялян.

Артыкул 2. Палітычную аснову СССР складаюць Саветы дэпутатаў працоўных, вырашшыя і ўмацаваўшыся ў рэзультате звяржэння ўлады памешчыкаў і капіталістаў і заваявання дыктатуры пролетарыята.

Артыкул 3. Уся ўлада ў СССР належыць працоўным горада і вёскі ў асобе Саветаў дэпутатаў працоўных.

Артыкул 4. Эканамічную аснову СССР складаюць соцыялістычная сістэма гаспадаркі і соцыялістычная ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці, якія ўцвярдзіліся ў рэзультате ліквідацыі капіталістычнай сістэмы гаспадаркі, адмены прыватнай уласнасці на прылады і сродкі вытворчасці і знішчэння эксплуатацыі чалавека чалавекам.

Артыкул 5. Соцыялістычная ўласнасць у СССР мае або форму дзяржаўнай уласнасці (усенародны набытак), або форму кааперацыйна-калгаснай уласнасці (уласнасць паасобных калгасаў, уласнасць кааперацыйных аб'яднанняў).

Артыкул 6. Зямля, яе нетры, воды, лясы, заводы, фабрыкі, шахты, руднікі, чыгуначны, водны і паветраны транспарт, банкі, сродкі сувязі, арганізаваныя дзяржавай буйныя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы (соўгасы, машына-трактарныя станцыі і т. п.), а таксама асноўны жыллёвы фонд у гарадах і прамысловых пунктах з'яўляюцца дзяржаўнай уласнасцю, г. зн. усенародным набыткам.

Артыкул 7. Грамадскія прадпрыемствы ў калгасах і кааперацыйных арганізацыях з іх жывым і мёртвым інвентаром, вырабляемая калгасамі і кааперацыйнымі арганізацыямі прадукцыя, роўным чынам як і іх грамадскія будынкі, складаюць грамадскую, соцыялістычную ўласнасць калгасаў і кааперацыйных арганізацый.

Кожны калгасны двор мае ў асабістым карыстанні невялікі прысядзібны участак зямлі і ў асабістай уласнасці падсобную гаспадарку на прысядзібным участку, жылы дом, прадукцыйную жывёлу, птушку і дробны сельскагаспадарчы інвентар—згодна статута сельскагаспадарчай арцелі.

Артыкул 8. Зямля, займаемая калгасамі, замацоўваецца за імі ў бестэрміновае карыстанне, гэта значыць, навечна.

Артыкул 9. Побач з соцыялістычнай сістэмай гаспадаркі, якая з'яўляецца пануючай формай гаспадаркі ў СССР, дапускаецца законам дробная прыватная гаспадарка аднаасобных сялян і саматужнікаў, якая аснована на асабістай працы і выключае эксплуатацыю чужой працы.

Артыкул 10. Асабістая ўласнасць грамадзян на іх працоўныя даходы і зберажэнні, на жылы дом і падсобную хатнюю гаспадарку, на рэчы хатняй гаспадаркі і ўжытку, роўным чынам як і на рэчы асабістага спажывання і ўдобства—ахоўваецца законам.

Артыкул 11. Гаспадарчае жыццё СССР вызначаецца і накіроўваецца дзяржаўным народнагаспадарчым планам у інтарэсах павелічэння грамадскага багацця, няўхільнага ўздыму матар'яльнага і культурнага ўзроўню працоўных, умацавання незалежнасці СССР і ўзмацнення яго абароназдольнасці.

Артыкул 12. Праца ў СССР з'яўляецца абавязкам кожнага здольнага да працы грамадзяніна па прынцыпу: «хто не працуе, той не есць».

У СССР ажыццяўляецца прынцып соцыялізма: «ад кожнага па яго здольнасцях, кожнаму—па яго працы».

Глава II

Дзяржаўнае ўстройства

Артыкул 13. Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік ёсць саюзная дзяржава, створаная на аснове добраахвотнага аб'яднання роўнапраўных Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік:

Расійскай Савецкай Федэрацыйнай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Украінскай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Азербайджанскай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Грузінскай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,

Армянскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Туркменскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Узбекскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Таджыкскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Казахскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Кіргізкай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Артыкул 14. Веданню Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік у асобе яго вышэйшых органаў улады і органаў дзяржаўнага кіравання падлягаюць:

- а) прадстаўніцтва Саюза ў міжнародных зносінах, заключэнне і ратыфікацыя дагавораў з іншымі дзяржавамі;
  - б) пытанні вайны і міру;
  - в) прыняцце ў склад СССР новых рэспублік;
  - г) кантроль за выкананнем Канстытуцыі СССР і забяспечанне адпаведнасці Канстытуцыі саюзных рэспублік з Канстытуцыяй СССР;
  - д) зацвярджэнне змен граніц паміж саюзнымі рэспублікамі;
  - е) арганізацыя абароны СССР і кіраўніцтва ўсімі ўзброенымі сіламі СССР;
  - ж) замежны гандаль на падставе дзяржаўнай манополіі;
  - з) ахова дзяржаўнай безапаснасці;
  - і) устанаўленне народна-гаспадарчых планаў СССР;
  - к) зацвярджэнне адзінага дзяржаўнага бюджэту СССР, а таксама падаткаў і даходаў, паступаючых на стварэнне бюджэтаў саюзнага, рэспубліканскіх і мясцовых;
  - л) кіраванне банкамі, прамысловымі і сельскагаспадарчымі ўстановамі і прадпрыемствамі, а таксама гандлёвымі прадпрыемствамі—агульнасаюзнага значэння;
  - м) кіраванне транспартам і сувяззю;
  - н) кіраўніцтва грашовай і крэдытнай сістэмай;
  - о) арганізацыя дзяржаўнага страхавання маемасці;
  - п) заключэнне і прадастаўленне пазык;
  - р) устанаўленне асноўных пачаткаў землекарыстання, а роўна карыстання нетрамі, лясамі і водамі;
  - с) устанаўленне асноўных пачаткаў у галіне асветы і аховы здароўя;
  - т) арганізацыя адзінай сістэмы народна-гаспадарчага ўліку;
  - у) устанаўленне асноў законадаўства аб працы;
  - ф) законадаўства аб судаустройстве і судаводстве; крымінальны і грамадзянскі кодэксы;
  - х) законы аб саюзным грамадзянстве; законы аб правах інша-земцаў;
  - ц) выданне агульнасаюзных актаў аб амністыі.
- Артыкул 15. Суверэнітэт саюзных рэспублік абмяжован толькі

ў межах, указаных у артыкуле 14 Канстытуцыі СССР. Па-за гэтымі межамі кожная Саюзная рэспубліка ажыццяўляе дзяржаўную ўладу самастойна. СССР ахоўвае суверэнныя правы саюзных рэспублік.

Артыкул 16. Кожная Саюзная рэспубліка мае сваю Канстытуцыю, якая ўлічвае асаблівасці рэспублікі і пабудавана ў поўнай адпаведнасці з Канстытуцыяй СССР.

Артыкул 17. За кожнай Саюзнай рэспублікай захоўваецца права свабоднага выхаду з СССР.

Артыкул 18. Тэрыторыя саюзных рэспублік не можа быць змяняема без іх згоды.

Артыкул 19. Законы СССР маюць аднолькавую сілу на тэрыторыі ўсіх саюзных рэспублік.

Артыкул 20. У выпадку разыходжання закона Саюзнай рэспублікі з законам агульнасаюзным, дзейнічае агульнасаюзны закон.

Артыкул 21. Для грамадзян СССР устанаўляецца адзінае саюзнае грамадзянства.

Усякі грамадзянін Саюзнай рэспублікі з'яўляецца грамадзянінам СССР.

Артыкул 22. Расійская Совецкая Федэрацыйная Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з краёў: Азова-Чорнаморскага, Далёка-Усходняга, Заходне-Сібірскага, Краснаярскага, Паўночна-Каўказскага; абласцей: Варонежскай, Усходне-Сібірскай, Горкаўскай, Заходняй, Іванаўскай, Калінінскай, Кіраўскай, Куйбышэўскай, Курскай, Ленінградскай, Маскоўскай, Омскай, Орэнбургскай, Саратаўскай, Свердлоўскай, Паўночнай, Сталінградскай, Чэлябінскай, Яраслаўскай; аўтаномных савецкіх соцыялістычных рэспублік: Татарскай, Башкірскай, Дагестанскай, Бурат-Мангольскай, Кабардына-Балкарскай, Калмыцкай, Карэльскай, Комі, Крымскай, Марыйскай, Мардоўскай, Немцаў Паволжа; Паўночна-Осецінскай, Удмурцкай, Чэчэна-Інгушскай, Чувашскай, Якуцкай; аўтаномных абласцей: Адыгейскай, Еўрэйскай, Карачаеўскай, Ойроцкай, Хакаскай, Чэркескай.

Артыкул 23. Украінская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з абласцей: Вінніцкай, Днепрапетроўскай, Данецкай, Кіеўскай, Одэскай, Харкаўскай, Чэрнігаўскай і Малдаўскай Аўтаномнай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Артыкул 24. У Азербайджанскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзяцца Нахічэванская Аўтаномная Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка і Нагорна-Карабахская аўтаномная обласць.

Артыкул 25. У Грузінскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзяцца: Абхазская АССР, Аджарская АССР, Паўднёва-Осецінская аўтаномная обласць.

Артыкул 26. Ва Узбекскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзіцца Кара-Калпакская АССР.

Артыкул 27. У Таджыкскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзіцца Горна-Бадахшанская аўтаномная абласць.

Артыкул 28. Казахская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з абласцей: Акцюбінскай, Алма-Ацінскай, Усходне-Казахстанскай, Заходне-Казахстанскай, Карагандзінскай, Паўднёва-Казахстанскай.

Артыкул 29. Армянская ССР, Беларуская ССР, Туркменская ССР і Кіргізская ССР не маюць у сваім складзе аўтаномных рэспублік, роўна як краёў і абласцей.

Глава III

Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Артыкул 30. Вышэйшым органам дзяржаўнай улады СССР з'яўляецца Вярхоўны Совет СССР.

Артыкул 31. Вярхоўны Совет СССР ажыццяўляе ўсе правы, прысвоеныя Саюзу Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік згодна артыкула 14 Канстытуцыі, паколькі яны не ўваходзяць, у сілу Канстытуцыі, у кампетэнцыю падсправаздачных Вярхоўнаму Совету СССР органаў СССР: Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР, Совета Народных Камісараў СССР і Народных Камісарыятаў СССР.

Артыкул 32. Законадаўчая ўлада СССР ажыццяўляецца выключна Вярхоўным Советам СССР.

Артыкул 33. Вярхоўны Совет СССР складаецца з двух палат: Совета Саюза і Совета Нацыянальнасцей.

Артыкул 34. Совет Саюза выбіраецца грамадзянамі СССР па норме: адзін дэпутат на 300 тысяч насельніцтва.

Артыкул 35. Совет Нацыянальнасцей складаецца з дэпутатаў, вылучаемых Вярхоўнымі Советамі саюзных і аўтаномных рэспублік і Советамі дэпутатаў працоўных аўтаномных абласцей: па дзесяць дэпутатаў ад кожнай саюзнай рэспублікі, па пяць дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай рэспублікі і па два дэпутаты ад кожнай аўтаномнай абласці.

Артыкул 36. Вярхоўны Совет СССР выбіраецца тэрмінам на чатыры гады.

Артыкул 37. Абедзве палаты Вярхоўнага Совета СССР: Совет Саюза і Совет Нацыянальнасцей роўнапраўны.

Артыкул 38. Совету Саюза і Совету Нацыянальнасцей у аднолькавай меры належыць законодаўчая ініцыятыва.

Артыкул 39. Закон лічыцца зацверджаным, калі ён прынят або двума палатамі Вярхоўнага Совета СССР простаю большасцю кожнай.

Артыкул 40. Законы, прынятыя Вярхоўным Советам СССР, публі-

куюцца за подпісамі старшыні і сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Артыкул 41. Сесіі Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей пачынаюцца і заканчваюцца адначасова.

Артыкул 42. Совет Саюза выбірае старшыню Савета Саюза і двух яго намеснікаў.

Артыкул 43. Совет Нацыянальнасцей выбірае старшыню Савета Нацыянальнасцей і двух яго намеснікаў.

Артыкул 44. Старшыні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей кіруюць паседжаннямі адпаведных палат і ведаюць іх унутраным распарадкам.

Артыкул 45. Сумесныя паседжання абодвух палат Вярхоўнага Савета СССР вядуць па чарзе старшыні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей.

Артыкул 46. Сесіі Вярхоўнага Савета СССР склікаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета СССР два разы ў год.

Назначарговыя сесіі склікаюцца прэзідыумам Вярхоўнага Савета СССР па яго погляду ці па патрабаванню адной з саюзных рэспублік.

Артыкул 47. У выпадку разгалосся паміж Саветам Саюза і Саветам Нацыянальнасцей пытанне перадаецца на вырашэнне ўзгадняльнай камісіі, створанай па парытэтных пачатках. Калі узгадняльная камісія не прыходзіць да згоднага рашэння або калі яе рашэнне не задавальвае адну з палат, пытанне разглядаецца паўторна ў палатах. Пры адсутнасці згоднага рашэння двух палат, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР распускае Вярхоўны Совет СССР і назначае новыя выбары.

Артыкул 48. Вярхоўны Совет СССР выбірае на сумесным паседжання абодвух палат Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР у складзе: старшыні прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, чатырох яго намеснікаў, сакратара Прэзідыума і 31 члена Прэзідыума.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР падсправаздачны Вярхоўнаму Совету СССР ва ўсёй сваёй дзейнасці.

Артыкул 49. Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР:

- а) склікае сесіі Вярхоўнага Савета СССР;
- б) дае тлумачэнне дзеючых законаў, выдаючы адпаведныя ўказы;
- в) распускае Вярхоўны Совет СССР на падставе 47 артыкула Канстытуцыі СССР і назначае новыя выбары;
- г) праводзіць усенароднае апытанне (рэферэндум) па сваёй ініцыятыве ці па патрабаванню адной з саюзных рэспублік;
- д) адмяняе пастановы і распараджэнні Савета Народных Камісароў СССР і Саветаў Народных Камісараў рэспублік у выпадку іх неадпаведнасці закону;
- е) У перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Савета СССР асабліва ад пасады і прызначае паасобных Народных Камісараў СССР па

представленню старшини Совета Народных Комиссаров СССР з наступующим унясеннем на зацверджанне Вярхоўнага Совета СССР;

ж) узнанагароджвае ордэнамі СССР;

з) ажыццяўляе права памілавання;

и) назначае і змяняе вышэйшае камандаванне ўзброеных сіл СССР;

к) у перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета СССР абвешчае становішча вайны ў выпадку ваеннага нападу на СССР;

л) абвешчае агульную і частковую мабілізацыю;

м) ратыфікуе міжнародныя дагаворы;

н) прызначае і адклікае поўнамоцных прадстаўнікоў СССР у замежных дзяржавах;

о) прымае акрэдытаванне дыпламатычных прадстаўнікоў замежных дзяржаў.

Артыкул 50. Совет Союза і Совет Нацыянальнасцей выбіраюць матэрыялы камісій, якія правяраюць поўнамоцтвы дэпутатаў кожнай палаты.

На прадставленню мандатнай камісіі палаты раішаюць або прызначаць поўнамоцтвы, або касавальць выбары паасобных дэпутатаў.

Артыкул 51. Вярхоўны Совет СССР прызначае, калі ён палічыць гэта неабходным, следчыя і рэвізійныя камісіі па любым пытанню.

Усе установы і службовыя асобы абавязаны выконваць патрабаванні гэтых камісій і прадстаўляць ім неабходныя матэрыялы і дакументы.

Артыкул 52. Дэпутат Вярхоўнага Совета СССР не можа быць прыняты ў судовае адказначэнне або прызначаны без згоды Вярхоўнага Совета СССР, а ў перыяд, калі няма сесіі Вярхоўнага Совета СССР,—без згоды Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 53. На скасаванне поўнамоцтваў або пасля датэрміновага роспуску Вярхоўнага Совета СССР Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР з'яўляецца поўнамоцным ж у стварэнні новавыбраным Вярхоўным Советам СССР новага Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 54. На скасаванне поўнамоцтваў або ў выпадку датэрміновага роспуску Вярхоўнага Совета СССР Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР прызначае новыя выбары ў тэрмін не больш двух месяцаў для склікання новага Вярхоўнага Совета СССР або роспуску Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 55. Надабраны Вярхоўны Совет СССР склікаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета СССР разам з складом не ніжэй, як праз месяц пасля выбараў.

Артыкул 56. Вярхоўны Совет СССР утварае на сумесным паседжанні з двума членамі Урада СССР Совет Народных Комісараў СССР.

Глава IV

Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады саюзных рэспублік

Артыкул 57. Вышэйшым органам дзяржаўнай улады Саюзнай рэспублікі з'яўляецца Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 58. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі выбіраецца грамадзянамі рэспублікі тэрмінам на чатыры гады.

Нормы прадстаўніцтва ўстанаўляюцца Канстытуцыямі саюзных рэспублік.

Артыкул 59. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі з'яўляецца адзіным законадаўчым органам рэспублікі.

Артыкул 60. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі:

а) прымае Канстытуцыю рэспублікі, уносіць у яе змены ў адпаведнасці з артыкулам 16 Канстытуцыі СССР;

б) зацвярджае Канстытуцыю аўтаномных рэспублік, якія знаходзяцца ў яе складзе, і вызначае граніцы іх тэрыторыі;

в) зацвярджае народна-гаспадарчы план і бюджэт рэспублікі;

г) карыстаецца правам амністыі і памілавання грамадзян, якія асуджаны судовымі органамі Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 61. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі выбірае Прэзідыум Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі ў складзе старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі, яго намеснікаў і членаў Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі.

Поўнамоцтвы Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі вызначаюцца Канстытуцыяй Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 62. Для вядзення пасяджанняў Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі выбірае свайго старшыню і яго намеснікаў.

Артыкул 63. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі стварае Урад Саюзнай рэспублікі - Совет Народных Камісароў Саюзнай рэспублікі.

Глава V

**Органы дзяржаўнага кіравання Саюза Савецкіх
Соцыялістычных Рэспублік**

Артыкул 64. Вышэйшым выканаўчым і распарадчым органам дзяржаўнай улады Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік з'яўляецца Совет Народных Камісараў СССР.

Артыкул 65. Совет Народных Камісараў СССР адказны перад Вярхоўным Советам СССР і яму падсправаздачны.

Артыкул 66. Совет Народных Камісараў СССР вытасце пастановы і распараджэнні на аснове і ў выкананне дзеючых законаў і правапрае выкананне.

Артыкул 67. Пастановы і распараджэнні Совета Народных Камісараў СССР абавязковы да выканання на ўсёй тэрыторыі СССР.

Артыкул 68. Совет Народных Камісараў СССР:

а) яднае і накіроўвае работу агульнасаюзных і саюзна-рэспубліканскіх Народных Камісарыятаў СССР і іншых падпарадкаваных яму гаспадарчых і культурных устаноў;

б) прымае меры па ажыццяўленню народна-гаспадарчага плана, дзяржаўнага бюджэту і ўмацаванню крэдытна-грашовай сістэмы;

в) прымае меры па забяспечанню грамадскага парадку, абароны інтарэсаў дзяржавы і ахове правоў грамадзян;

г) ажыццяўляе агульнае кіравніцтва ў галіне зносі з замежнымі дзяржавамі;

д) вызначае штогоднія кантынгенты грамадзян, падлягаючых прызыму на сапраўдную ваісковую службу, кіруе агульным будаўніцтвам узброеных сіл краіны.

Артыкул 69. Совет Народных Камісараў СССР мае права на т.
 а) кіравання і гаспадарка, аднесеных да кампетэнцыі СССР, пры
 гэтых пастановы і распараджэнні Советах Народных Камісараў
 Саюзных рэспублік і адміністрацыйных і іншых Народных Камі-
 сараў СССР.

**Артыкул 70. Совет Народных Камісараў СССР стварае і Вяр-
 ховым Советам СССР у складзе:**

Старшынi Совета Народных Камісараў СССР;

Намеснікаў старшынi Совета Народных Камісараў СССР.

Старшынi Дзяржаўнай планавай камісіі СССР;

Старшынi Камісіі савецкага кантроля;

Народных Камісараў СССР;

Старшынi Камітэта заготовак;

Старшынi Камітэта па справах мастацтваў;

Старшынi Камітэта па справах вышэйшай школы.

**Артыкул 71. Урад СССР ці Народны Камісар СССР, да якіх звер-
 нуцца зацікаўлены дэпутата Вярхоўнага Совета СССР, абавязаныя ў
 больш чым у трохдзённы тэрмін даць вусны ці пісьмовы адказ у
 адпаведнай палаце.**

**Артыкул 72. Народныя Камісары СССР ведаюць галінамі дзяр-
 жаўнага кіравання, якія ўваходзяць у кампетэнцыю СССР.**

**Артыкул 73. Народныя Камісары СССР выцяюць у межах кам-
 петэнцыі адпаведных Народных Камісарыятаў загады і інструкцыі па
 падставе і ў выкананне дзеючых законаў, а таксама пастаноў і рас-
 паражэнняў Совета Народных Камісараў СССР і прызываюць іх
 выкананне.**

**Артыкул 74. Народныя Камісарыяты СССР з'яўляюцца ці агульна-
 саюзнымі ці саюзна-рэспубліканскімі.**

Артыкул 75. Агульнасаюзныя Народныя Камісарыяты ведаюць

даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання на ўсёй тэрыторыі СССР ці непасрэдна ці праз назначаемыя імі органы.

Артыкул 76. Саюзна-рэспубліканскія Народныя Камісарыяты ведаюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання праз аднайменныя Народныя Камісарыяты саюзных рэспублік.

Артыкул 77. Да агульнасаюзных Народных Камісарыятаў адносяцца Народныя Камісарыяты:

- Абароны;
- Замежных спраў;
- Замежнага гандлю;
- Шляхоў зносін;
- Сувязі;
- Воднага транспарту;
- Цяжкай прамысловасці.

Артыкул 78. Да саюзна-рэспубліканскіх Народных Камісарыятаў адносяцца Народныя Камісарыяты:

- Харчовай прамысловасці;
- Лёгкай прамысловасці;
- Лясной прамысловасці;
- Земляробства;
- Зернавых і жывёлагадоўчых соўгасаў;
- Фінансаў;
- Унутранага гандлю;
- Унутраных спраў;
- Юстыцыі;
- Аховы здароўя.

Глава VI

Органы дзяржаўнага кіравання саюзных рэспублік

Артыкул 79. Вышэйшым выканавым і распарадчым органам дзяржаўнай улады Саюзнай рэспублікі з'яўляецца Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 80. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі адказны перад Вярхоўным Советам Саюзнай рэспублікі і яму падсправздачны.

Артыкул 81. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі выдае пастановы і распараджэнні на падставе і ў выкананне дзейных законаў СССР і Саюзнай рэспублікі, пастаноў і распараджэнняў Совета Народных Камісараў СССР і правярае іх выкананне.

Артыкул 82. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі мае права прыпыняць пастановы і распараджэнні Советаў Народных Камісараў аўтаномных рэспублік і адмяняць рашэнні і распараджэнні

выканаўчых камітэтаў саветаў дэпутатаў працоўных краёў, абласцей і аўтаномных абласцей.

Артыкул 83. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі ствараецца Вярхоўным Советам Саюзнай рэспублікі ў складзе:

Старшыні Совета Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі;
Намеснікаў старшыні;
Старшыні Дзяржаўнай планавай камісіі;
Народных Камісараў.

Харчовай прамысловасці;

Лёгкай прамысловасці;

Лясной прамысловасці;

Зямляробства;

Зернавых і жывёлагадоўчых саюзаў;

Фінансаў;

Унутранага гандлю;

Унутраных спраў;

Юстыцыі;

Аховы здароўя;

Асветы;

Мясцовай прамысловасці;

Комунальнай гаспадаркі;

Соцыяльнага забяспечання;

Упаўнаважанага Камітэта загадовак;

Начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтваў;

Упаўнаважаных агульнасаюзных Народных Камісарыятаў.

Артыкул 84. Народныя Камісары Саюзнай рэспублікі ведаюць татальна дзяржаўнага кіравання, якія уваходзяць у кампетэнцыю Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 85. Народныя Камісары Саюзнай рэспублікі выдаюць у межах кампетэнцыі адпаведных Народных Камісарыятаў загады і інструкцыі па падставе і ў выкананне законаў СССР і Саюзнай рэспублікі, пастановаў і распараджэнняў Совета Народных Камісараў СССР і Саюзнай рэспублікі, загадаў і інструкцый саюзна-рэспубліканскіх Народных Камісарыятаў СССР.

Артыкул 86. Народныя Камісарыяты Саюзнай рэспублікі з'яўляюцца саюзна-рэспубліканскімі або рэспубліканскімі.

Артыкул 87. Саюзна-рэспубліканскія Народныя Камісарыяты ведаюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання, падпарадкоўваючыся як Совету Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі, так адпаведнаму саюзна-рэспубліканскаму Народнаму Камісарыяту СССР.

Артыкул 88. Рэспубліканскія Народныя Камісарыяты ведаюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання, падпарадкоўваючыся непасрэдна Совету Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі.

Глава VII

**Высшія органы дзяржаўнай улады аўтаномных савецкіх
соцыялістычных рэспублік**

Артыкул 89. Высшым органам дзяржаўнай улады Аўтаномнай рэспублікі з'яўляецца Вярхоўны Совет АССР.

Артыкул 90. Вярхоўны Совет Аўтаномнай рэспублікі выбіраецца грамадзянамі рэспублікі тэрмінам на чатыры гады па нормах прадстаўніцтва, якія ўстанаўляюцца Канстытуцыяй Аўтаномнай рэспублікі.

Артыкул 91. Вярхоўны Совет Аўтаномнай рэспублікі з'яўляецца адзіным законадаўчым органам АССР.

Артыкул 92. Кожная Аўтаномная рэспубліка мае сваю Канстытуцыю, якая ўлічвае асаблівасці Аўтаномнай рэспублікі і падпарадкаваную поўнай адпаведнасці з Канстытуцыяй Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 93. Вярхоўны Совет Аўтаномнай рэспублікі выбірае Прэзідыум Вярхоўнага Совета Аўтаномнай рэспублікі і стварае Сове Народных Камітараў Аўтаномнай рэспублікі, згодна сваёй Канстытуцыі.

Глава VIII

Мясцовыя органы дзяржаўнай улады

Артыкул 94. Органамі дзяржаўнай улады ў краях, абласцях аўтаномных абласцях, акрутах, раёнах, гарадах, сёлах (станіцах, вёсках, хутарах, кіншлаках, аулах) з'яўляюцца Саветы дэпутатаў працоўных.

Артыкул 95. Краевыя, абласныя, аўтаномных абласцей, акруговыя, раённыя, гарадскія, сельскія (станіц, вёсак, хутароў, кіншлакоў, аулаў) Саветы дэпутатаў працоўных выбіраюцца аднабадзя працоўнымі края, абласці, аўтаномнай абласці, акругі, раёна, горада, сяла тэрмінам на два гады.

Артыкул 96. Нормы прадстаўніцтва ў Саветах дэпутатаў працоўных вызначаюцца Канстытуцыяй саюзных рэспублік.

Артыкул 97. Саветы дэпутатаў працоўных кіруюць дзеламі падначаленых ім органаў кіравання, забяспечваюць лхову дзяржаўнага парадку, захаванне законаў і лхову правоў грамадзян, ажыццяўляюць мясцовае гаспадарчае і культурнае будаўніцтва, устанаўляюць мясцовы бюджэт.

Артыкул 98. Саветы дэпутатаў працоўных прымаюць рашэнні і даюць распараджэнні ў межах правоў, прадастаўленых ім законам СССР і Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 99. Выканаўчымі і распарадчымі органамі краевых, абласных, аўтаномных абласцей, акруговых, раённых і гарадскіх Сове-

тау дэпутатах працоўных з'яўляюцца выбіраемыя імі выканаўчыя камітэты у складзе: старшыні, яго намеснікаў і членаў.

Артыкул 100. Выканаўчым і распарадчым органам сельскіх Сове-таў дэпутатаў працоўных у невялікіх паселішчах, у адпаведнасці з Канстытуцыямі саюзных рэспублік, з'яўляюцца выбіраемыя імі стар-шыня і яго намеснікі.

Артыкул 101. Выканаўчыя органы Соведаў дэпутатаў працоўных непасрэдна падпарадкаваныя як Совегу дэпутатаў працоўных, іх выбарчаму, так і выканаўчаму органу вышэйстаячага Соведа дэпу-татаў працоўных.

Глава IX

Суд і пракуратура

Артыкул 102. Правасуддзе ў СССР ажыццяўляецца Вярхоўным судом СССР, Вярхоўнымі Судамі саюзных рэспублік, крайвымі і аб-ласнымі судамі, судамі аўтаномных рэспублік і аўтаномных абласцей, спецыяльнымі судамі СССР, ствараемымі на вызначэнню Вярхоўнага Соведа СССР, народнымі судамі.

Артыкул 103. Разгляд спраў на ўсіх судах ажыццяўляецца з удзелам народных засядацеляў, акрамя выпадкаў, спецыяльна прад-угледжаных законам.

Артыкул 104. Вярхоўны Суд СССР з'яўляецца вышэйшым судовым органам. На Вярхоўны Суд СССР ускладаецца наглядаць за дзей-насцю ўсіх судовых органаў СССР і саюзных рэспублік.

Артыкул 105. Вярхоўны Суд СССР і спецыяльныя суды СССР выбіраюцца Вярхоўным Соведам СССР тэрмінам на пяць год.

Артыкул 106. Вярхоўныя Суды саюзных рэспублік выбіраюцца Вярхоўным Соведам саюзных рэспублік тэрмінам на пяць год.

Артыкул 107. Вярхоўныя Суды аўтаномных рэспублік выбі-раюцца Вярхоўнымі Соведамі аўтаномных рэспублік тэрмінам на пяць год.

Артыкул 108. Крайвыя і абласныя суды, суды аўтаномных аблас-цей выбіраюцца крайвымі ці абласнымі Соведамі дэпутатаў працоў-ных ці саветаў дэпутатаў працоўных аўтаномных абласцей тэрмі-нам на пяць год.

Артыкул 109. Народныя суды выбіраюцца грамадзянамі раёна на аснове ўсеагульнага, прамога і роўнага выбарчага права пры тайным галасаванні—тэрмінам на тры гады.

Артыкул 110. Судаводства вядзецца на мове саюзнай ці аўтаном-най рэспублікі або аўтаномнай абласці з забяспечэннем для асоб, якія не ўладаюць гэтай мовай, поўнага азнаямлення з матар'ялам і справы праз перакладчыка, а таксама права выступачь на судзе на роднай мове.

Артыкул 111. Разбор спраў ва ўсіх судах СССР адкрыты, паколькі законам не прадугледжаны выключэнні, з забяспечаннем абвінавачваемаму права на абарону.

Артыкул 112. Суддзі незалежны і падначальваюцца толькі закону.

Артыкул 113. Вышэйшы нагляд за дакладным выкананнем законаў усімі Народнымі Камісарыятамі і падпарадкаванымі ім установамі, роўным чынам як і паасобнымі службовымі асобамі, а таксама грамадзянамі СССР ускладаецца на Пракурора СССР.

Артыкул 114. Пракурор СССР прызначаецца Бярхоўным Советам СССР тэрмінам на сем год.

Артыкул 115. Рэспубліканскія, краявыя, абласныя пракуроры, а таксама пракуроры аўтаномных рэспублік і аўтаномных абласцей прызначаюцца Пракурорам СССР тэрмінам на пяць год.

Артыкул 116. Раённыя пракуроры прызначаюцца пракурорамі саюзных рэспублік з зацверджання Пракурора СССР тэрмінам на пяць год.

Артыкул 117. Органы пракуратуры ажыццяўляюць свае функцыі незалежна ад якіх-бы там ні было мясцовых органаў, падначальваючыся толькі Пракурору СССР.

Глава X

Асноўныя правы і абавязкі грамадзян

Артыкул 118. Грамадзяне СССР маюць права на працу — права на атрыманне гарантаванай работы з аплатай іх працы ў адпаведнасці з яе колькасцю і якасцю.

Права на працу забяспечваецца сацыялістычнай арганізацыяй народнай гаспадаркі, няўхільным ростам прадукцыйных сіл савецкага грамадства, адсутнасцю гаспадарчых крызісаў і ліквідацыяй беспрацоўя.

Артыкул 119. Грамадзяне СССР маюць права на адпачынак.

Права на адпачынак забяспечваецца скарачэннем рабочага дня для пераважнай большасці рабочых да 7 гадзін, устанаўленнем штогодніх водпусकाў рабочым і служачым з захаваннем зароботнай платы, прадастаўленнем для абслугоўвання працоўных шырокай сеткі санаторыяў, дамоў адпачынку, клубаў.

Артыкул 120. Грамадзяне СССР маюць права на матэрыяльнае забяспечанне ў старасці, а таксама—у выпадку хваробы і страты працаздольнасці.

Гэта права забяспечваецца шырокім развіццём сацыяльнага страхавання рабочых і служачых за кошт дзяржавы, бясплатнай медыцынскай дапамогай, прадастаўленнем у карыстанне працоўным шырокай сеткі курортаў.

Артыкул 121. Грамадзяне СССР маюць права на асвету.

Гэта права забяспечваецца ўсеагульна-абавязковай пачатковай асветай, бясплатнасцю асветы, уключаючы вышэйшую асвету, сістэмай дзяржаўных стыпендый пераважнай большасці навучаючыхся ў вышэйшай школе, навучаннем у школах на роднай мове, арганізаваным на заводах, у саўгасах, машынатрактарных станцыях і калгасах бясплатнага вытворчага, тэхнічнага і агранамічнага навучання працоўных.

Артыкул 122. Жанчыне ў СССР прадастаўляюцца роўныя правы з мужчынай ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця.

Магчымасць ажыццяўлення гэтых правоў жанчын забяспечваецца прадастаўленнем жанчыне роўнага з мужчынай права на працу, аплату працы, адпачынак, соцыяльнае страхаванне і асвету, дзяржаўнай аховай інтарэсаў мацеры і дзіцяці, прадастаўленнем жанчыне пры цяжарнасці водпуску з захаваннем утрымання, шырокай сеткай радзільных дамоў, дзіцячых яслей і садоў.

Артыкул 123. Роўнапраўе грамадзян СССР, незалежна ад іх нацыянальнасці і расы, ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця з'яўляецца непакісным законам.

Якое-б там ні было прамое, або ўскоснае абмежаванне правоў або, наадварот, ўсталяванне прамых або ўскосных пераваг грамадзян у залежнасці ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, роўна як усякая пропаведзь расавай ці нацыянальнай выключнасці, або нянавісці і знявагі—караюцца законам.

Артыкул 124. У мэтах забяспечання за грамадзянамі свабоды сумлення царква ў СССР аддзелена ад дзяржавы і школа ад царквы. Свабода адпраўлення рэлігійных кутытаў і свабода антырэлігійнай прапаганды прызнаецца за ўсімі грамадзянамі.

Артыкул 125. У адпаведнасці з інтарэсамі працоўных і ў мэтах умацавання соцыялістычнага ладу грамадзянам СССР гарантуецца:

- а) свабода слова,
- б) свабода друку,
- в) свабода сходаў і мітынгаў,
- г) свабода вулічных шэсцяў і дэманстрацый.

Гэтыя правы грамадзян забяспечваюцца прадастаўленнем працоўным і іх арганізацыям друкавань, запасаў паперы, грамадскіх будынкаў, вуліц, сродкаў сувязі і іншых матэрыяльных умоў, неабходных для іх ажыццяўлення.

Артыкул 126. У адпаведнасці з інтарэсамі працоўных і ў мэтах развіцця арганізацыйнай самадзейнасці і палітычнай актыўнасці народных мас грамадзянам СССР забяспечваецца права аб'яднання ў грамадскія арганізацыі: прафесіянальныя саюзы, кааперацыйныя аб'яднанні, арганізацыі моладзі, спартыўныя і абарончыя арганізацыі,

ку і турныя, тэхнічныя і навуковыя таварыствы, а найбольш актыўныя і сядомыя грамадзяне з радоў рабочага класа і іншых слаёў працоўных яднаюцца ў куністычную партыю СССР, якая з'яўляецца перадавым атрадам працоўных у іх барацьбе за ўмацаванне і развіццё сацыялістычнага ладу і якая прадстаўляе кіруючае ядро ўсіх арганізацый працоўных як грамадскіх, так і дзяржаўных.

Артыкул 127. Грамадзянам СССР забяспечваецца недатыкальнасць асобы. Ніхто не можа быць падвергнут арышту інакш, як па пастапове суда ці з санкцыі пракурора.

Артыкул 128. Недатыкальнасць жылля грамадзян і тайна перапіскі ахоўваецца законам.

Артыкул 129. СССР прадастаўляе права прытулку замежным грамадзянам, праследуемым за абарону інтарэсаў працоўных ці навуковую дзейнасць, або нацыянальна-вызваленчую барацьбу.

Артыкул 130. Кожны грамадзянін СССР абавязан захоўваць Канстытуцыю Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік, выконваць законы, захоўваць дысцыпліну працы, чэсна адносіцца да грамадскага доўгу, паважаць правілы сацыялістычнага грамадскага жыцця.

Артыкул 131. Кожны грамадзянін СССР абавязан берагчы і ўмацоўваць грамадскую, сацыялістычную ўласнасць, як свяшчэнную і недатыкальную аснову савецкага ладу, як крыніцу багацця і магутнасці радзімы, як крыніцу заможнага і культурнага жыцця ўсіх працоўных.

Асобы, якія робяць замах на грамадскую, сацыялістычную ўласнасць, з'яўляюцца ворагамі народу.

Артыкул 132. Усеагульная вайсковая павіннасць з'яўляецца законам.

Вайсковая служба ў Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі прадстаўляе ганаровы абавязак грамадзян СССР.

Артыкул 133. Абарона бацькаўшчыны ёсць свяшчэнны доўг кожнага грамадзяніна СССР. Здрада радзіме: парушэнне прысягі, пераход на бок ворага, нанясенне шкоды ваеннай магутнасці дзяржавы, шпіянаж у карысць замежнай дзяржавы—караюцца па ўсёй строгасці закона, як самае цяжкае злачынства.

Глава XI

Выбарчая сістэма

Артыкул 134. Выбары дэпутатаў ва ўсе Саветы дэпутатаў працоўных, Вярхоўны Совет СССР, Вярхоўныя Саветы саюзных рэспублік, крайвыя і абласныя Саветы дэпутатаў працоўных, Вярхоўныя Саветы аўтаномных рэспублік, Саветы дэпутатаў працоўных аўтаномных абласцей, акруговыя, раённыя, гарадскія і сельскія (станіцы, вёскі, хутара, кішлака, аўла) Саветы дэпутатаў працоўных,—праводзяцца вы-

баршчыкамі на аснове ўсеагульнага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні.

Артыкул 135. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца ўсеагульнымі: усе грамадзяне СССР, якім у год выбараў спаўняецца 18 год, маюць права ўдзельнічаць у выбарах дэпутатаў і быць выбранымі, за выключэннем страціўшых розум і асоб, асуджаных судом з пазбаўленнем выбарчых праў.

Артыкул 136. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца роўнымі: кожны грамадзянін мае права выбіраць і быць выбраным незалежна ад расавай і нацыянальнай прыналежнасці, веравызнання, адукацыйнага цэнзу, аседласці, соцыяльнага паходжання, маемаснага становішча і мінулай дзейнасці.

Артыкул 137. Жанчыны карыстаюцца правам выбіраць і быць выбранымі нароўні з мужчынамі.

Артыкул 138. Грамадзяне, якія знаходзяцца ў радах Чырвонай Арміі, карыстаюцца правам выбіраць і быць выбранымі нароўні з усімі грамадзянамі.

Артыкул 139. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца прамымі: выбары ва ўсе Совсты дэпутатаў працоўных, пачынаючы ад сельскага і гарадскога Савета дэпутатаў працоўных аж да Вярхоўнага Савета СССР, праводзяцца грамадзянамі непасрэдна шляхам прамых выбараў.

Артыкул 140. Галасаванне пры выбарах дэпутатаў з'яўляецца тайным.

Артыкул 141. Кандыдаты пры выбарах выстаўляюцца па выбарчых акругах.

Права выстаўлення кандыдатаў забяспечваецца за грамадскімі арганізацыямі і таварыствамі працоўных: камуністычнымі партыйнымі арганізацыямі, прафесіянальнымі саюзамі, кааператывамі, арганізацыямі моладзі, культурнымі таварыствамі.

Артыкул 142. Кожны дэпутат абавязан рабіць справаздачу перад выбаршчыкамі аб сваёй рабоце і аб рабоце Савета дэпутатаў працоўных і можа быць у любы час адклікан парашэнню большасці выбаршчыкаў ва ўстаноўленым законам парадку.

Глава XII

Герб, сцяг, сталіца

Артыкул 143. Дзяржаўны герб Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік складаецца з сярпа і молата на земным шары, паказаным у праменях сонца і абрамлёным калоссямі, з надпісам на мовах саюзных рэспублік: «Пролетарыі ўсіх краін, злучайцеся!». На версе герба ёсць пяціканцовая зорка.

Артыкул 144. Дзяржаўны сцяг Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік складаецца з чырвонага палотнішча, з паказам на яго верх-

нім куце ля дрэўка залатых сярпа і молата і над імі чырвонай пяціканцовай зоркі, абрамленай залатою каймой. Адносіны шырыні да даўжыні 1 : 2.

Артыкул 145. Сталіцай Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік з'яўляецца горад Масква.

Глава XIII

Парадак змянення Канстытуцыі

Артыкул 146. Змяненне Канстытуцыі СССР праводзіцца толькі па рашэнню Вярхоўнага Савета СССР, прынятаму большасцю не менш $\frac{2}{3}$ галасоў у кожнай з яго палат.

Пісьмо беларускага народу вялікаму СТАЛІНУ

Дарагі Іосіф Вісарыявіч!

З-пад пушчаў Палесся, з-пад Нёмана, Сожа,
З-пад Пцічы, Дняпра і Заходняй Дзвіны,
З-пад стыку са светам чужым і варожым
Прыйшлі мы, Совецкай краіны сыны.

Раскажам табе мы праўдзіва быліны
Аб тым, як жылі мы і сталі мы чым,
Як мы разагнулі прыгнутыя спіны,
Сагрэтыя чулым прыглядам тваім.

Нам новыя далі раскрыты сягоння,
Вялікія сілы сабраны табой,
І самыя мудрыя ў свеце законы
Напісаны смела тваёю рукою.

Сям'ёю народаў шчаслівага краю
Табой узгадованых у барацьбе—
Свайго вызвалення мы дзень услаўляем
І песню пра шчасце прыносім табе.

А там, за Сулою, па той бок граніцы,
Дзе звесілі дзюбы панура арлы,
Клянучь сваю долю, свой лёс чужаніцы
У панстве фашызма, крывавай імглы.

І сёння там ходзіць галеча ў лахмоцц?
Пад звон набажэнства, пад голас маны,
І сёння там слёзы, нуда, безработце,
Ды горкія песні, ды скаргі адны.

Загнаны ў падполле там лепшыя людзі,
На «крэсах усходніх» лютуе жандар.
За вольнае слова катуюць і судзяць,
Астрогі там поўны нявінных афяр.

Сялянскія гоні адзеты ў кайданы,
У вузкія межы ўвагнаны палі.
Гаруе там брат наш, гібее пад панам,—
Жахлівасцю вее з Заходняй зямлі.

А ў нас стаў квітнеючым край беларускі,
Змяніліся людзі, аблічча зямлі—
Заместа палосак, убогіх і вузкіх,
Калгасныя нівы, як мора, ляглі.

Заместа праклёнаў і песень тужлівых,
Што поўнілі сэрца, як горкі палын,
Гучыць песня працы калгасніц шчаслівых
Як гімн перамогі савецкіх жанчын.

Няма больш забітай нядоляй рабыні,
Заместа прыбітых балесных жанок,
Стаханаўкі выраслі ў нашай краіне,
Іх ведае поле, рабочы станок.

Чны—трактарысткі, яны—брыгадзіры,
З іх многа ў нашых советах старшынь.
Іх тысячы стала, адданных і шчырых
На працы на кожнай, дзе вокам ні кінь.

А глянеш на поле, на лес, на даліны,
Паслухаеш гоман і шум тарадоў.
Ты стала нам роднаю, наша краіна,
Як родная партыя большэвікоў.

А нашы балоты! Клялі іх калісьці,
Сягоння—наш скарб яны, спраўджаны сон.
Сягоння там жыта, з якога не выйсьці,
Мурожныя травы, каноплі і лён.

А нашы дарогі! Праз немарач, нетры,
На радасць людскую, як стрэлы, ляглі,
Гудуць правады над шляхамі ў паветры,
Што жыць стала лепей на нашай зямлі.

Маўчаць урачыста лясы і курганы,
Хаваючы былі пад шатамі хвой.
Хадзілі калісьці сюды партызаны,
На смерць не глядзелі, кідаліся ў бой.

І многа палегла адважных герояў
У бітвах з панамі на высах балот.
Шумяць аб іх долі кашлатыя хвоі,
Ды верас ружовы іх славіць паход.

Загоены раны, сляды ліхалецця,
Руінаў, пагромаў, пажарышч сляды.
Растуць і буйнеюць у сіле, у цвеце
Калгасы, соўгасы і гарады.

А нашы граніцы бетонам заліты,
Мы чуйна вартуем савецкі фарпост,
Няхай-жа памкнуцца фашысты-бандыты,
Касцямі палягуць яны на пагост.

У зімнюю сцюжу, у летнюю спёку,
Як дні, так і ночы наш слаўны дазор
Не зводзіць з граніцы арлінага вока,
Не ўтояць шпіёна ні дзебры, ні бор

І мірныя людзі—іх сотні імёнаў—
Вартуюць нядрэмна свае рубяжы.
А ў часе трывогі паўстануць мільёны,
І вораг не пройдзе савецкай мяжы.

Мы ўсе згуртаваны адзінаю воляй,
Адзіным пачуццём, жаданнем адным.
Не верне былога ніхто і ніколі,
У прах яно пала і знікла, як дым.

* * *

А было нядаўна, а было калісьці,
Калі мы з зямелькі не мелі карысці,—
На абед была нам лебядка з мякінай,
А далей—магіла пад сухой асінай.

На палетках—межы, між народаў—межы
Па ўсёй Беларусі—глушыні мядзвежай.

Папалам дзялілі, пад адным прымусам,
Гора і галечу яўрэй з беларусам.

Яшчэ сёння глянеш—курганы, магілы—
Сведкі даўніх боек варожыя сілы.

Біўся кароль шведскі на нашых загонах,
Біўся з рускім царам за троны, кароны.

Тут палі таптала войска Банапарта,
Тут жыццё людское ставілі на карту.

Ішоў год за годам, ішоў век за векам,
А мы пад няволяй, пад вячыстым здзекам.

Паны і жандары, ды ксяндзы з папамі
На шыях народных селі груганамі.

А яны заўсёды катаваць умелі
Ад святой нядзелі да святой нядзелі.

Бізуны і розгі жудка секлі плечы,
І нагайка секла і ланцуг калечыў.

Яснага прасвету ад радзін да смерці
У жыцці не зналі ні бацькі, ні дзеці.

Не раз бунтаваўся народ супроць катаў,
Паўставаў і нішчыў палацы магнатаў.

Нам-жа знішчыць катаў не хапала сілы,
Зноў паны-магнаты гналі у магілы.

Сіроты і ўдовы пралівалі слёзы
На лясы сухія, на ніцыя лозы.

Гэтак вёсны, леты, восені і зімы
Гора песні пела на зямлі радзімай,

Гора песні пела, пела, не сціхла,
Ды як-бы нядолі было людзям мала.

Грымнулі гарматы ў нядобрым часе,
І дымам-пажарам зямля абвілася.

Пашло опусташэнне, пашло зніштажэнне,
Беларусь загразла ў крыві па калені.

Бежанцамі людзі пабрылі па свеце,
Шукаць па дарозе голаду і смерці.

І гінулі марна без хаты, без хлеба,
І думалі людзі, што гэтак і трэба.

А вакол агнішча, а вакол атрута,
Брат страляе брата, звяр'ё вые люта.

Бліндажы, акопы зрэзалі краіну,
Валяюцца трупы побач бацькі з сынам.

Груганы на полі падбіраюць косці,
Груган заклікае гругана у госці.

Кануюць салдаты у разні крывавай,
Паны-генералы падбіраюць славу.

Вырастае сіла тневу над сусветам,
І прышоў Кастрычнік, і прышлі Саветы.

Але на Саветы, рынуліся зграй,
Зноў нядоля вісне над гаротным краем.

І паны нацдэмы з «высокае рады»
Рады, што германцы захапілі ўладу.

Пішуць лісты, пішуць нямецкаму цару:
Заставайся, цару, у нас гаспадарыць.

Народ беларускі аддаем да ськону
У раздроб і оптам пад тваю карону.

Потым Бела-Польшча жаўнераў нагнала,
Князі і магнаты ды графы наваляй

Рынуліся ў бітву, на нашае гора,
Ваяваць за Польшчу «ад мора да мора».

Зноў загаласілі мястэчкі і сёлы,
Гарады замёрлі, жудасць, смерць вакола.

Вісельні скіголяць, грухацяць расстрэлы,
Пагром за пагромам, свет у дыме белы.

Кіеў у пажары і Менск у пажары,
Чыняць суд, справу польскія жандары

Ой вы, пушчы нашы, ой ты, наша поле,
Вы яшчэ не зналі тэткай горкай долі!

Але банду белых панскіх легіёнаў
Выгнала адвага Арміі Чырвонай.

Сцяг чырвоны ўзвіўся над Менска-сталіцай,—
Годзе табе, пане, у нас весяліцца!

І ўцякала зграя паноў да Варшавы,
У нас збаляваўшы свой банкет крывавы,

І ўздыхнуў свабодна край наш яснай доляй,
Подлым акупантам не вярнуцца болей!

* * *

Цяпер прыгадаеш былую навалу,
Дык сам застаешся ўспамінам не рад:
У вёсцы маленькая кузня стаяла,
Ў мястэчку стаяў саматужны варштат.

Быў бровар у пана, была сыраварня,
На беразе рэчкі кулацкі быў млын.
Чарнелі ў лясах адзінока смалярні,
Ў слабодках гібелі майстэрні аўчын.

Былі ў нас руіны, як помнікі часу,
Бядняцкая шыя была для ярма.
Была ў нас індустрыяй—фабрыка квасу,
А фабрыкай гневу—была ў нас турма!

Прайшлі беззаконня крывавыя годы,
Мы гордыя славай сваіх перамог.
І рокатны гул новых фабрык, заводаў
Зліваецца з песнямі новых дарог.

Пад Оршай на чорных балотных прасторах
Збудован БелДРЭС і, заместа лучын,
Ён ходзіць па хатах—святло сваё дорыць,
Ён сіла матораў, ён сэрца машын.

Пад Гомелем высіцца гмах Шклозавода,
У Гомелі вырас магутны Сельмаш—
Работа руплівая двух пцігодак,—
І ордэнам Леніна край ззяе наш.

Лясоў у нас многа, і робім мы з дрэва
Цудоўны, вясёлкавых колераў шоўк.
Здабыты працоўнымі скарб Магілёва
У нашу індустрыю горда ўвайшоў.

Лясоў у нас многа, і мы збудаваці
Ў Бабруйску сусветны лясны камбінат;
Дзе курныя, бедныя хаты стаялі—
Паставіў ён тысячы сонечных хат.

Лясоў у нас многа, і стала, як звычай,
Што горад Барысаў, за якасць работ,
За скрынкі сваіх першакласных сярнічак—
Сцяг славы здабытай нясе з года ў год.

У Рэчыцы, Віцебску, Менску—усюды
Дзесяткі заводаў уведзены ў строй.
Як дзіўнаю казкай, як сталінскім цудам—
Валодаем тэхнікай перадавой.

У Крычаве горамі крэйда ляжала,
Там намі збудован цэментны завод.
А ў нетрах зямлі беларускай не мала
Яшчэ неразведаных новых парод.

Наш торф—гэта буйных багаццяў скарбніца
І спірт, і апал, і ўгнаенне, і газ;
Наш торф—энергетыкі нашай крыніца,
І торф—матар'ял будаўніцтва у нас,

Квартал за кварталам растуць камяніцы,
Былое правінцыі гінуць сляды.
Наш Менск стаў сапраўднай культурнай сталіцай,
Растуць у рэспубліцы ўсе гарады.

Старога мястэчка даўно не спаткаеш,
Дзе гора было ад варот да варот.
Мы спадчыну ўпартаю працай змяняем:
Дзе кузня чарнела—сягоння завод.

За прасніцай болей не слепацца вочы,
Як гэта зўсёды было на вяку.
Адзеты калгаснік, адзеты рабочы,
Дзяўчатам на свята хапае шаўку.

Шавец, і кравец, і ліцейшчык, і столяр,
І слесар, каваль, і друкар і гарбар—
Іх пэх, як святліца, там сонца даволі,
Там кветкі, там болей не знаюць афяр.

Прамову тваю, правадыр наш, мы помнім
Пра ўзняты вялікі стаханаўскі рух,
Мы кожнае слова прачулі і сёння—
Адзін вырабляе, што некалі ўдвух.

Рушко і Гунько, і Арэстаў, і Зубаў,
І Гладышаў, Мельнікава і Харнас—
І многа іх лепшых, настаўнік наш любы,
Твае гэта вучні—героі між нас.

Таварыш Вілетнікава і Слесарова,
Еўсюціна, Розенберг, Туфар, Скабло—
Паэты ім дораць гарачае слова,
Ім славаю яснае сонца ўзыйшло.

Стаханаўскім стала жыццё маладое,
Стаханаўцы дочки твае і сыны.
Растуць з комсамольскага племя героі,
Растуць з піонерскіх атрадаў яны.

Растуць нашы сілы за працаю плённай,
Не вырве ў нас вораг наш сталінскі руль.
І неба ў нас крэпасць сваёй абароны
І ў небе ў нас ходзіць крылаты патруль.

Адважны і пільны ўзлятае высока,
Краіну сваю аглядае што дня—
І цешыцца сэрца, і цешыцца вока:
Якое раздолье, прастор, шырыня!

* * *

...Разліліся ляны ў полі-возерам сінім,
Ячмянямі красуюць, шумяць балаты.
Каласамі густымі наўсцяж па краіне
Ўзрастаюць пшаніцы, аўсы і жыты.

Слеюць поўныя соку купчастыя грэчкі,
Па садах палымнее вішнёвы пажар.
Як далёка яны—дні тугі і галечы,
Пра якія спяваў не адзін наш гуслар.

Беларускі мужык чалавекам стаў звацца,
Ён пазбыўся навечна нядолі шнураў.
Мы за год ад зямлі маем столькі багацця,
Колькі мелі раней за дзесяткі гадоў.

Бо прышлі на палі трактары, як асілкі,
Здзірванелыя нівы плугамі падняць.
За сабою жняўкі вядуць і касілкі,
І машыны, што бульбу садзіць і капаць.

А машыны працуюць і спорна, і дбайна,
Досыць сіл над сахою паклаў чалавек.
Горда полем шырокім праходзяць камбайны,
Ручаіны зярнят паплылі у засек.

Людзі нашых калгасаў растуць з кожным годам
Многіх ведае сёння Савецкі Саюз,
Атрымалі з іх семдзесят тры нагароду,—
Ордэны за выдатную працу сваю.

Пра іх новыя склалі быліны і песні,
Наша гордасць сягоння яны і краса.
Вось Клішэвіч Васіль, брыгадзёр на Палессі,
Трыццаць цэнтнераў даў нам з гектара аўса.

І не мала такіх па брыгадах і звеннях
Працавітых майстроў пладавітых зямель.
Засявае за змену таварыш Рудзеня
Адным трактарам семдзесят га кананель.

Спорна праца ідзе у калгасным парадку,
Узаралі апошняяй вясной, як адзін,—
Трактарыст Ахрамовіч, Пятровіч, Аладка
Па трынаццаць гектараў за дзесяць гадзін.

Сэрца наша жаданнем такім апавіта:
Працаваць, каб пазнаць усю радасць жыцця
Так працуе таварыш Батоўкін Мікіта,
Спрактыкованы конюх з калгаса «Окцябр».

У сваёй гаспадарцы, не знаючы страты,
Ён наладзіў такі клапатлівы дагляд—
Сорак шэсць у калгасе яго конематак,
Сорак шэсць ён гадуе ад іх жарабят.

А Ражкоў... Аб ім гоман ідзе па краіне:
За сто трыццаць гадзін, як хвіліна адна,
На трапальнай электраматорнай машыне
Даў шэсць тысяч семсот кілограм валакна.

Стаў вясёлы той кут, дзе раней галасілі,
Дзе палым з крапівой мог спакойна расці.
Толькі частку вялікай мы працы зрабілі,
Але вёскі забітай нідзе не знайсці.

Вёскі той, што была нам пакутай вякамі,
Дзе жылі заадно—і святы, і вядзьмак,
У якой мы былі жабракамі, рабамі,
У якой панаваў-гаспадарыў кулак.

Адыходзіў ён з боем пад націскам нашым,
Нападаў спадцішка, і паліў, і страляў.
Мы зламалі яго сваім ладам калгасным,
Нам навечна аддадзена наша зямля.

Мы багатыя хлебам, і мясам, і рыбай,
І па трубах да хат прыбягае вада.
Зашумелі сады каля новых сядзібаў,
Пчола рояцца спорна па нашых садах.

Многа новых раслін мы ў рэспубліцы маем,
Цвет мічурынскіх яблынь над краем павіс.
Вінаградныя лозы з паўднёвага краю,
А з усходняга краю прышоў кок-сагыз.

Ходзяць нашы каровы, авечкі гуртамі,
І што год усё большы прырост маладых.
Коні сытыя гораха б'юць капытамі,
Першы маршал нам скажа, мы сядзем на іх.

Мы заможнымі сталі з калгаснага ладу:
Масла, сыр, каўбаса і віно сваё ёсць.
Усяго нз стала, і мы шчыра так рады,
Калі хату з дарогі наведае госць.

У часы адпачынку ў запале нястрымным
Маладосць весяліцца, аж хата звініць.
Ад душы табе скажам, наш Сталін любімы,
Як добра, як весела сёння нам жыць.

* * *

Стала светлай, пісьменнаю наша краіна,
Забабонаў і прымхаў мы скінулі груз,
І не крыжык—адзнаку пакуты і кпінаў,
А пісьмо табе піша цяпер беларус.

Сёння сотні сярэдніх, дзесяткі вышэйшых
Навучальных, даследчых у нас устаноў.
Маладосці на свеце няма шчаслівейшай,
Як у нашых шчаслівых дачок і сыноў.

У прасторныя, чыстыя, новыя школы
Яны кожную раніцу дружна ідуць,
Многа іх, белакурых, чарнявых, вясёлых,
Тваё светлае імя у сэрцах нясуць.

Галасы іх гучаць рознастайнаю мовай:
Тут яўрэі, палякі і латышы,
Тут жыве беларускае, рускае слова,
А пачуцці адзіныя ў кожнай душы.

Беларускую мову трымалі ў загоне,
Каб народ не пазбыў нематы і бяды...
З намі гэтаю мовай гавораць сягоння
Маркс і Энгельс, і Ленін, і ты, правадыр.

Мы расцілі яе клапаціва, надзейна,
За яе правялі мы з нацдэмамі бой.
І даступнымі сталі нам Пушкін і Гейне,
Руставелі і Горкі, Бальзак і Талстой.

Гэтай мовай друкуюцца кнігі, газеты,
У мільёнах ідуць у сяло, ў гарады.
Гэтай мовай пісьменнікі нашы, паэты
Табе славу пяюць, дарагі правадыр.

Мы скарбніцы народнай культуры збіраем,
Мы багацце даўнейшых легенд беражэм,
Пра сучаснае новыя казкі складаем,
Пра жыццё наша новыя песні пьем.

У народаў рэспублікі—клубы, тэатры,
Велізарнейшы лік самадзейных гурткоў,
Кінофабрыка, паркі і здольныя кадры
Песняроў, кампазітараў і мастакоў.

Узрасло дзесяць тысяч работнікаў плённых:
Інжынеры і тэхнікі—фабрык майстры,
Трыццаць тысяч настаўнікаў, сотні вучоных,
Аграномы, асветнікі і дактары.

На вышыні навукі, з кайданаў раскутай,
Узняліся народы краіны цяпер,
Навуковыя маюць свае інстытуты
На чале з Акадэміяй БССР.

Мы поспехі нашы ў баях здабывалі,
Да радасці партыя нас прывяла,
Вучылі вялікія Ленін і Сталін,
А дружба народаў нам сілу дала.

Разбіць ланцугі і пазбыцца былога
Нам рускі рабочы, як брат, дапамог,
І наша краіна з братэрскай падмогай
Няспынна да новых ідзе перамог.

Яна ўпершыню расцвіла як дзяржава,
Ад шчырага сэрца удзячна табе,
Бо ты даў ёй гэта законнае права,
Бо ты ўзгадаваў і стварыў КПБ.

Тут вучні твае нам яе узрасцілі,
Тут Фрунзе змаганне за партыю вёў,
Яднаў Кагановіч у Гомелі сілы,
У Віцебску сілы згуртоўваў Ежоў.

А гэтыя партыя воляй адзінай
Здзяйсняла нязменна указы твае,
І наша балотна-лясная краіна
Сягоння ў чароўнай красе паўстае.

І нашай з народамі братнімі дружбы,
Што гора былое змяла ў небыццё,
Клянемся: ніколі ніхто не парушыць,
Яна—наша сіла і наша жыццё.

Калісьці, яшчэ у падполлі глыбокім,
І Ленін і ты гэту дружбу каваў,
Праз цемру гадоў тых празорлівым вокам
Совецкіх рэспублік саюз аглядаў.

Народы сумесна прайшлі праз віхуры,
Сумесна сустрэлі свой радасны час,
І ад Негарэлага аж да Амура
Злучыла радзіма вялікая нас.

За гэту радзіму Кацельнікаў згінуў...
Яшчэ нават стрэл над зямлёй не заціх—
З Заходняй граніцы савецкай краіны
На Ўсход ад'язджае Георгій Чэрных.

Радзіме байцы нашы шчыра адданы,
І ворагі моц іх паспелі адчуць.
Чырвонаармейцу—любоў і пашану
І песню адвагі народы нясуць.

Ні пядзі нікому зямлі не дадзім мы,
Ад ворагаў кожны вяршок адстаім:
Усім нам насустрач выходзіць радзіма
З вялікім і шчодрым багаццем сваім.

Яна надзяляе нас працай і славай,
Яна—гэта мужны, адважны народ,
Яна беражэ чалавечае права
На працу, на радасць, на творчы палёт.

Агні большэвіцкіх ідэй, як сузор'і,
Усходзяць над светам і свет абнялі,
І свецяць нізінам, узгор'ям, прымор'ям,
Як новае сонца шчаслівай зямлі.

Ты, мудры настаўнік, між геніяў геній,
Сабраў у вянок іх, у золак адзін.
Твая Канстытуцыя—сцяг пакаленняў,
Ўзнямае народы нявольных краін.

Усё, аб чым марылі людзі і снілі,
Прыбітыя гнетам, пракляццем старым,
Ў Совецкім Саюзе з'яўляецца былію,
І нашае шчасце мы свету дарым.

Твой вобраз, як покліч, устаў над зямлёю,
Заве пераможна ісці ў барацьбе.
Мы ўсе ля Крэмя нашым сэрцам з табою,
І першая думка у нас—пра цябе.

Ты сонца для нас, што зямлю асвятля,
І ласкай сагрэла палі, гарады;
Ты рэк поўнаводных імклівая сіла,
Празрыстасць крыніц—дарагі правадыр!

Праз тры рэвалюцыі, бойкі, паўстанні
Ты веў разам з Леніным нашы рады...
Ты нашых садоў і палёў красаванне,
Ты наша вясна—дарагі правадыр!

Табе—наша радасць, любоў і адданасць,
Табе—пяе славу сусветная шыр.
Вядзі нас, любімы, табой мы з'яднаны,
Ты наша жыццё—дарагі правадыр!

Ураду вялікай краіны Совецкай
І партыі, даўшай нам шчасце і мір,
За гонар, за веліч людскога расцвета
Падзяку прымі—дарагі правадыр!

Хай смутак вачэй тваіх добрых не росіць,
Ці сонейка захад, ці сонейка ўсход.
Прымі прывітанне, якое прыносіць
Табе, правадыр, беларускі народ.

Пісьмо падпісалі два мільёны
працоўных Совецкай Беларусі.

*Пісьмо беларускага народу
вялікаму Сталіну
ў вершах пераказалі паэты БССР:*

Янка КУПАЛА,
Якуб КОЛАС,
Андрэй АЛЕКСАНДРОВІЧ
Пятрусь БРОЎКА,
Пятро ГЛЕБКА,
ізі ХАРЫК.

Прамова тав. Н. Ф. Гікало

на Ёсебеларускім народным мітыngu 11 ліпеня 1936

Таварышы рабочыя, калгаснікі, савецкая працоўная інтэлігенцыя, сыны і дачкі беларускага народу!

Тысячагадовая гісторыя беларускага народу запоўнена крывавымі старонкамі прыгнёту і падняволення. З агнем і мячом праходзілі беларускую зямлю орды татар, літоўскія князі разам з беларускімі князямі прыгняталі беларускі народ, польскія магнаты, паны і шляхта паланілі, крыжом і мячом насаджвалі каталіцтва і польскія парадк ... Нават лівонскія і тэўтонскія рыцары і мечаносцы тапталі зямлю беларускую. І якіх толькі полчышчаў прыгнягальнікаў не бачыла беларуская зямля!

І правільна выказана ў пісьме беларускага народу вялікаму Сталіну:

«Ішоў год за годам, ішоў век за векам,
А мы пад няволяй, пад вячыстым здзекам.
Паны і жандары, ды ксяндзы з папамі
На шыях народных селі груганамі».

І турмы, і катаргу, і бізун царскага самаўладства паспытаў беларускі народ, але асабліва свежа ў памяці беларускага народу беларуская акупацыя, як чорная здань бяспраўя, пажараў, пагромаў, слёз і крыві ўдоў і дзяцей, закатаваных дзесяткаў і соцень байцоў беларусаў, яўрэяў за справу савецкай улады.

Шляхаводнай зоркай для беларускага народу стаў вялікі пролетарскі сацыялістычны Кастрычнік.

Стаўшы цвёрда на шлях ажыццяўлення ўказанняў Леніна—Сталіна, беларускі народ з брацкай дапамогай вялікага рускага народу і гераічнай Чырвонай арміі разбіў ланцугі акупацыі і бадзёра і смела ў сям народна-вялікага Савецкага Саюза пачаў будаваць новае радаснае жыццё.

І сёння ў пісьме да вялікага Сталіна беларускі народ лье і славіць шлях, прайдзены ім, шлях творчай будоўлі справы сацыялізма, стварэння і росквіту культуры, нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зместу.

За гэтыя кароткія гады сваёй новай савецкай гісторыі беларускі народ ўпісаў цудоўныя старонкі ў гісторыю барацьбы за справу сацыялізма, за справу камунізма.

Іменна дзякуючы кіраўніцтву партыі большэвікоў, дзякуючы штодзённым любоўным адносінам і дапамозе беларускаму народу мудрага і вялікага таварыша Сталіна, беларускі народ, не гледзячы на тысячагадовы гнёт мінулага, паказвае надзвычайныя якасці народу працавітага, народу інтэрнацыянальнага, які на аснове вялікай дружбы народаў у сям'і народаў Савецкага Саюза заняў пачэснае месца. Савецкая Беларусь стала ордэнаноснай рэспублікай.

Камуністычная партыя большэвікоў Беларусі, створаная, выхаваная таварышам Сталіным, у радах сваіх меўшая вучняў **Леніна—Сталіна** тт. **Фрунзе, Мяснікова, Кагановіча, Ежова**, на справе праводзіць ленінска-сталінскую нацыянальную палітыку, на справе вырашчэне, прасоўвае і любоўна выхоўвае кадры партыйных і непартыйных большэвікоў з задай беларускага народу.

Прыклад гэтаму беларусы — кіраўнікі партыйнага, гаспадарчага, дзяржаўнага жыцця Савецкай Беларусі. Прыклад гэтаму — ордэнаносцы Беларусі. Прыклад гэтаму і паэты, якія так цёпла і прыгожа напісалі песню-паэму вялікаму **Сталіну** ад народу беларускага.

Беларускі народ можа запэўніць народы вялікага Савецкага Саюза, ВКП(б), саюзныя савецкі ўрад: тт. **Молатава, Калініна**, першага маршала **Барашылава** і вялікага **Сталіна**, што ён не дапусціць, каб савецкія граніцы на Захадзе пераступіла нага ворага.

Беларускі народ ганарыцца поспехамі сваёй сацыялістычнай будовлі, росквітам сваёй культуры, але беларускі народ ведае, што знавацца нельга і што тут, на мяжы з Захадам, у асаблівасці трэба быць гразорлівым, пільным, трэба ўмець бачыць і трэба ўмець знішчаць ворага.

Народ беларускі ведае, што за рубяжом частка беларускага народу і іншыя народы капіталістычных дзяржаў да сёнешняга дня скованы ланцугамі рабства, церпяць уціск, беспрацоўе, голад.

І памятаючы тысячагадовую гісторыю свайго мінулага і маладую гісторыю радаснага сацыялістычнага цяперашняга, беларускі народ натхняецца на новыя поспехі і барацьбу, натхняецца вялікай сталінскай Канстытуцыяй.

Недарма сярод беларускага народу на фабрыках, заводах, у калгасах і саўтасах растуць тысячы сталінскіх выхаванцаў — стаханаўцаў. І сярод гэтых тысяч стаханаўцаў, сярод старшын сельсоветаў, калгасаў, сярод брыгадзіраў палёў растуць у сацыялістычнай працы на аснове поўнага роўнапраўя з мужчынай выдатныя жанчыны Савецкай Беларусі.

Тут, на стыку з капіталістычным светам, з фашысцкімі дзяржа-

вамi, беларускі народ мільёнамі вачэй і сэрцаў зліўся ў адзiную сям'ю з народамі вялікага Савецкага Саюза.

Тут гэты раней прыгнечаны народ -беларусы і яўрэі—сёння шле сваё палкае прывітанне вялікаму народу Савецкага Саюза, гераічнаму рускаму народу, вялікай партыі большэвікоў, партыі **Леніна—Сталіна**.

Беларускі народ сёння паслаў сваё прывітанне і народнае дзякуй вялікаму **Сталіну**, і за гэта прывітанне галасавалі ўсе працоўныя Савецкай Беларусі. Гэта прывітанне сёння мільёны людзей Савецкага Саюза чытаюць разам з беларускім народам. Сёння беларускі народ мільёнамі галасоў паўтарае імя вялікага друга народаў, генія чалавечтва, правадыра-празорліўца, які вядзе народы Савецкага Саюза да шчаслівага, радаснага, светлага жывцця,—**Сталіна**.

Няхай жыве непарушаная сталінская дружба народаў!

Няхай жыве ВКП(б)—перадавы атрад працоўных Савецкага Саюза!

Няхай жыве вялікі і любімы друг народаў Савецкага Саюза, геніяльны правадыр працоўных свету—наш **Сталін**!

Совецкая Беларусь

У дні, калі ўся наша краіна, ад краю да краю, вітае нараджэнне вялікай сталінскай Канстытуцыі, асаблівую радасць і ўрачыстасць перажываюць народы, якія не ведалі ў мінулым нічога, акрамя прыгнечання і цемры, народы, якім Окцябрская соцыялістычная рэволюцыя і ленінска-сталінская нацыянальная палытка адкрылі шырокую дарогу да адраджэння і нацыянальнага росквіту. Такім народам з'яўляецца і беларускі.

Ад Бігосава да Негарэлага, ад Негарэлага да старадаўняга Турава, праз полацкія азёры, праз менскія лясы і ўзвышшы, праз сьлуцкія балоты і раўніны праходзіць заходняя граніца Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі. На усход і захад ад граніцы жыве адзін і той-жа беларускі народ; аднак, побач жывуць два процілеглыя светлы: свет свабоднай творчай працы, багацця і радасці і свет беспрацоўя, рабства і жабрацтва.

Багата і слаўна Совецкая Беларусь! На шырокіх каласных палях шумяць аўсы і пшаніцы, зелянеюць лубін, каноплі і лён. Сцяною стаяць высокія сасновыя і лісцевыя лясы. Беластвольныя бярозы, стройныя сосны, векавыя дубы, шырокалістыя клёны, граб, вяз, ясень—усе дрэвы высокакаштоўных парод ёсць у нашай рэспубліцы. На жоўтых пясках і ўзгорках шырока раскінуліся сучальныя сасновыя бары. Лясы Беларусі багаты дзікай птушкай і звярамі. Сярод зялёных масіваў, асабліва на поўначы, велізарнымі люстрамі блішчаць азёры. Поўнаводныя рэкі перасякаюць краіну ва ўсіх напрамках. У цеснай даліне з высокімі берагамі раскінуўся Днепр. Вапнавымі скаламі ўзнямаюцца берагі Заходняй Дзвіны. Спакойна і павольна сярод палескіх балот і азёр нясуць свае воды Прыпяць і Сож.

У даўныя часы гэтыя рэкі служылі шляхамі зносін паміж народамі і ў гісторыі Беларусі адыгралі велізарную ролю. Беларусь стагоддзямі з'яўлялася арэнай войнаў. Тут біліся рускія і літоўскія князі, тут ваявалі польскія каралі і маскоўскія цары, тут праходзілі полчышчы шведаў і татарскія орды; палі Беларусі тапталі салдаты Напалеона, і тысячы іх засталіся назаўсёды ў водах Бярэзіны.

Змяняліся каралі і цары, але лёс беларускага народу быў заўсёды аднолькавы. Да Вялікай Окцябрскай рэвалюцыі князі і магнаты ўладалі двума трэцямі ўсёй зямельнай плошчы Беларусі, і толькі трэць яе выпадала на долю жабрацкага сялянства. Адзін князь Вітгенштэйн уладаў звыш 700 тыс. дзесяцін зямлі, Радзівіл—150 тыс. дзесяцін, граф Патоцкі—120 тыс. дзесяцін, дзесяткі памешчыкаў мелі кожны ад 50 да 100 тыс. дзесяцін зямлі.

Кара, мох, хлеб напалову з мякінай, крапіва былі харчамі селяніна. Амаль адзіным, усё замяняючым прадуктам была бульба.

Гучная, музычная, задушэўная беларуская мова царскімі апычкімі была абвешчана «хамскай» мовай і забаронена да ўжывання.

Каб выпусціць кнігу на беларускай мове, трэба было ісці на хітрыкі. Некаторыя беларускія кнігі выдаваліся пад выглядам балгарскіх, сербскіх. Здзекі з беларускай мовы, беларускай песні, беларускага слова прывялі да таго, што звыш 70 проц. народу было няграмадным. Асобныя селы, вёскі ў выніку ўціску і нястач выраджаліся.

Лясістая і балоцістая частка Беларусі—Палессе—была абвешчана дзікай мясцовасцю, заселенай дзікімі людзьмі. У лесе, на астраўках сярод балот жылі палешукі. Патрыярхальны ўклад гаспадаркі і патрыярхальныя адносіны захоўвалі тут поўную сваю сілу. Балоты, камары, зморваючая праца асуджалі чалавека на заўчасную смерць.

У імперыялістычную вайну палі Беларусі зрэзалі акопы, бліндажы. Усіх здаровых забралі праліваць кроў «за веру, цара і бацькаўшчыну», а старых, жанчын, дзяцей выгналі з родных месц, і не было такога кутка ў Расіі, дзе-б не пабывалі бежанцы з Беларусі. Немецкія акупанты руйнавалі, грамілі, палілі беларускія вёскі.

Самай страшнай, самай жорсткай для беларускага народу была белапольская акупацыя. Гарэлі не толькі вёскі, але і гарады, пагромы разбуралі мястэчкі, па ўсёй краіне выраслі шыбеніцы, плакалі згвалтаваныя жанчыны, панская чэлядзь секла беларускага селяніна, як у прыгонны час.

Але гераічны беларускі народ не здаўся. Пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі ён арганізоўваў партызанскія атрады, змагаўся супроць акупантаў у радах Чырвонай Арміі і з дапамогай вялікага рускага пролетарыята прышоў да свайго вызвалення.

Радасна і весела жыве цяпер беларускі народ. Велізарны размах набыла калгасная мастацкая самадзейнасць. Многа талентаў у беларускага народу: музыкі, танцоры, спевакі. На калгасных вечарынках, у полі пасля работы грывіць музыка. Хлопцы і дзяўчата скачуць «лявоніху»—гэты прыгожы, жыццярэдасны нацыянальны беларускі танец.

Адышлі ў мінулае сумныя заўныўныя песні прыгону. Жыццё беларускага народу становіцца ўсё лепш, багацей, радасней. Выдатныя

якасці беларускага сялянства—працавітасць, чэснасць, дысцыпліна—з усёй сілай праявіліся пры калгасным ладзе.

Совецкая ўлада дала калгасам зямлю навечна. А ў Заходняй Беларусі сялян пазбаўляюць мізэрных кавалачкаў зямлі і аддаюць іх хаты, жывёлу і зямлю вартавым сабакам польскага фашызма—асаднікам. На калгасных палях Совецкай Беларусі грукочуць маторы трактароў, працуюць тысячы складаных сельскагаспадарчых машын. А ў Заходняй Беларусі на мярцвеючых палях калупаюць зямлю ўсё тая-ж убогая саха і жалезны плуг, як вышэйшае дасягненне земляробчай культуры! Нашы калгаснікі жывуць заможным жыццём, а ў Заходняй Беларусі сяляне некалькі раз вараць бульбу ў адной і той-жа салёнай вадзе: солі купіць няма за што.

Няма чаго і гаварыць аб культуры Заходняй Беларусі, дзе польскі фашызм праследуе беларускую мову, закрывае беларускія школы, разганяе ўсе культурныя аб'яднанні беларусаў.

У вызваленай Беларусі праца стала і становіцца справай гонару, доблесці і геройства. Толькі ў рэзультате ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, гераічнай работы ўсяго шасцімільённага народу, Беларуская рэспубліка вышла ў рады перадавых рэспублік і заваявала ордэн Леніна. З нетраў народу выраслі выдатныя людзі, якімі ганарыцца ўся рэспубліка. Ордэнаносец-стаханавец запалкавай прамысловасці тав. Лучкоўскі, рабочы абутковай фабрыкі імя Кагановіча тав. Скабло, слесар завода імя Варашылава Харнас, стаханавец Бабруйскага лесакамбіната тав. Рўшко, народныя настаўнікі Манцэвода і Прэабражэнская, стаханаўцы сельскай гаспадаркі—коных Батоўкін, ільнаграпальшчык тав. Ражкоў, старшыні калгасаў Блоцкі, Бейня, брыгадзір Клішэвіч і сотні іншых паказваюць прыклады соцыялістычных адносін да працы.

У нас 74 ордэнаносцы, якія працуюць у сельскай гаспадарцы, і 35 ордэнаносцаў—у прамысловасці і на транспарце.

Аб даваеннай прамысловасці няма чаго і гаварыць, бо ў краіне было толькі некалькі дзсяткаў саматужных і поўсаматужных заводаў, вярней майстэрняў.

У Совецкай Беларусі ўдзельная вага прамысловасці ў народнай гаспадарцы складае 74 проц.

Беларускі лес раней драпежніцкі вырубався памешчыкам. Цяпер з гэтага лесу мы робім каштоўнейшыя рэчы.

З беларускай асіны і сасны вырабляецца дасканалы шоўк на Магілёўскай фабрыцы штучнага валакна. Пяць фабрык заняты вытворчасцю паперы. Дзсяткі буйных прадпрыемстваў вырабляюць высокакасную фанеру. На Бабруйскім лесапільным камбінаце робяцца сотні стандартных дамоў і будаўнічыя дэталі.

Мазырскія пяскі ідуць для вырабу добрага шкла на буйнейшыя механічныя заводы ў Гомелі. Непраходныя асінаўскія і іншыя балоты:

асушаны і даюць штогод мільёны тон торфу. На асінаўскіх-жа ба-
лотах пабудавана магутная электрастанцыя імя таварыша Сталіна,
энергія якой карыстаюцца тры прамысловыя цэнтры Беларусі (Ві-
цебск, Магілёў, Орша). Створаны зусім новыя галіны прамысловасці
з першакласнымі фабрыкамі. Беларускія запалкі, якія вырабляюцца
на пяці занова пабудаваных фабрыках, вядомы і за межамі Совец-
кага Саюза. За першую пяцігодку пабудаваны буйныя швейныя і
трыкатажныя фабрыкі.

Аб'ютковая прамысловасць рэканструювана і створаны новыя прад-
прыемствы. Вырасла буйная кандзіцёрская прамысловасць у Менску,
Гомелі і ў іншых месцах.

Нашы металаапрацоўчыя заводы вырабляюць складаныя машыны:
тарфяныя камбайны, свідравальныя, стругальныя станкі і інш. Зараз
распрацоўваецца праблема газіфікацыі і какавання торфу. Выра-
шэнне гэтай праблемы выкліча далейшае бурнае развіццё нашай пра-
мысловасці.

Штогод беларуская прамысловасць выпускае на паўтара мільярда
рублёў прамысловых прадуктаў (у цэнах 1926-27 гг.).

Вырас за гады рэвалюцыі рабочы клас. У 1913 годзе ў Беларусі
было 13 тыс. рабочых, цяпер у буйнай прамысловасці і на транс-
парце—200 тысяч.

Змяніўся нацыянальны склад рабочага класа. 66 проц. усіх рабо-
чых цэнзавай прамысловасці—беларусы. Вырасшыя кадры беларускіх
рабочых паспяхова асвоілі сучасную тэхніку нашых заводаў і ўста-
навілі ў радзе галін прамысловасці ўсесаюзныя рэкорды. Усесаюзнае
пяршынства па трыкатажнай прамысловасці належыць маладой бела-
рускай работніцы-стаханаўцы віцебскай фабрыкі «КіМ» Дабраволь-
скай. Усесаюзнае пяршынства па лесаліценню аспрэчвае беларускі
рабочы бабруйскага камбіната Рушко. Многа чыных слаўных імен
беларусоў-стаханаўцаў ведае наша рэспубліка і ўвесь Совецкі Саюз.

Па мястэчках, у былой чарце аседласці, жыла яўрэйская бедната.
Дробнабуржуазная гандлярская стыхія засмоктвала людзей, як дрыг-
ва. Сінагога, ешыбот і хедэр акутвалі жывую мысль чалавека. Тут
жылі прыніжаныя, забітыя яўрэйскія беднякі, якія займаліся дробным
гандлем і рамесніцтвам. Цяпер у цэнзавай прамысловасці Беларусі
23 проц. яўрэйскіх рабочых, сярод іх выраслі выдатныя, смелыя,
мужныя людзі, такія, напрыклад, як большэвікі-стаханаўцы Скабло,
Розенберг і іншыя. Цяпер ёсць у Беларусі яўрэйскія калгасы, у якіх
яўрэі, ударнікі палёў, разам з беларускімі калгаснікамі змагаюцца за
культурнае і заможнае жыццё.

Здаўна неўрадлівай лічылася беларуская зямля. На вузкіх па-
лосках, раздзеленых палыновымі межамі, на пясчаных і балотістых
землях, куды быў адціснут панамі і памешчыкамі беларускі селянін,
цяжка было нават пры велізарнай затраце працы атрымаць ураджай.

Цяпер высокія ўраджаі дае беларуская зямля. 86 проц. усіх сялянскіх гаспадарак—у калгасах. Велізарную дапамогу ў рэканструкцыі сельскай гаспадаркі і ва ўзброенні яе перадавою тэхнікай аказалі беларускаму сялянству вялікі рускі народ, партыя і ўрад і асабліва таварыш **Сталін**. Буйнейшае значэнне мела пастанова партыі і ўрада аб далейшым уздыме сельскай гаспадаркі ў нечорназемнай паласе. У 1928 годзе ў Беларусі было 102 трактары. Зараз—звыш 6 тыс. трактароў, у тым ліку 300 магутных «сталінцаў». Упершыню ў гэтым годзе на уборцы багатага калгаснага ўраджаю,—а ўраджай у гэтым годзе чакаем сапраўды багаты. —будуць працаваць на беларускіх палях 120 камбайнаў. Калгасы Беларусі маюць звыш 500 уласных грузавых аўтамабіляў.

Калгасныя ўраджаі са старымі не параўнаць. Калгас «Чырвоны партызан» у мінулым годзе атрымаў 25 цэнтнераў ячменю і 24 цэнтнеры аўса з гектара. Калгас імя Молатава атрымаў 16 цэнтнераў жыта з гектара. Калгас «Будаўнік» атрымаў 18 цэнтнераў аўска і 18,5 цэнтнера яравой пшаніцы з гектара. Калгас «Чырвоны араты», дзе працуюць брыгадзірам ордэнаносцаў Знакаў, атрымаў 29 цэнтнераў ячменю з гектара.

Залатцысты беларускі лён ідзе на ільняпрадзільныя фабрыкі Саюза і на экспарт. Да рэвалюцыі, у 1916 годзе, Беларусь засявала 94 тыс. гектараў ільном. У 1936 годзе засявала ільном 243 тыс. гектараў. У калгасах Беларусі зараз 268 звенняў змагаюцца за атрыманне ў гэтым годзе тоны ільнявалакна з кожнага гектара. Ужо ў мінулым годзе лешчыя калгасныя брыгадзіры дабіліся 5,5 цэнтнера ільнявалакна з гектара (Ганна Караленка, калгас «Вольная праца», Терахоўскага раёна). Стаханаўцамі трапальшчыкамі і трапальшчыцамі лёну на праву ганарыцца Савецкая Беларусь. Усесаюзны рэкорд па трапанню лёну зававаў у мінулым годзе беларусам тав. Ражковым, з Оршанскага раёна.

Змяніўся твар беларускай вёскі. Адыйшлі ў мінулае брудныя, курныя хаты, сцягваюцца к цэнтру калгаса хутары. У калгасах з'явіліся паркі культуры і адпачынку, клубы, яслі, хаты-радзільні, амбулаторыі, лазні. Будуецца добрыя, крытыя чарапіцай і жалезам дамы. На калгасных вуліцах пракладваюцца тратуары, вуліцы абсаджваюцца бірозкамі, пладовымі дрэвамі. Сталінскі статут калгаснага жыцця прыведзен у дзеянне! Калгаснікі ходзяць у гарадскіх гарнітурах і добрых ботах, а калгасніцы ў свята надзяюць сукенкі і блузкі з беларускага шоўку.

Бездарожжа—біч Беларусі ў мінулым—ліквідуецца. Дасканалымі шасейнымі дарогамі звязаны ўсе 90 раёнаў рэспублікі. Няма ні адной дарогі ў Беларусі, якая не была-б акружана клопатам і ўвагай не толькі дарожных арганізацый, але і ўсяго народу.

У школах вучыцца ўся дзетвара. Выкладанне вядзецца на родных

мовах. Звыш 30 тысяч народных настаўнікаў навучаюць савецкую дзетвару.

Каля 15 тысяч студэнтаў займаюцца ў 18 вышэйшых навучальных установах БССР, створаных савецкай уладай.

Цэнтрам навукова-даследчай мыслі з'яўляецца дзецішча сацыялістычнай рэвалюцыі — Акадэмія навук БССР з яе інстытутамі. Растуць выдатныя кадры савецкай інтэлігенцыі. Саюз савецкіх пісьменнікаў яднае звыш 100 чалавек. Беларуская мастацкая літаратура па праву займае адно з відных месц у літаратуры народаў СССР. Не гаворачы ўжо аб старых таленавітых пісьменніках і паэтах, як Янка Купала і Якуб Колас, выраслі маладыя здольныя пісьменнікі і паэты, як Андрэй Александровіч, Броўка, Глебка, Лынькоў, Харык і іншыя. Беларускае выдавецтва выпускае багатую літаратуру на родных мовах. Пачессе, якое раней уяўлення не мела аб газетах, зараз атрымлівае іх штодня на самалётах.

Беларуская народная музыка, песня шырока льецца над свабоднай краінай:

Мы ідзем дарогай новай
З песняй, званчэй сталі,
Нас вядзе да перамогі
Наш вялікі Сталін.

У рэспубліцы — 6 дзяржаўных тэатраў, адзін з іх — тэатр оперы і балета. Беларускі народ вылучыў таленавітыя кадры музыкаў, артыстаў, кампазітараў.

Радзі, кіно шырока праніклі нават у самыя далёкія куткі Беларусі. Цяжка знайсці калгасніка, які-б не бачыў выдатных сучасных карцін, як «Чапаеў», «Мы з Кранштата».

Гордасцю з'яўляецца і наша Беларуская дзяржаўная бібліятэка, якая налічвае звыш паўтара мільёна тамоў кніг.

Подлыя вырадкі, прадажныя псы польскіх і нямецкіх імперыялістаў, беларускія нацыянал-дэмакраты гадамі здраджвалі і прадавалі інтарэсы працоўных Беларусі. Яны імкнуліся прышчапіць працоўным масам шавіністычную агруту. Беларускі народ пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі выкрыў і з ганьбай выгнаў гэтых прадажных сабак і выкінуў на сметнік гісторыі іх здрадніцкія напісаныя пад дыктоўку польскіх і нямецкіх фашыстаў планы.

Беларускі народ, які адчуў усе жудасці імперыялістычнай бойні, усе зверствы польскіх акупантаў, народ, які прайшоў гераічны шлях перамогі, народ, які атрымаў шчаслівае і радаснае жыццё, гэты народ ад старога да малага прасякнуў выключнай адданасцю нашай радзіме, вялікаму Сталіну.

Беларускі народ цэніць і любіць нашу родную, непераможную Чырвоную Армію і яе правадыра, любімца беларускага народу Кліма Варашылава. Мы любім сваю Чырвоную Армію, прынесшую нам

вызваленне. Увесь наш народ, які мае сур'ёзны вопыт барацьбы з ворагам, каті гэтага пагрэбуюць партыя і ўрад, выступіць, як адзін, на абарону граніц нашай вялікай радзімы.

Савецкая Беларусь—перадавы фарпост на заходніх граніцах Савецкага Саюза. Гэтыя граніцы ахоўваюць слаўныя пагранічнікі, усе калгаснікі і калгасніцы Беларусі. Граніцы закаваны ў жалеза-бетон і закрыты на замок. На сотні кілометраў цягнуцца пагранічныя слупы з савецкім гербам. І ўзімку, і ўлетку, і ў асеннюю непагоду, і ў вясенні разліў, і ў дождж і туман, на кожным участку і перакрываванні, на звярыных сцежках мільгаюць зялёныя пятліцы родных сыноў народа—бязстрашных пагранічнікаў. У ахове граніц дапамагае увесь беларускі народ. Широка вядомы піонерка-гераня Ванда Аляшкевіч, калгасніца Янкоўская, калгаснік Канюшэўскі, затрымаўшыя парушальнікаў граніц. Такіх герояў у Беларусі тысячы.

Беларусь—непрыйменная крэпасць Саюза на заходняй граніцы. Кожны працоўны Беларусі—беззаветна адданы радзіме вартавы на граніцах нашай сацыялістычнай бацькаўшчыны.

Праект сталінскай Канстытуцыі спаткан у гарадах і вёсках, на пагранічных заставах і ў чырвонаармейскіх часцях Беларусі з небывалым энтузіязмам і уздымам. Уважліва, з найвялікшым інтарэсам чытаюць працоўныя тэкст Канстытуцыі. Цяжка перадаць радасць і гордасць кожнага грамадзяніна, выкліканыя гэтай найвялікшай падзеяй. У новай Канстытуцыі кожны працоўны Беларусі бачыць замацаванне дасягнутых перамог, бязмежныя магчымасці, якія адкрыліся перад кожным працаўніком.

Сталінская Канстытуцыя—гэта трыумф ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, палітыкі, дзякуючы якой беларускі народ падняўся з цемры мінулага да светлых вяршынь сацыялізма. З вуснаў працоўных не выходзіць любімае і роднае імя Сталіна.

(«Правда»)

Новая сталінская Канстытуцыя СССР

Найвялікшаю з'явай нашых дзён, якая мае сусветна-гістарычнае значэнне, з'яўляецца апублікаваны праект сталінскай Канстытуцыі.

Новая сталінская Канстытуцыя з'яўляецца Канстытуцыяй соцыялістычнага грамадства.

У простых, зразумелых і разам з тым глыбокіх па свайму сэнсу і значэнню словах, у артыкулах новай сталінскай Канстытуцыі запісана структура новага бяскласавага соцыялістычнага грамадства, дзе няма больш эксплуатацыі чалавека чалавекам, дзе няма больш пануючых і прыгнечаных нацыянальнасцей, а працоўныя народы ўсіх нацыянальнасцей горада і вескі, у цесным брацкім саюзе, пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў і таварыша Сталіна змагаюцца за стварэнне новага, заможнага, радаснага і шчаслівага жыцця.

Артыкул першы праекта новай сталінскай Канстытуцыі з усёй паўнатаю характарызуе гэты новы грамадскі лад соцыялістычнай дзяржавы. Новая Канстытуцыя ў артыкуле 12 абвяшчае, як закон нашай дзяржавы: «хто не працуе, той не есць» і прынцып соцыялізма: «ад кожнага па яго здольнасцях, кожнаму—па яго працы». Кожны працоўны нашай краіны ведае, што ён з'яўляецца членам вялікай сям'і працоўных, якія сваімі ўласнымі рукамі, сваёй працай ствараюць для сябе і ўсіх грамадзян соцыялістычнай радзімы, новае, культурнае, радаснае жыццё, сваёй працай ствараюць матэрыяльныя каштоўнасці для палепшання свайго ўласнага добрабыту і далейшага ўзмацнення магутнасці Савецкай краіны.

Сталінская формула: «...Жыць стала лепш, таварышы. Жыць стала веселей», адлюстроўвае перамогу соцыялізма, якой працоўныя масы вялікага Савецкага Саюза дабіліся пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў на чале з вялікім стратэгам пролетарскай рэвалюцыі і правадыром—таварышом Сталіным.

Капіталістычныя элементы ліквідаваны назаўсёды. Соцыялістычная сістэма гаспадаркі перамагла ў горадзе і ў весцы. Яна не ведае ні крызісаў, ні беспрацоўя, неадлучных спадарожнікаў капіталізма. Народна-гаспадарчы план, планавая вытворчасць з'яўляюцца магутнаю зброяй у руках дыктатуры пролетарыята, зброяй павышэння прадукцыйных сіл краіны, палепшання добрабыту савецкага народу і ўмацавання магутнасці Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Распрацаваны праект новай Канстытуцыі мае сапраўды сусветна-гістарычнае значэнне. У сваіх артыкулах і параграфрах ён увасабляе авяную славай і гераізмам сталінскую эпоху.

Рабочы клас, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, паспяхова вырашыў самую вялікую і трудную задачу—перавод пераважнай большасці насельніцтва нашай краіны, бядняцкага і сярдняцкага ся-

лянства, на соцыялістычны шлях, ператварэнне раздробленай індывідуальнай сельскай гаспадаркі ў буйную калектыўную.

Гэту задачу можна было вырашыць толькі пры ўмове ліквідацыі кулацтва як класа, на базе суцэльнай калектывізацыі, і яго агентуры—прэвага апартунізма, пры ўмове разгрому трацкіска-зіноўеўскай апазіцыі, якая вырадзілася ў фашысцкую контррэвалюцыйную групу.

Цяпер селянін выступае ўжо як прадстаўнік буйнай, калектывізаванай гаспадаркі, як актыўны будаўнік соцыялістычнага грамадства.

Знікла карэннае класавае адрозненне паміж рабочымі і сялянамі, адбыліся вялікія соцыяльныя змены сярод інтэлігенцыі.

«Наша грамадства,—гаварыў таварыш Сталін у гутарцы з Рой-Говардам,—складаецца выключна са свабодных працаўнікоў горада і вёскі—рабочых, сялян, інтэлігенцыі. Кожная з гэтых праслоек можа мець свае спецыяльныя інтарэсы і адлюстроўваць іх праз маючыяся шматлікія грамадскія арганізацыі. Але паколькі няма класаў, паколькі грані паміж класамі сціраюцца, паколькі астаецца толькі некаторая, але не карэнная розніца паміж рознымі праслойкамі соцыялістычнага грамадства, не можа быць пажывнай глебы для стварэння змагаючыхся паміж сабою партый».

Працэс знішчэння класаў яшчэ не завершан. Ёсць рэшткі класавага адрознення паміж рознымі праслойкамі соцыялістычнага грамадства. У барацьбе за знішчэнне гэтых рэштак рабочы клас выступае як перадавая кіруючая сіла соцыялістычнага грамадства і савецкай дзяржавы. Кіруючай і накіроўваючай сілай ва ўсёй сістэме савецкай дзяржавы з'яўляецца авангард рабочага класа—комуністычная партыя большэвікоў. Яна—мозг і душа нашай дзяржавы.

Што датычыць эксплуатацыйных класаў, то яны ў нас ліквідаваны канчакова і назаўсёды. У нашай народнай гаспадарцы няма цяпер капіталістаў і кулакоў.

Аднак, «гэта не значыць, што ў нас перавяліся варожыя нам па сваёй класавай прыродзе элементы. Іх яшчэ засталося не мала. І малейшае паслабленне рэвалюцыйнай пільнасці яны выкарыстоўваюць, каб пакасціць і кідаць нам палкі ў калесы. Нельга таксама забываць аб тым, што дробнабуржуазная стыхія жывуча, што нават сярод працоўных сялян-калгаснікаў, у масе служачых нашага дзяржапарата, а іншы раз і сярод рабочых яны лёгка знаходзяць сваіх выразіцеляў то ў выглядзе хсякага роду спекулянткаў, то ў выглядзе рвачоў у адносінах калгаснага і дзяржаўнага добра, то ў выглядзе антысавецкіх сплётнікаў і т. п.» (Молагаў, з даклада на 2-ой сесіі ЦВК СССР VII склікання).

Класавая барацьба працягваецца. Варожыя элементы, падонкі трацкіска-зіноўеўскай групоўкі, кідаюцца на крайнія меры барацьбы з нашай партыяй. Гэтыя белабандыты-фашысты ў барацьбе з партыяй і савецкай уладай ідуць на ўсё. З імі павінна весціся самая вясёлая барацьба. Мы павінны падзесяцярыць сваю пільнасць.

* * *

Грамадскае ўстройства і эканоміка савецкай дзяржавы базуецца на соцыялістычнай уласнасці на сродкі вытворчасці: дзяржаўнай-усенароднай і калгасна-кааперацыйнай.

У нашай краіне створаны соцыялістычныя формы вытворчасці, якія сталі асноўнымі і пануючымі ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Соцыялістычная ўласнасць прадстаўляе «больш высокі тып грамадскай арганізацыі працы ў параўнанні з капіталізмам. У гэтым сутнасць. У гэтым крыніца сілы і закон немінучай поўнай перамогі ксмунізма» (Ленін).

Стаханаўскі рух, які разгарнуўся ў нас з надзвычайнаю сілай, яшчэ раз паказвае ўсе перавагі соцыялістычнага спосабу вытворчасці. Рад галін нашай гаспадаркі па прадукцыйнасці працы ўжо дагнаў і перагнаў самыя перадавыя капіталістычныя краіны. Магутны ўсенародны стаханаўскі рух стварае ўсе ўмовы для ліквідацыі процілегласці паміж разумовай і фізічнай працай, тым часам як у капіталістычных краінах гэта процілегласць усё больш узростае і ўзмацняецца.

Буржуазны друк стараецца скрыць ад сваіх народных мас той пункт у нашай новай Канстытуцыі, які гаворыць аб праве на працу. Буржуазія дасканала разумее, што гэты артыкул, як і ўвесь праект новай Канстытуцыі СССР, рэвалюцыянізуе шырокія масы працоўных капіталістычных краін, дзе дзесяткі мільёнаў людзей пазбаўлены права на працу і асуджаны на галодную смерць.

Воўчы закон капіталізма ажыццяўляецца з усёй жорсткасцю. У інтарэсах свайго абагачэння капіталізм душыць і эксплуатае мільёны працоўных, чыімі рукамі ствараюцца ўсе матар'яльныя каштоўнасці.

Лозунг пролетарыяў аб праве на працу заўсёды наводзіць смяротны жах на буржуазію. Але гэты лозунг можа здзейсніцца толькі ў краіне, дзе знішчана панаванне капіталізма, дзе няма прыватнай уласнасці на сродкі вытворчасці. Толькі соцыялістычны спосаб вытворчасці гарантуе права на працу і карыстанне ўсімі дарамі прыроды, навукі і тэхнікі ў інтарэсах матар'яльнага і культурнага добрабыту ўсяго працоўнага народу.

Беспрацоўе—адвечны спадарожнік капіталістычнай сістэмы—у нашай краіне ліквідавана назаўсёды. Артыкул 119 праекта новай сталінскай Канстытуцыі гаворыць:

«Грамадзяне СССР маюць права на працу—права на атрыманне гарантаванай работы з аплатай іх працы ў адпаведнасці з яе колькасцю і якасцю.

Права на працу забяспечваецца соцыялістычнай арганізацыяй народнай гаспадаркі, няўхільным ростам прадукцыйных сіл савецкага грамадства, адсутнасцю гаспадарчых крызісаў і ліквідацыяй беспрацоўя».

Жанчыны ў Савецкім Саюзе карыстаюцца аднолькавымі правамі з мужчынамі як у палітычным, так і вытворчым жыцці краіны.

«Магчымасць ажыццяўлення гэтых правоў жанчын забяспечваецца прадастаўленнем жанчыне роўнага з мужчынай права на працу, аплату працы, адпачынак, соцыяльнае страхаванне і асвету, дзяржаўнай аховы інтарэсаў мацеры і дзіцяці, прадастаўленнем жанчыне пры цяжарнасці водпуску з захаваннем утрымання, шырокай сеткай радзільных дамоў, дзіцячых яслей і садоў» (арт. 122 праекта новай Канстытуцыі).

Ва ўсіх капіталістычных краінах жанчыны заняты пераважна ў гатках з нізкай кваліфікацыяй і атрымліваюць 40-70 проц. зарплаты мужчыны; у нас-жа, у СССР, яны заняты на высокакваліфікаванай рабоце і атрымліваюць аднолькавую зарплату з мужчынай.

Калі-ж улічыць 7, 6 і 4-х гадзінны рабочы дзень у СССР, цэлы рад прывілеяў, якімі карыстаюцца ў нас жанчыны на вытворчасці, няўхільны рост матар'яльнага добрабыту працоўных, права на адпачынак, на асвету, велізарны рост бюджэту сацыяльнага страхавання і т. д., то яшчэ больш яркім становіцца кантраст паміж росквітам жыцця працоўных у СССР і пратрэсіўным збядненнем працоўных мас у краінах капітала.

На глебе няўхільнага збяднення народных мас фашысцкія заправілы ўваскрашаюць дзікія мальтузіянскія законы народанасельніцтва. Яны спрабуюць ускласці віну за нястрымны рост беспрацоўя і жабрацтва на прыроду. Вось што яны гавораць: «Трэба прыняць пад увагу, што да таго часу, пакуль народанасельніцтва будзе так бязмерна размнажацца, як гэта было на працягу апошняга стагоддзя, рост прадукцыйных сіл вельмі мала можа ўплываць на палепшанне добрабыту паасобнага чалавека. Зямля не можа пракарміць усё ўзрастаючае насельніцтва».

Варварскімі тэорыямі фашысцкія грамілы спрабуюць вытлумачыць не толькі паходжанне крызісаў і беспрацоўя, але і свае імперыялістычныя імкненні да захопу чужых тэрыторый і арганізацыі новых войн.

Толькі ў нас, у Савецкім Саюзе, дзе ліквідавана прыватная ўласнасць на сродкі вытворчасці, дзе асновай грамадскага ладу з'яўляецца сацыялістычная ўласнасць, дзе пануе сацыялістычны спосаб вытворчасці,—агromны рост сацыялістычнай прамысловасці ўцягвае ў яе ўсе большую і большую колькасць рабочых, стварае небывалы росквіт матар'яльнага і культурнага жыцця працоўных.

Новая сталінская Канстытуцыя, замацоўваючы перамогі сацыялізма, ўстанаўляе асноўныя правы і абавязкі грамадзян СССР, што адыграе велізарную ролю ў справе далейшага развіцця і замацавання сацыялістычнай свядомасці працоўных мас нашай краіны.

Кожны грамадзянін Савецкага Саюза карыстаецца роўнымі правамі і абавязан ажыццяўляць і выконваць асноўны закон нашай краіны Канстытуцыю, выконваць усе законы савецкай улады, быць дысцыплінаваным у сваёй рабоце, сумленна і добра адносіцца да сваіх грамадскіх абавязкаў, захоўваць і ўмацоўваць сацыялістычную ўласнасць як аснову Савецкай дзяржавы і абараняць сваю сацыялістычную радзіму. Усе гэтыя абавязкі проста і зразумела ўказаны ў пракце новай сталінскай Канстытуцыі. Кожны грамадзянін нашай краіны павінен добрасумленна выконваць іх для далейшага развіцця і ўмацавання сацыялістычнага ладу.

У напісаных рукою вялікага Сталіна артыкулах новай Канстытуцыі сказана ўсё тое, што патрабуецца ад грамадзян СССР для стварэння заможнага, культурнага і радаснага жыцця, для далейшага руху наперад па шляху да камунізма.

Праца ў нашай краіне асвеяна легендарнымі гераізмам і доблесцю. Яна акружана велізарнейшым гонарам і славай. Яна робіць цуды на рыштаваннях гіганцкіх пабудов, у цэхах заводаў і фабрык, створаных па апошняму слову тэхнікі, на сацыялістычных палях, нова-

будоўлях—ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі сацыялістычная праца перавыхоўвае чалавека, стварае цудоўны сплаў усіх народнасцей з людзей старых і маладых, мужчын і жанчын, большэвікоў партыйных і непартыйных, нараджае радаснае, заможнае і шчаслівае жыццё.

Шчаслівая песня працы пераліваецца з краю ў край, з горада ў горад, з сяла ў сяло нашай неабсяжнай радзімы. Увесь савецкі народ любіць нашу камуністычную партыю і вялікага зодчага сацыялістычнага грамадства—таварыша Сталіна.

У праекце новай сталінскай Канстытуцыі знашоў свае бліскучае адлюстраванне асноўны прынцып нашай дзяржаўнасці—савецкая дэмакратыя. Канстытуцыя буржуазных краін, нават самых дэмакратычных, адарэстроўваюць інтарэсы эксплуатацый і накіраваны супроць народных мас. Наша Канстытуцыя ахоўвае інтарэсы народу супроць эксплуатацый, у гэтым сутнасць і асноўнае адрозненне нашай дэмакратыі ад буржуазнай.

Вось якімі словамі Ленін характарызуе адрозненне буржуазнай дэмакратыі ад пролетарскай:

«Буржуазная дэмакратыя... заўсёды вузкая, ліцамерная, ілжывая, фальшывая, заўсёды застаецца дэмакратыяй для багатых, ашуканствам для бедных.

Пролетарская дэмакратыя падаўляе эксплуатацый, буржуазію—і таму не ліцамерыць, не абяцае ім свабоды і дэмакратыі, а працоўным дае сапраўдную дэмакратыю. Толькі Савецкая Расія дала пролетарыяту, і ўсёй гіганцкай працоўнай большасці Расіі, нябачаную, немагчымую і нямыслімую ні ў адной буржуазнай дэмакратычнай рэспубліцы свабоду і дэмакратыю, адабраўшы, напрыклад, палатні і асабіякі ў буржуазіі (без гэтага свабода сходаў—ліцамер'е), адабраўшы друкарні і паперу ў капіталістаў (без гэтага свабода друку для працоўнай большасці нацыі ёсць хлусня), замяніўшы буржуазны парламентарызм дэмакратычнай арганізацыяй **Советаў, у 1.000 раз больш блізкіх да «народу», больш «дэмакратычных», чым самы дэмакратычны буржуазны парламент**¹.

Славутая чацвяроххвостка буржуазнай канстытуцыі—усеагульнае, прамое, роўнае і тайнае выбарчае права—з'яўляецца найвялікшай хлуснёй і фальшу, якія прыкрываюць класавую сутнасць буржуазнай дзяржавы. Хіба можа быць усеагульнае выбарчае права ва ўмовах панавання буржуазіі? Хіба можа быць роўнае, прамое або тайнае галасаванне ва ўмовах уціску і эксплуатацыі большасці народу?

Фашысцкая дыктатура буржуазіі з каранем вырывае ідэі буржуазнай дэмакратыі, самую буржуазную дэмакратыю. «Фашызм і прававая сістэма—дзве рэчы зусім несумяшчальныя» (Дзімітраў). Крыраваны фашызм у Германіі знішчыў нават тыя куцыя правы, якія былі ўстаноўлены Веймарскай канстытуцыяй. Неабмежаванае панаванне дубінкі, маўзера, сякеры, ката—вось «устой» дзяржаўнага кіравання ў фашысцкіх краінах.

Але нават і ў краінах хвалёнай буржуазнай дэмакратыі выключныя законы і выключныя суды фактычна анулявалі апошнія свабоды

¹) т. XXIII, стар. 220—221

4. Большевик Бел. № 6.

і правы, якімі некалі ганарыліся ідэолагі буржуазіі. Няма зараз такой капіталістычнай краіны, дзе б не панавалі выключныя законы, якія фактычна адмяняюць «свабоду» і «права», абвешчаныя ў дні юнацтва буржуазных канстытуцый.

Тав. Молатаў у сваім дакладзе на VII з'ездзе саветаў так ахарактарызаваў становішча ў буржуазных краінах:

«Ранейшай упэўненасці ў сіле капіталістычнага ладу ўжо ў многіх няма. Трывога за заўтрашні дзень расце ў буржуазных класаў. Ніхто ўжо не думае не толькі аб расшырэнні, але і аб захаванні буржуазна-дэмакратычных праў і свабод. Стыплюцца на кожным кроку насмешкі над «чатыроххвосткай». Фашызм, непрымірыма варожы нават буржуазнай дэмакратыі і буржуазнаму парламентарызму, шырока уваходзіць у моду і ў пачытаны буржуазнага кіравання і ў тэорыі дзяржавы. Ніякага давер'я народным масам!—такі лозунг кіруючых класіў буржуазіі і іх фашысцкай агентуры. Ад буржуазнай дэмакратыі і парламентарызма—да непрыкрытай тэрарыстычнай улады капітала над працоўнымі над фашысцкім сцягам такі шлях развіцця буржуазных краін за апошні перыяд».

Новая выбарчая сістэма, якую увядзлі ў нашай краіне новая Канстытуцыя, з'явіцца магутнай зброяй у руках партыі і дыктатуры пролетарыята для далейшага ўздыму палітычнай актыўнасці працоўных мас, магутным сродкам у справе палепшання ўсёй работы савецкага апарата.

«Усеагульныя, роўныя, прамыя і тайныя выбары ў СССР будуць бічом у руках насельніцтва супроць дрэнна працуючых органаў улады» (Сталін).

Новая савецкая Канстытуцыя будзе магутнай зброяй далейшага ўмацавання сацыялістычнай дзяржавы працоўных, зброяй канчатковага знішчэння супраціўлення рэштам адміраючых капіталістычных класаў і іх агентуры. Разам з тым, новая савецкая Канстытуцыя канчаткова замацуе вызваленне працоўных мас ад эксплуатацыі, замацуе роўнасць усіх нацыянальнасцей, роўнапраўе жанчын.

Гаспадарчы і культурны росквіт нашай краіны, правільнае правядзенне ленінска-сталінскай нацпалітыкі, стварэнне прамысловых баз у адсталых нацыянальных раёнах, якія пры царызме былі на становішчы калоній і поўкалоній, спрыяла таму, што былыя калоніі царскага самадзяржаўя квітнеюць, ператвараючыся ў буйныя гаспадарчыя і культурныя цэнтры.

У выніку велізарных капіталаўкладанняў у нацыянальныя рэспублікі Украінская ССР дае краіне 56 проц. усяго вугалю, 61 проц. усяго чыгуна, 18 проц. машынабудаўніцтва, 74 проц. цукру і т. д.; прамысловасць савецкага Закаўказзя павялічыла ў 1935 г. сваю прадукцыю ў 6 раз у параўнанні з 1913 г.; у дзесяць раз узрасла прадукцыя прамысловасці Грузіі і Арменіі, дзе амаль занова стварыліся прамысловыя цэнтры; сярэднеазіяцкія рэспублікі ператвараюцца ў раёны буйнай баваўняна-папяровай прамысловасці, а таксама нафтавай, вугальнай і машынабудаўніцтва; на крайняй Північы выраслі такія новыя буйныя гарады як Кіраваград, Ігарка; у Таймырскай нацыянальнай акрузе будзецца Нарыльскі паліметалічны камбінат; асваенне паўноч-

нага морскага шляху адыгрывае ўжо буйнейшую ролю ў гаспадарчым і культурным уздыме народаў Поўначы.

На тэрыторыі Совецкай Беларусі не было ў мінулым колькі-небудзь развітой прамысловасці. Гэта была краіна жабрацкіх весак, дзе памешчык і кулак жорстка распраўляліся з галоднымі і знясіленымі ад цяжкай працы сялянскімі масамі. У гарадах так званай «чаргы аседласці» пераважала дробная буржуазія, гандляры, саматужнікі і рамеснікі.

На працягу ўсёй сваёй мінулай гісторыі Беларусь жорстка эксплуатавалася радамі дзяржаў. Беларускі народ ніколі не ведаў сваёй дзяржаўнасці. Яго па-зверску эксплуатавалі літоўскія князі і польскія паны, грабілі мечаносцы і запарожскія казакі, грамілі напалеонаўскія поўчышчы. У апошнія гады працоўныя масы Беларусі перажылі нямецкую і польскую акупацыі.

І толькі савецкая ўлада прынесла вызваленне беларускаму народу. Упершыню за ўсю сваю шматвяковую гісторыю Беларусь стала дзяржавай—дзяржавай працоўных мас. Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік забяспечыў беларускаму народу бурны росквіт яго гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. На змену дробнаму рамяству прышла буйная прамысловасць. Выраслі індустрыяльныя цэнтры, павысілі ўраджайнасць соцыялістычныя палі, развіваецца соцыялістычная жывёлагадоўля.

Увесь беларускі народ з выключным энтузіязмам і радасцю сустрэў апублікаваны праект новай сталінскай Канстытуцыі. Як і ўсе народы вялікага Савецкага Саюза, ён бачыць у гэтым гістарычным дакуменце далейшы росквіт і ўмацаванне сваёй дзяржаўнасці.

На ўласным вопыце беларус пераканаўся, што толькі ў брацкім саюзе з СССР, пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў і вялікага Сталіна, ён упершыню ў гісторыі дабіўся сваёй дзяржаўнасці. Ён ведае, што толькі ў адзінай сям'і народаў СССР, пры непасрэднай дапамозе вялікага рускага народу, пад кіраўніцтвам КП(б)Б і тав. Гікало, дзякуючы штодзённым клопам любімага Сталіна, Беларусь вышла ў рады перадавых рэспублік Савецкага Саюза і ўзнагароджана ордэнам Леніна.

Вітаючы праект новай сталінскай Канстытуцыі, беларускі народ яшчэ больш згуртаваўся вакол ЦК ВКП(б) і таварыша Сталіна. Пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б і таварыша Гікало ён з новай энергіяй будзе змагацца за далейшыя перамогі на ўсіх участках соцыялістычнага будаўніцтва.

Контррэвалюцыйныя нацдэмаўскія, эсэраўскія і бундаўскія элементы, «дэкларуючы за «незалежную Беларускую рэспубліку», на справе прадавалі Беларусь оптам і ў розніцу імперыялістычным драпежкам, пачаргова нямецкім, польскім і французскім, а пазней ператварыліся ў платных агентаў замежнай контрразведкі» (Гікало). Яны хацелі стварыць пад эгідай Польшчы беларускую буржуазную дзяржаву, ператварыць яе ў прыдатак польскіх фашыстаў.

Большэвікі Беларусі выкрылі контррэвалюцыйную сутнасць нацдэмаў і іх агентаў унутры партыі, усю іх прадажную палітыку, накіраваную на тое, каб ператварыць свабодную беларускую савецкую дзяржаву ў прыдатак, у калонію панскай Польшчы, або фашысцкай Германіі.

«І з гэтымі воргатамі,—гаворыць тав. Гікало,—наша большэвіцкая арганізацыя і беларускі народ грунтоўна расквіталіся у 1929 годзе. Як, бачыце, не так даўно гэта было. Гэта патрэбна было перажыць беларускаму народу, і ён здолеў гэта перажыць, разбіць і разграміць ворагаў з дапамогай брацкіх народаў і, у першую чаргу, з дапамогай вялікага рускага пролетарыята».

Аднак мы павінны зараз яшчэ вышэй узняць нашу пільнасць, падзесяцярыць яе, каб яшчэ мацней і бялігасней змагацца з рэшткамі разбітага ворага, каб канчаткова знішчыць іх.

Расце, квітнее, мацнее Беларуска-Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка — магутны фарпост соцыялізма на заходніх граніцах Саюза.

Гікалаўцы

У лютым 1919 года генерал Дзенікін выцесніў большэвікоў з апорных баз Паўночнага Каўказа — Владзікаўказа і Грознага. Імкнучыся ўстанавіць «адзіную і непадзельную», ён неадкладна пачаў уводзіць старыя, царскія парадкі.

Нацыянальная буржуазія і мясцовыя фэадалыныя элементы дапамагалі яму ў гэтым. Былыя генералы і афіцэры царскай арміі, вышаўшыя з мясцовых дваранскіх вярхоў і з нецярплівасцю чакаўшыя прыходу Добраахвотніцкай арміі, становіліся яе агентамі і выконвалі дырэктывы камандвання Узброеных сіл поўдня Расіі (УСІПР). Добраахвотніцкую армію падтрымала і царская нацыянальная буржуазія, якая баялася большэвзма і не знаходзіла ўласных сіл для расправы з ім.

Зноў далучыць Каўказ «да рускай дзяржавнасці» было даручана Дзенікіным генералу Ляхаву, імя якога было добра вядома на Каўказе (у 1905—1907 гадах ён узначальваў карную экспедыцыю і бязлітасна распраўляўся з рэвалюцыйнымі выступленнямі горскіх працоўных).

Дзенікінскія кіраўнікі пачалі з ліквідацыі «горскага ўрада», які складаўся з нацыянальных буржуазна-фэадалытных элементаў і раней дапамагаў Дзенікіну змагацца з Савецкім Каўказам. З лютага 1919 года генерал Шацілаў, камандаваўшы дзенікінскімі часцямі на Каўказе, паведаміў старшынні савета міністраў «горскага ўрада» Пінэмахо Коцэву: «Лічу доўгам паведаміць, што ўсе горскія народы Паўночнага Каўказа добраахвотна падпарадкаваліся камандванню Добраахвотніцкай арміі і ў сучасны момант уводзяць у сябе сістэму самакіраўніцтва, указаную генералам Ляхавым»¹. Гэта «сістэма кіраўніцтва», па словах генерала Шацілава, на ўсім Паўночным Каўказе сустрала процідзеянне толькі трох інгушскіх сёл, «чаму, на жаль, яны і пацярпелі».

Пры такім «аднадушшы» насельніцтва Паўночнага Каўказа існаванне «горскага ўрада» генерал Шацілаў лічыў немэтазгодным. «Становішча «горскага ўрада», — піша ён, — стане ненармальным, і было б мэтазгодна для агульнай справы і на карысць горскіх народаў цяпер-жа знішчыць атрымліваючаеся двоеўладдзе і абвясціць Вашым дэкрэтам, што з увядзеннем новай сістэмы самакіраўніцтва патрэбнасць у аб'яднаным «горскім урадзе» адпадае, чаму ўрад і складае свае поўнамоцтвы»². Пратэсты «горскага ўрада» не дапамаглі дзенікінцы ліквідаваць сваіх саюзнікаў, стаўшых цяпер лішнімі.

¹ Азова-Чорнаморскі крайархіў. Растоў, фонд Баева, с. № 7, л. № 3.

² Там-жа.

Схема кіраўніцтва «Терска-Дагестанскім краем», распрацаваная генералам Ляхавым, заключалася ў наступным: адзіная рэспубліка народаў Паўночнага Каўказа знішчалася; кожная народнасць у рамках сваёй абласці атрымлівала кіраўніка абласці і двух памочнікаў па ваеннай і грамадзянскай часці, назначаемых генералам Ляхавым; пры кіраўніках павінны былі састаяць «выбарчыя» органы дарадчага характару па пытаннях унутранага кіраўніцтва абласцю.

Праект самакіраўніцтва, прапанаваны горскім народам генералам Ляхавым ад імя камандвання Добраахвотніцкай арміі, выходзіў з таго, што горскія народнасці атрымваюць кіраўніцтва «упаўне нацыянальнае па сваёму складу і характару», але карыстацца самакіраўніцтвам яны могуць толькі «у аднаведнасці з ідэяй узнаўлення Вялікай адзінай Расіі».

З найбольш рэакцыйнага, адданага ідэям Добраахвотніцкай арміі горскага генералітэта і феадальнай знаці спешна фабрыкаваліся кадры «нацыянальных» кіраўнікоў. Кіраўнікамі абласцей былі назначаны: у Кабардзе—палкоўнік Бековіч-Чэркаскі, у Осечіі—генерал Абацэў, у Інгушэціі—генерал Мальсагаў, у Чэчні—генерал Аліеў, кіраўніком Дагестана—палкоўнік князь Таркоўскі. Гэта былі памешчыкі, дваране, стагоддзямі эксплуатаваўшыя горскіх сялян. Натхнёныя высокім давер'ем камандвання Добраахвотніцкай арміі і павышанай улады, яны яшчэ больш узмацнілі эксплуатацыю і прыгнечанне працоўных горскіх народнасцей. З дапамогай гэтых кіраўнікоў генерал Ляхаў змагаўся не толькі з большэвізмам, але і з усякай спрабай нацыянальнага самавызначэння. Узброеныя сілы Горскай рэспублікі былі расфармаваны, часці яе ўліты ў склад Добраахвотніцкай арміі. На ўсям Паўночным Каўказе ўзмоцнена фармаваліся новыя ваісковыя адзінкі з мэтай узмацнення ваінскай сілы Добраахвотніцкай арміі.

Калі рэчуха горскіх народаў была зацікаўлена ў прыходзе Добраахвотніцкай арміі і ў яе дапамозе для справы з народным рухам, то прыгнечання горскія працоўныя з першага моманту сустрэлі Добраахвотніцкую армію ў штыкі.

Тэлеграмы генерал-кватэрмейстра Каўказскай Добраахвотніцкай арміі палкоўніка Курсонскага наведваюць аб абстрэлах казацкіх раз'ездаў у раёнах Владзікаўказа. Чэчэнцы ў Грозненскім раёне, ля сямлі Ачхой-Мартан, абстрэлі афіцэрскае атрад; высланыя ў горы атрады не маглі выявіць страляюшых. У Владзікаўказскім раёне прападалі цэлыя групы казакаў, пасылаемых за фуражам. Патрабаванні камандвання Добраахвотніцкай арміі аб выдачы скрываўшыхся ў горах большэвікоў, чырвонаармійцаў, аб мабілізацыі і рэквізіцыях для Добраахвотніцкай арміі і яе саюзнікам з мясцовых вярхоў адваёўваць Паўночны Каўказ у народаў, адстойваўшых сваю незалежнасць.

Для ўсмірэння горцаў высылаліся цэлыя дывізіі і карпусы. У аперацыі супроць чэчэнскіх аулаў 22 лютага 1919 года (Алхан-Юрт, Гехі, Урус-Мартан, Гойты і інш.) прымала ўдзел конная дывізія ў складзе чатырох палкоў і артылерыя з магутнымі рэзервамі. Чэчэнцы аказвалі упарты супраціўленне белым. Дзенікінцам прыйшлося пакінуць заняты з боем аул Гойты і вярнуцца ў Грозны³. Узмацніўшы ваісковыя часці, дзеяўшыя супроць чэчэнцаў, конніцэй і артылерыяй, камандванне Добраахвотніцкай арміяй зноў пачало наступ-

³ ЦАОР, фонд 1486, с. № 34, лл. 46—50.

ление Генерал Шацілаў, які кіраваў аперацыяй, звярнуўся да чэчэнцаў аулаў Алхан-Юрт, Гехі, Урус-Мартан і іншых з загадам аб неадкладнай выдачы большэвікоў і поўным падпарадкаванні Чэчні генералу Дзенікіну.

Усім іншым народнасцям Паўночнага Каўказа (Інгушэцыя, Кабарда, Осечія, Дагестан) былі прад'яўлены аналагічныя патрабаванні. Ад Інгушэцыі патрабавалі, зразумела, падпарадкавання асобам, пазначаным камандваннем УСІР, свабоднага пропуску праз яе тэрыторыю войск Добрарміі, уплаты казакам усіх страт, нанесеных інгушамі з дня рэвалюцыі, выдачы ўсіх інгушаў, служыўшых у Чырвонай арміі, і згоды на мабілізацыю ў рады Добрарміі ўсіх здольных насіць зброю ва ўзросце ад 18 да 40 год для адпраўкі іх у Цэнтральную Расію супроць Саветаў.

Акрамя таго, кожны двор павінен быў даць вінтоўку, 200 патронаў да яе, рэвальвер «наган» з 50 патронамі, 25 пудоў кукурузы і 2.000 руб. нікалаеўскіх грошай. Кожныя два двары звыш гэтага павінны былі даць каня з сядлом, адну галаву буйнай рагатай жывелы і чатырох баранаў⁴.

Інгушэцыя на гэтыя ўмовы не згадзілася і адказала паўстаннем, успыхнуўшым у чэрвені 1919 года. Камандванне Добраахвотніцкай арміі пайшло па выпрабаванаму шляху⁵ былі пасланы карныя атрады, агнем і мечам распаўляўшыся з непакорным народам; інгушскія аулы Сурхохі і Экажэво былі разгромлены і спалены ўшчэнт. Толькі сілай штыка, з дапамогай артылерыі і пад пагрозай спаліць і знішчыць усе жывое, камандванню Добрарміі і яе кіраўнікам з мясцовай феадальна-памешчыцкай эліты ўдавалася рабіць мабілізацыю — кожнай мабілізацыі спадарожнічалі дзесяткі спаленых аулаў і сотні забітых.

Папаўненні з горскай беднаты былі няўстойлівы і давалі вялікую колькасць перабежчыкаў у рады Чырвонай арміі і партызанскіх атрадаў Гікало—Шэрыпава. Настрой горскіх народаў, як перадавалі перабежчыкі з 2 Чэчэнскага палка Халіг-бей Суркаеў і Мадаеў, быў такі, што «як толькі ў Кізляры пачуюць першы стрэл з савецкай гарматы, горцы ўсе паўстануць»⁶.

Лес чэчэнцаў і інгушаў пасціг і іншыя горскія народнасці. У саюзе з мясцовай элітай дзенікінцы расправіліся з Осечіяй. Асабліва жорсткай была расправа з «керменістамі», арганізаваўшымі адпор дзенікінскім бандам у Осечіі. «Кермен» — рэвалюцыйная арганізацыя сялянскай беднаты ў Осечіі (па імені легендарнага героя-раба, паўстаўшага за свае правы і ашуканчым шляхам забітага парабашчальнікамі), узнікшая ў сярэдзіне лета 1917 года і кіруемая осечінамі-большэвікамі. Летам 1918 года большасць керменістаў стала большэвікамі, увашоўшы ў партыю.

Па свайму складу «кермен» з'яўлялася не толькі нацыянальнай осечінскай арганізацыяй: рэвалюцыйна настроеная частка рускага сялянства таксама ўступала ў яе рады і прымала ўдзел у агульнай барацьбе дыгорцаў-осечін з контррэвалюцыяй⁶.

Для расправы з керменістамі ў Осечію былі накіраваны асобыя

⁴ «Правда» № 255 ад 14 лістапада 1919 года артыкул Мікаепа.

⁵ «Красный воин» № 160 ад 19 чэрвеня 1919 года (орган палітгадзела Астраханскага раёна).

⁶ Архіў сакратарыята Галоўнай рэдакцыі ІГВ, фонд успамінаў, неапублікаваныя ўспаміны Даўкуй Такоева, № 1414, стар. 17.

карныя атрады. Сяло Хрысціянскае (месца найбольшага ўплыву і сканцэнтравання керменістаў) было спалена і разгромлена. Усё тое, што не паспеў знішчыць агонь, знішчылі і разграбілі дзечкінцы: зносіліся дамы, разбіраліся сцены, здымаліся стрэхі, падлогі і т. д. Тысячныя стады хатняй жывёлы, коні, павозкі, хатнія рэчы, мільёны пудоў пшаніцы і кукурузы—усё было расцягнута. У навакольных селах і станцах былі мабілізаваны тысячы арб і брычак для вывазу масмасці з двух тысяч двароў сялення Хрысціянскага. 20 дзён цягнуліся абозы з награвленым хлебам і маемасцю.

Знойдзеных керменістаў жорстка забівалі. Акрамя павешаных у Хрысціянскім шасці керменістаў быў зверскі забіты старшыня ЦК партыі «кермен» Георгій Цаголаў. 18 штыковымі ранами і прыкладамі ён быў ператворан у бясформеную масу. Апіянёныя нянавісцю да сваіх афяр, карацелі не шкадавалі ні старыкоў, ні дзяцей.

Услед за Хрысціянскім наступіла чарга Дыгоры. Дыгорская бедната пад кіраўніцтвам керменістаў аказала жорсткае супраціўленне азвярэлым дзенікінскім бандам, уступіўшым у саюз з горскімі кучакамі і афіцэрствам. Але праціўнік быў мацнейшы. Неўзабаве шыбеніцы пакрылі ўсю Дыгорыю. За малейшае падзвіжэнне ў спачуванні керменістам вешалі. У Кабардзе гаспадарнічалі банды белых кабардзінскіх князеў, якія помсцілі за супраціўленне, аказанае працоўнай Кабардой Дзенікіну пры яго падыходзе да Паўночнага Каўказа. У адказ на гэта ў Кабардзе быў сфармаваны для барацьбы з Дзенікіным конны атрад (2 700 шабел), на чале якога стаў цяперашні сакратар Кабардзінабалкарскага абкома тав. Бетал Калмыкоў. Тав. Калмыкоў са сваім атрадам, выцеснены бандамі Шкуро ў Інгушэцію, прымаў удзел разам з чырвонаармейцамі ў абароне Владзікаўказа і адступіў разам з імі ў горы Чэчні і Інгушэціі.

К восені 1919 года ўвесь горны Каўказ быў ахоплены полымем паўстанняў.

Афіцыйныя зводкі галоўнага штаба УСРР з верасня 1919 года штодзённа стрыкаюць паведамленнямі аб разбурэнні мастоў, чыгуначных ліній, аб падпалах матар'яльных складаў і т. д. Але яшчэ больш такіх паведамленняў у рознага роду сакрэтных данясеннях. У сакрэтным рапарце начальніка чацвертага Терскай казацкай дывізіі на імя вайсковага атамана Терскага казацкага войска (№ 0965 ад 7 лістапада 1919 года) мы знаходзім адкрытыя прызнанні аб ходзе барацьбы з горцамі⁷.

Настрой у Інгушэціі, паведамляе начальнік дывізіі, пасля разгрому Сурхохі і Экажэва зрабіўся больш «роўным». Але гэта супакоенне можа быць толькі часовым, «таму што засталася многа людзей без прытулку, людзей, ўзброеных і азлобленых, хоць і напалоханых намі». 3 ліпеня 1919 года актыўнасць інгушаў рэзка ўзмацняецца. «Глеба прапагандыстам для ўзброеных выступленняў стала больш падыходзячай, таму што цяпер ужо многіх інгушаў нішто не звязвае з абавязкам не рабаваць і мірна сядзець дома», канчае свой агляд аб становішчы ў Інгушэціі аўтар рапарту.

У нагорнай Чэчні, дзе моцны быў уплыў большэвікоў: тт. Гікало, Шэрыпава, Эльдэханава, — паўстанні не спыняліся (плоскасная Чэчня была на повадзе ў мясцовых контррэволюцыйнераў Чулікавых і інш., якія ішлі разам з Добрармійяй). Ніякія намаганні дзенікінцаў ні да

⁷ Архіў сакратарыята Галоўнай рэдакцыі ИГВ, матар'ялы Паўночнакаўказскага камітэта.

чаго не прыводзілі. Начальнік адной з дзенікінскіх дывізіяў, падаючы доўгі пералік спроб забрацца ў глыб гор з тым, каб адтуль «біць Чэчню ў полі, біць яе жывую сілу», з жалем адзначае, што ў канчатковым выніку кожны раз прыходзілася вяртацца да свайго адпраўнага становішча, зноў у Грозны. Заканчваючы свой даклад аб баявой рабоце дывізіі, ён прапанаваў разграміць і знішчыць аулы Місхор-Юрт і Шалі, якія падтрымлівалі большэвікоў.

* * *

У гэтыя цяжкія месяцы ўпартай і крывавай барацьбы працоўных Каўказа з дзенікінцамі выключную ролю адыгралі партызанскія атрады, арганізаваныя і ўзначальваемыя тав. Гікало. Імя тав. Гікало грымела ў гарах Каўказа. Не толькі Чэчня і Інгухэцыя, але Оссеція, Кабарда, Дагестан ведалі і паўтаралі яго. Адусюль, з усіх куткоў Каўказа, ішлі да яго за парадой і дапамогай у барацьбе з белымі. Яго закліку чакалі і па гэтаму закліку ішлі на барацьбу.

Тав. Гікало быў сапраўдным правадыром горскай беднаты.

Нікалай Фёдаравіч Гікало нарадзіўся ў 1897 годзе ў Одэсе, у сям'і фельдфебеля. З 4-гадовага ўзросту жывучы ў Грозным, ён блізка знаёмы з жыццём і бытам горскіх народаў. Цяжкае жыццё горскай беднаты, яе бяспраўнае становішча рана прыцягнулі да сябе ўвагу маладога Гікало. На сканчэнні гарадскога вучылішча тав. Гікало паступае ў тифліскую фельчарскую школу. Праз 4 гады ён становіцца фельчарам. У якасці фельчара ён прымае ўдзел у сусветнай вайне. Пасля лютаўскай рэвалюцыі, у чэрвені 1917 года, ён уступае ў Грозным у большэвіцкую партыю і прымае актыўны ўдзел у саветызацыі Терэка. У 1918 годзе тав. Гікало — ужо старшыня Грозненскага выканкома. Пасля адступлення 11 арміі з Паўночнага Каўказа ён разам са сваім другам чэчэнцам-большэвіком Астан-бэкам Шэрыпавым арганізоўвае ў гарах Чэчні чырвоныя партызанскія атрады з чырвонаармейцаў і горскай беднаты¹.

Цэнтрам арганізацыі партызанскіх атрадаў Гікало і аб'яднання рэвалюцыйнай часткі горскай беднаты была слабада Шатой. Недалёка ад яе, у слабадзе Ваздвіжэнскай, з раскіданых па навакольных аулах чырвонаармейцаў 15 жніўня 1919 года быў арганізаван тав. Гікало «1 асобы атрад». Гэты, у пачатку нешматлікі, але моцна дысцыплінаваны атрад з'явіўся ядром, арганізаваўшым масу горскай беднаты на барацьбу з дзенікіншчынай.

Горцы-партызаны і быўшыя чырвонаармейцы, з якіх складаўся атрад Гікало, бяспрашна ішлі за ім на барацьбу з куды больш моцным і лепш узброеным праціўнікам.

Зброі ў атрада было мала. Узбройвацца гікалаўцам прыходзілася, як і ўсім партызанскім атрадам, «з бою»: перамагаючы праціўніка, яны авалоодвалі яго зброяй².

¹ У сучасны момант тав. Гікало — генеральны сакратар ЦК КП(б) Беларусі. На XVII з'ездзе ВКП(б) ён выбран кандыдатам у члены ЦК ВКП(б).

² К канцу 1919 — пачатку 1920 года, калі ўзмацніўся прыток паўстанцаў у партызанскія атрады, прыходзілася зброю, як і харчы, закупляць. Шырока практыкавалася таякая і якая закупка зброі і боепрыпасаў там, дзе гэта было магчыма: куплялі ў горскіх селеннях, у казанскіх станицях Сунжэнскай лініі, займаліся гэтай справай асобныя ўпаўнаважаныя Каб дастаць зброю, пранікалі нават у слабаду Ведзена — «сталца» «Паўночна-каўказскага эмірства», аперэтычнай «шарыяцкай манархіі», якая арыентавалася на мусульманскую Турцыю і была створана горскімі павісламісцкімі элементамі на чале з «эмірам» — шэйхам Узум-Хаджы.

Для разгрому пачаўшагася руху дзенікінцы паслалі свае войскі ў сёлы Ваздзвіжэнскае, Шалі, Сержэнт-Юрт і інш. 11 жніўня сяло Ваздзвіжэнскае было занята. Аднак у той-жа вечар пад націскам паўстаўшых дзенікінскаму атраду прыйшлося адступіць. 14 жніўня 1919 года дзенікінцы зноў пачалі наступленне. 19 жніўня імі было занята сяло Сержэнт-Юрт. 20 жніўня паўстаўшыя павялі наступленне на Шалі і Агашты. Даншоваўны да павднёвых хутароў Шалі, яны былі выбіты і вымушаны адступіць у горы. Сяленне Сержэнт-Юрт пазменна пераходзіла з рук у рукі. 29 жніўня ля сяла Ваздзвіжэнскага злучанымі дзеяннямі чырвоных атрадаў Гікало і Шэрыпава і атрада Узум-Хаджы белыя былі разбіты і ўзяты ў полон дзве добраахвотніцкія роты (117 салдат і 11 афіцэраў). Белым прыйшлося адступіць па ўсёй лініі зноў у Грозны.

Перамога над дзенікінцамі абмышлася дорага рэвалюцыйнаму руху горцаў. У гэтым баі быў смяротна паранен кіраўнік і арганізатар чэчэнскай Чырвонай арміі Аслан-бек Шэрыпаў. Раней чым стаць большавіком Аслан-бек Шэрыпаў быў нацыяналістычна настроеным рэвалюцыянерам. У практыцы сваёй дзейнасці ён пераканаўся, што буржуазна-нацыяналістычныя, феадальна-клерыкальныя элементы горскай верхавінкі не толькі не зацікаўлены ў вызваленні горскай беднаты, але робяць усе магчымае, каб, стаўшы самім ва ўладзе, захаваць і ўмацаваць сваё панаванне над ёю.

К канцу 1917 года ён адкрыта заклікае чэчэнскую беднату да саюза з рускімі рабочымі і сялянамі супроць контррэвалюцыйнага казачтва і горскай верхавінкі. Ён першы і адзіны чэчэнец, які ў лютым 1919 года прымаў удзел у другім з'ездзе народаў Терэка ў Пятігорску, куды ён прабраўся з велізарнай рызыкай для свайго жыцця.

У Терскім народным савеце ён узначальваў інгушэ-чэчэнскую фракцыю. Разам з грозненскімі рабочымі ў жніўні — верасні 1918 года ён змагаўся супроць белавардзейцаў, калёнам акружыўшых Грозны. У канцы гэтага-ж года Шэрыпаў — камісар па нацыянальных справах Терскай рэспублікі і камандуючы чэчэнскай Чырвонай арміяй.

Пасля адступлення з Владзікаўказа і Грознага, у пачатку 1919 года, Шэрыпаў уступіў у камуністычную партыю і разам з Гікало фармаваў атрады з горцаў-беднякоў — пролетарыйў Грознага і быўшых чырвонаарменцаў — для новай барацьбы з дзенікіншчынай. Аслан-бек Шэрыпаў загінуў у барацьбе з ёю, як рэвалюцыянер-камуніст. Смерць гэтага маладога барацьбіта за справу горскіх працоўных узняла новыя масы беднаты, якія рушылі ў атрады Гікало.

Горскія буржуазна-кулацкія феадальныя вярхі разам з камандаваннем прадаўжалі жорсткую барацьбу супроць разрастаўшагася паўстанскага руху. Яшчэ ў першыя месяцы захвату Дзенікіным Каўказа (26 сакавіка 1919 года) «Чэчэнскі нацыянальны совет» — буржуазна-кулацкая арганізацыя — на чале з буйнейшым кулаком Ібрагімам Чуткавым «у інтарэсах дзяржавы» — прызнала неабходным падпарадкаванне Чэчні кіраўніцтву Добрармій і адобрыла назначэнне кіраўніком Чэчні генерала Аліева.

24 верасня 1919 года быў створан у Грозным «камітэт па ачышчэнню Чэчні ад банд большавікоў і Узум-Хаджы». На чале яго стаяў старшыня «чэчэнскага нацыянальнага савета» Ібрагім Чулікаў.

Пераканаўшыся на вопыце разгрому раду аулаў у здольнасцях сваіх спадвіжнікаў з «камітэта», кіраўнік Чэчні генерал Аліеў зрабіў

найбольш заўзятага з іх—Ібрагіма Чулікава—сваім памочнікам «па грамадзянскіх справах».

У кастрычніку 1919 года становішча робіцца пагражаючым, і генерал Драценка, камандуючы дзенікінскімі ўзброенымі сіламі на Паўночным Каўказе, прад'явіў чэчэнскаму народу рад патрабаванняў, заявіўшы, што калі Чэчня сваімі сродкамі не ліквідуе паўстання і не выдасць большэвікоў, літасці не будзе нікому.

Для абвяшчэння гэтых «неадменных і абавязковых умоў» генерал Драценка і кіраўнік Чэчні генерал Аліеў паслалі Чулікава. Чэчэнскае кулаччо і казацкія сотні пачалі граміць плоскасную Чэчню і аулы, размешчаныя на лініі чыгункі Грозны—Петровск. Аулы Гудэрмес, Энгель-Юрт, Чэчэн-Юрт і інш. былі змецены з твару зямлі.

З ростам паўстанняў у Чэчні і Інгушэціі і бесперапынным папаўненнем гікалаўскіх атрадаў пагроза Грознаму важнейшаму стратэгічнаму пункту белай уладарыцтва ў горах Каўказа—станавілася ўсё больш рэальнай. Бойкі з горцамі падыходзілі да самага горада, вакол якога аперавалі атрады Гікало і Узум-Хаджы. Апасенні дзенікінцаў былі гым больш угрунтаваны, што сам Грозны—пролетарскі цэнтр са старымі рэвалюцыйнымі традыцыямі. Усё гэта прымусіла камандванне белай арміі трымаць у Грозным вялікі гарнізон з найбольш адданных часцей. К канцу лістапада 1919 года ён дасягаў 12.000 штыкоў і шабель і 30 гармат.

Для падтрымання парадку камандванне прымала самыя жорсткія рэпрэсіўныя меры. У турме Грознага к снежню 1919 года знаходзілася каля 600 чалавек, палова якіх былі «смяротнікі», з дня на дзень чакаўшыя расстрэлу. За перыяд прабывання белых у горадзе было расстрэлена да 2.000 чалавек.

У арыштаваных рэвалюцыянераў узнік смелы план: звязаўшыся з атрадам Гікало, які знаходзіўся ў сяленні Шагой, арганізаваць масавы пабег і падняць паўстанне ў самім Грозным. «Мы рашылі намерці або перамагчы сумесна з паўстанцамі, якія знаходзяцца ў межах Чэчні»¹⁰,—пісаў тав. Чарвякоў, адзін з арганізатараў паўстання ў Грозным, у сваім пісьме таварышу Гікало.

Паўстанне было назначана а 3 гадзіне ночы з 22(9) на 23(10) снежня 1919 года, па ўмоўнаму сігналу (узрыў 2 бомб і падпал невялікага рэзервуара з нафтой у раёне нафтаперагонных заводаў). Па гэтаму сігналу атрад тав. Гікало павінен быў абстраляць горад. Арганізатары паўстання меркавалі падняць рад дзенікінскіх вайсковых часцей, сярод якіх загадзя была праведзена растлумачальная работа, а таксама каля 1.000 чалавек ваеннапалонных (былых чырвонаармейцаў). Большасць з іх зброі не мела. Вырашана было ўзброіць арыштаваных (каля 500 чалавек) і ваеннапалонных часткай вінтоўкамі распапагандаванага Грозненскага інжынернага батальёна, часткай—у працэсе самога паўстання. У паўстанні павінны былі прыняць удзел 500 рабочых нафтаперагонных заводаў, з якіх узброена было каля 100 чалавек. На баку паўстаўшых павінна была таксама выступіць 7 батарэя, меўшая 4 гарматы і 2 кулямёты.

Па вестках таго-ж тав. Чарвякова, к моманту паўстання Грозненскі гарнізон меў звыш 50 куляметаў і вялікую колькасць артылерыі (у тым ліку і цяжкія гарматы). Атрад тав. Гікало меў усяго каля 250 штыкоў. Пры наяўнасці буйнага гарнізона паўстанне было асу-

¹⁰ Архіў сакратарыята Галоўнай рэдакцыі ИГВ, с. № 1 штаба Гікало.

джана на няудачу. Але, не спыняючыся ні перад чым, палаючы жаданнем дапамагчы пакутваўшым у турме рэволюцыйным байцам, атрад тав. Гікало 20 снежня спусціўся з гор, накіроўваючыся да Грознага.

У гэты час атрады Узум Хаджы, да гэтага часу выступаўшыя разам з гікалаўцамі супроць каланізатараў-дзенікінцаў, апасаючыся таго, што перамога паўстання прывядзе да ўмацавання рэволюцыйных сіл і, значыць, да канчатковага падзення «шарыяцкай манархіі», рэзка змянілі палітыку і пачалі абстрэльваць атрады Гікало. Але ні здрадніцкія кулі Узум-Хаджы, ні жорсткія морозы і ледзяныя ветры не спынілі гікалаўцаў, якія ішлі да Грознага. Збіўшы перадавыя пасты белых, захапіўшы 2 гарматы, атрад падшоў к гораду і даў умоўны гарматны сігнал да выступлення. Але горад не адазваўся. Ужо позна ноччу стала вядома, што ў горадзе пачалося паўстанне і ідзе бой.

Паўстанне было няўдалым. Пачалося яно несвоечасова. Калі падшоўшай групай узброеных таварышоў былі адкрыты дзверы турмы і арыштаваныя былі выпушчаны, сярод іх знайшоўся здраднік-афіцэр, які неадкладна паведаміў белым падрабязны план паўстання. Усё-ж асноўная частка зняволеных паспела ўцячы ў кірунку да Гадзикаўказа, або схавацца ў самім горадзе. Да ста чалавек дабраліся да слабады Ваздэвжэнскай, дзе знаходзіўся атрад Гікало.

Але з тымі, што трапілі зноў у рукі белых, расправа была жудасная. Відавочца, партызан гікалаўскага атрада, расказвае: «Я прыехаў ноччу ў горад і убачыў дзіўную карціну: хто быў прывязан за шыю, хто быў прыбитым цвікамі на тэлефонных слупах, а хто вісеў кверху нагамі»¹¹.

Не гледзячы на няўдачу, паўстанне мела вялікае значэнне: у атрад Гікало ўвайшла маса ўцёкшых палітычных зняволеных, якія не такія павялічылі яго колькасць да 400 чалавек, але сваёй рэволюцыйнай цвёрдасцю, вольнай барацьбай, сваёй пролетарскай дысцыплінаванасцю ўмацавала атрад і стварыла умовы для далейшага расшырэння зоны паўстанцтва.

* * *

Паўстаннямі ў горах Каўказа супроць Дзенікіна кіравалі Каўказскі крайвы камітэт РКП(б), які заходзіўся ў Тіфлісе, і палітдзел 11 арміі, які знаходзіўся ў Астрахані, на чале якога стаяў тав. Кіраў. Як у Дагестан, такі і на Терэк і на Чорнамор'е яны адпраўлялі людзей, грошы, зброю. Тав. Гікало з'яўляўся членам Каўказскага крайвога камітэта партыі, трымаў з ім сувязь, атрымліваў ад яго кіраўніцтва і дапамогу. На дырэктыве камітэта РКП(б) і рэўваенсавета 11 арміі, усе чырвоныя паўстанцкія часці на Терэку былі аб'яднаны.

21 студзеня 1920 года была створана «Терская абласная група чырвоных паўстанцкіх войск» пад камандаваннем члена Каўказскага крайвога камітэта тав. Гікало і сфармаван штаб групы, начальнікам якога назначан прыбывшы прадстаўнік 11 арміі тав. Дудасёў. Аддзеламі штаба кіравалі: аперацыйным—тав. А. Касцерын, адміністрацыйным—тав. Мардоўцэў і палітычным—тав. Носаў. На пастанове Каўказскага крайвога камітэта, усе рэўкомы і паўстанцкія часці на тэрыторыі Терскай абласці падначальваліся і кіраваліся новаарганізаваным штабам групы.

¹¹ Архіў ИГВ, с. № 2 штаба Гікало (стыль захараны).

Партызанскія атрады былі зведзены ў ротныя батальёныя злучэнні, да якіх былі прымацаваны для палітычнага кіраўніцтва палітрукі і паліткамідары. Змяніліся назвы атрадаў, якія раней вызначаліся галоўным чынам па нацыянальнай адзнацы. Замест старых назваў з'яўляюцца такія, як «Першы асобны зводны чырвонаармейскі батальён» і т. д., падкрэсліваючыя непасрэдную сувязь атрадаў з савецкай Чырвонай арміяй.

«Чырвоная паўстанцкая армія» Терскай абласці становіцца часткай Чырвонай арміі Савецкай Расіі. Загадам ад 26 студзеня 1920 года за № 4 уводзіцца агульнаармейскі дысцыплінарны статут, зацверджаны ВЦВК. Камандванне групы завязвае непасрэчныя адносіны з Чырвонай арміяй Астраханскага раёна. 25 студзеня 1920 года з слабады Ваздзвіжэнскай тав. Гікало накіроўвае ў распараджэнне камандзіра чырвонага Каўказскага корпуса чэчэнскі партызанскі атрад з былых чэчэнцаў-абрэкаў для ўдзелу ў барацьбе за вызваленне Терскай абласці. Камандзіру атрада Абдул-Раіпід Ісаеву даецца заданне — звязацца з галоўным штабам войск Астраханскага раёна¹².

У канцы студзеня 1920 года камандванне Добрармій, імкнучыся ліквідаваць большэвіцкі цэнтр паўстанцтва, які знаходзіўся ў слабадзе Ваздзвіжэнскай, паслала туды атрад у 6.000 штыкоў, з вялікай колькасцю куляметаў, арыглерыяй і конніцай. Невялікі атрад Гікало, у 400 чалавек, які знаходзіўся ў слабадзе Ваздзвіжэнскай, быў акружаны з усіх бакоў.

31 студзеня 1920 года белыя пачалі наступленне. 8 гадзін біўся атрад з наступаючымі белымі. Дзенікінскае камандванне ў барацьбе супроць гікалаўцаў не шкадавала людзей, кідаючы ланцуг за ланцугом. Меткі агонь партызан зразаў іх, але на баку белых была артылерыя, супроць якой партызаны былі бяссільны. Яшчэ крыху — і, дарваўшыся да невялікай групы партызан, дывізія белых у рукапашнай схватцы знішчыла-б яе, калі-б не падаспела дапамога з боку групы горцаў сялення Шатой і узум-хаджынцаў, якія, наперакор загаду камандуючага ўзброенымі сіламі Узум-Хаджы Дышынскага, напалі на белых, ударыўшы ім у тыл. Добраахвотнікі пацярпелі паражэнне. Страціўшы каля 1.000 чалавек забітымі і раненымі, яны запалілі слабаду Ваздзвіжэнскую і адступілі да Грознага. У атрадзе Гікало было забіта 27 чалавек і 30 ранена. У баі забіты начальнік штаба групы камуніст-інгуш Султан Дудаеў. Атрад адступіў з слабады Ваздзвіжэнскай у ояленне Шатой.

Гэты бой адыграў вялікую ролю ў справе далейшага разгортвання паўстанцтва ў горах Каўказа. Атрад вырас у баявых і палітычных адносінах, становішча яго ўмацавалася.

Ваздзвіжэнскі бой спрыяў таксама класаваму расслаенню горцаў. Калі раней побач з кулацкімі і гандлёвымі элементамі ў атрады Узум-Хаджы была ўдзягнута і гарадская беднота, аслепленая рэлігійна-нацыянальным фанатызмам, то здрадніцкая палітыка «эмірства», якое ўхлялася ад дапамогі атраду Гікало, адкрыла вочы беднаце. З гэтага часу гарадская беднота адыходзіць ад сваёй памешчыцка-афіцэрскай верхавнікі: нацыянальна-рэлігійны дурман пачынае рассявацца. Гікалаўскія атрады растуць, уцягваючы ў свае рады ранейшых узум-хаджынцаў.

Пасля бою пад слабадой Ваздзвіжэнскай штаб групы, перай-

¹² Архіў ИГВ, с. № 1 штаба Гікало, л. 20.

шоулы у сяленне Шатой, наладжвае рэгулярную сувязь з камандваннем 11 арміі, штаб якой знаходзіўся ў Астрахані. Сувязь гэта падтрымлівалася праз Камышы (Стаўропальшчына), дзе знаходзіўся ўпаўнаважаны 11 арміі, які праводзіў работу сярод партызан-камышанцаў. Ад штаба Терскай абласной групы чырвоных паўстанцкіх войск да Камышоў сувязь арганізаваў штаб групы; ад Камышоў да камандвання 11 арміі—паўстанцкія групы камышанцаў, праз якіх група тав. Гікало атрымлівала грашовыя сродкі і інструкцыі. Рэўваенсовет 11 арміі рэгулярна атрымліваў данясенні аб ходзе паўстання. Тав. Кіраў непасрэдна кіраваў ваенна-палітычнай работай штаба аграда Гікало. Загадам рэўваенсавета ад 5 лютага 1920 года за № 839 штабу терскай групы прапанавана:

«... § 3. Весці самую энергічную работу па разлажэнню часцей праціўніка і унясенню дэзарганізацыі ў яго рады (псаванне чыгункі, сродкаў сувязі і інш.).

§ 4. Арганізаваць паўстанцкія атрады і перафармаваць ужо існуючыя па прынцыпу будаўніцтва Рабоча-сялянскай Чырвонай арміі.

§ 5. Арганізаваць у раёнах, занятых паўстанцкімі атрадамі, органы савецкай улады, згодна Канстытуцыі РСФСР, і весці палітычную работу сярод насельніцтва»¹⁾.

Выкананне гэтай дырэктывы патрабавала вялікай і ўпартай работы штаба груп. Перш за ўсё неабходна было выкарчаваць «партызаншчыну», якая перашкаджала аб'яднанню і рэарганізацыі баявых сіл на прынцыпах будаўніцтва Чырвонай арміі. Для барацьбы з парушэннем вайсковай дысцыпліны ва ўсіх ротах былі створаны таварыскія суды, а пры штабе групы—ваенна-палявы суд. Асабліва строга ваенна-палявы суд караў парушэнні ваеннай дысцыпліны членамі партыі. Асабліва сці барацьбы многанацыянальнага, многаналіччовага Каўказа з Добраварміяй прыводзілі к таму, што ў паасобных выпадках з агульнапартызанскіх, а пазней агульнавайсковых злучэнняў вылучаліся нацыянальныя групы, якія часамі, не лічачыся з агульнымі ўмовамі барацьбы, імкнуліся чым хутчэй пайсці ў свой раён, для таго каб прыняць непасрэдны ўдзел у барацьбе з дзенікінцамі. З гэтымі тэндэнцыямі, распыляўшымі сілы паўстаўшых, прыходзілася асабліва рэзка змагацца. Узмацняецца палітычная работа ў групах; афармляюцца камуністычныя арганізацыі. Мацнела сувязь з Грозным і Астраханню (штабам 11 арміі). І партыйная канферэнцыя групы канстатуе, што ў Чэчні «ідзе відавочны раскол у карысць савецкай улады».

Разгортванню партыйнай работы перашкаджалі рэлігійна-бытавыя асаблівасці горцаў: адсталасць, нізкі культурны ўзровень, рэлігійны фанатызм. Камуністычная праграма, тэорыя класавай барацьбы, інтэрнацыяналізм уявіліся горцам і ў працэсе практычнай барацьбы з дзенікіншчынай. Для большага ахопу партыйнай горскай беднаты была створана своеасаблівая масавая палітычная арганізацыя, якая арганізоўвала горскую беднату і працоўных горцаў пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі. Яна знаходзілася пад кіраўніцтвам палітаддзела штаба групы і называлася «ячэйка рэволюцыйных горцаў».

Гэтыя ячэйкі шырока ахапілі Чэchnю, Кабарду, Інгушэцню.

Членамі ячэйкі маглі быць усе горцы:

«а) Якія актыўна змагаліся і змагаюцца за справу савецкай улады..

¹⁾ Архіў ИГВ, с. № 3 штаба Гікало, л. 13.

- б) Якія свядома адносяцца да сучасных падзей;
- в) Не запляміўшыя сябе рабункамі чырвонаармейцы;
- г) Не састаяўшыя раней і зараз на службе ў казакаў¹⁴.

На абавязках ячэйкі ляжалі:

«...а) Узмоцненая агітацыя і прапаганда за зацверджанне савецкай улады сярод горскіх народаў.

б) Арганізацыя і падрыхтоўка актыўнага выступлення шырокіх чэчэнскіх працоўных мас супроць Добрарміі.

в) Энергічная барацьба з правакацыяй рэакцыйных агентаў.

г) Прыцягненне усіх актыўных і свядомых чэчэнцаў у рады рэволюцыйнай чэчэнскай арганізацыі¹⁵.

У выпадку вызвалення Терскай абласці ад белых ячэйкі рэволюцыйных горцаў павінны рэволюцыйным парадкам неадкладна зацвердзіць уладу працоўнага народу, вылучаючы са свайго асяроддзя ваенна-рэволюцыйныя камітэты, якім даручаецца ўся паўната ўлады да распараджэння ад палітаддзела групы.

Ячэйкі яднаюцца паміж сабою ў выглядзе расенных дэлегацкіх сходаў. Дэлегацкія сходы выбіраюць расенныя камітэты ячэек рэволюцыйных горцаў. У ячэйцы меўся прэзідыум, які і кіраваў работай.

Значэнне «рэволюцыйных ячэек» было велізарна. Апіраючыся на іх, на ўсёй тэрыторыі горскіх народаў вялася інтэнсіўная партыйная работа—падрыхтоўвалася ўсеагульнае паўстанне.

У Інгушэціі, Осечіі, Кабардзе і Балкарыі, па рашэнню Каўказскага краявога камітэта партыі, былі створаны рэволюцыйныя камітэты, якія ў ваенных адносінах падпарадкаваліся штабу терскай групы паўстанцкіх войск. «Настрой усюды бадзёры, моцны... работа наладжваецца і спадзяемся пачаць ахапіць усю тэрыторыю Терскай абласці»,—піша тав. Гікало упаўнаважанаму 11 арміі, які працаваў сярод камышанцаў. Для непасрэднага кіравання рыхтуючыся паўстаннем у Інгушэціі было арганізавана аддзяленне штаба чырвоных паўстанцкіх войск, якое кіравала і яднала дзеянні Інгушэціі, Осечіі і Кабарды. Кіраўніком аддзялення быў назначан памочнік камандуючага терскай абласной групы чырвоных паўстанцкіх войск тав. Мардоўцаў, якому былі даны наступныя дырэктывы:

«а) Закрыць Ваенна-Грузінскую дарогу, каб адрэзаць зносіны Дзэбраволіі з Грузіяй.

б) Спыніць увоз у Тіфліс прадуктаў з Паўночнага Каўказа.

в) Затрымаць хвалю бежанцаў—буржуазіі, якая хлынула з Паўночнага Каўказа ў Грузію.

г) Падрыхтоўка паўстання ў Владзікаўказе.

д) Перайсці дарогу Пракладная—Беслан-Карабулак».

У ліку іншых задач тав. Мардоўцаву прапанавалася ўстанавіць рэгулярную сувязь з паасобнымі атрадамі арганізуемай Інгушскай Чырвонай арміі, арганізацыямі Владзікаўказа, з Сунжэнскай лініяй, з рэўкомамі Кабарды і Осечіі.

Штаб веў таксама работу і сярод казацтва Сунжэнскай лініі. У рэзультате гэтай работы франгавікі-казакі адмаўляліся ваяваць і арганізавалі атрады па ахове станіц і хутароў Сунжэнскай лініі

¹⁴ Архіў ИГВ. Матар'ялы Паўночна-Каўказскага камітэта.

¹⁵ Там-жа.

ад добрачхвотнікаў. Штаб арганізаваў на Сунжэнскай лініі ўдарную групу, якая павінна была з'явіцца ядром паўстання терскага казачтва супроць дзенікіншчыны:

У пэсслішчах Чэчні, Інгушэціі былі арганізаваны падпольныя камітэты з прыхільнікаў савецкай улады. Яны займаліся прапагандай, змагаліся з рабункамі і разбоямі, з ўзаемным міжнацыянальным цкавненнем, якое правакавалася контррэвалюцыйнай верхавінкай Інгушэціі і Осечіі. Камітэты агітавалі за ідэю аб'яднання ўсяго працоўнага народу Тэрэка пад кіраўніцтвам большэвікоў. У Інгушэціі вялася падрыхтоўка да захвату па месцах улады па сігналу арганізаванага акруговага інгушкага рэўкома.

У пачатку сакавіка глеба была падрыхтавана і былі створаны арганізуючыя і кіруючыя цэнтры агульнага выступлення горцаў супроць дзенікіншчыны. Каўказскі крайвы камітэт партыі паслаў з Тіфліса людзей. Яны рушылі ў Кабарду па двух напрамках: праз Грузію і Осечію і праз Азербайджан, Дагестан, Чэчнію, Інгушэцію.

Паход з Тіфліса ў Кабарду па горных сцежках, зімою, у сцюжу, быў вельмі цяжкі. «Наша група, сабраўшы невялікі атрад, дабралася поездом да граніц Дагестана,—расказвае тав. Катмыкоў, камандаваўшы атрадам.—Адгуль пехатой ішлі 8 сутак па Дагестанскіх горах. У паселішчы Меджыліс нас ўсіх затрымаў і ледзь не перастрэляў турэцкі генерал Нуры-паша... паход па горах зімою прадстаўляў немаверныя цяжкасці, асабліва на перавалах... абмярзлі рукі і ногі»¹⁶.

Па дарозе да атрада Калмыкова далучаліся кабардзінцы, што хаваліся ў горах. Надыходзячы да граніц Чэчні, атрад налічваў ужо звыш 100 чалавек. Тав. Гікало аказваў кабардзінцам вялікае падтрыманне сродамі і перадаў у рэспаранджэнне тав. Катмыкова кабардына-балкарскую роту свайго атрада, якая налічвала каля 200 чал. Працуючыя Каўказа аказвалі брацкую дапамогу кабардзінцам, якія ішлі на радзіму для рашучай барацьбы з памешчыцка-афіцэрскім уціскам.

Бедната Інгушэціі радасна сустрэла атрад Калмыкова, 15 сакавіка 1920 г. атрад заняў першае кабардзінскае паселішча Ісланава.

Штабам терскіх паўстанцкіх войск перад атрадам Калмыкова была паставлена асноўная задача: «Прабірацца ў Малую Кабарду, узняць масавае паўстанне Кабарды»¹⁷.

У Осечіі таксама к гэтаму часу быў арганізаван рэвалюцыйны цэнтр рыхтуючага паўстання. Яшчэ к канцу жніўня 1919 года па рашэнню Каўказскага крайвога камітэта партыі, наасобныя камуністы-корменісты пачалі пераходзіць з Грузіі назад у Дыгорыю.

К пачатку кастрычніка вялікая колькасць камуністаў сабралася ў Чоўным лесе Горнай Дыгорыі. К пачатку 1920 года большасць корменістаў вярнулася ў аўлы і паселішчы, дзе была разгорнута падпольная работа. Як і раней асабліва значнай была падпольная работа ў Дыгорыі. Кіраваў партыйнай падпольнай работай у Осечіі акруговы камітэт РКП(б) (былы ЦК «кормен»), які арганізаваў рэўком на чале з тав. Барукаевым. Загат аб усеагульным выступленні быў дан 17 сакавіка 1920 года. К гэтаму часу, громячы дзенікінцаў, 11 армія заняла Стаўропапольшчыну і рушыла к Кізіляр. Ноччу 17 сакавіка конныя часці штаба групы тав. Гікало занялі Грозны. Рэўваенсовет

¹⁶ Б. Калмыкоў, «Рэвалюцыйны рух у Кабардзе», стар. 34, Нальчык. 1921 г.

¹⁷ Архіў ІІВ, с. № 3 штаба Гікало, Л. 32.

11 арміі за подпісам камандарма і члена РВС тав. Кірава аддаў загад аб пераходзе ў наступленне. Тав. Кіраў прапаноўваў атраду Гікало рашучым ударам заняць Гудэ́рмес і перарваць сувязь Владзікаўказа з Кізлярам і Петроўскам.

Белыя з Грознага адышлі на Петроўск. 22 сакавіка яны былі выгнаны з Владзікаўказа.

Так, сумеснай барацьбой працоўных горцаў, арганізаваных камуністычнай партыяй у паўстанцкія атрады, і Чырвонай арміяй Савецкай Расіі Тэрэк быў вызвален.

«Борьба классов»

Пэ-большэвіцку рэалізаваць рашэнні пленумаў ЦК аб уборцы ўраджаю і загатоўках

Веснавая сяўба прашла з вялікім ўздымам і поспехам. Многія раёны закончылі яе цалкам за 10—12 дзён. Стан пасеваў такі, што пры правільным доглядзе, належнай падрыхтоўцы і ўзорным правядзенні ўборкі ёсць усе магчымасці зняць добры ўраджай.

Райкомы партыі, дырэктары МТС і зямельныя органы павінны дзяліць вялікую ўвагу падрыхтоўцы да ўборкі, зараз-жа праверыць і завяршыць падрыхтаванасць да ўборкі ўраджаю.

Выключная ўвага павінна быць звернута на своєчасовую падрыхтоўку і максімальнае выкарыстанне ўсіх ўборачных машын, якія будуць адыгрываць вялікую ролю ў паспяховым правядзенні ўборачнай кампаніі.

Чэрвеньскі пленум ЦК ВКП(б) у сваіх рашэннях прама ўказвае:

«Галоўная і рашаючая ўмова забяспечання высокага ўраджаю заключаецца цяпер у тым, каб, ламаючы супраціўленне паасобных работнікаў справе моцнага ўкаранення механізацыі ва ўсе галіны сельскагаспадарчай вытворчасці, зрабіць вопыт і дасягненні перадавых людзей сацыялістычнага землеводства, аўладаўшых машынай, тэхнічай апрацоўкі і ўборкі, набыткам усёй масы работнікаў калгасаў, саўгасаў і МТС».

Вырашэнне гэтай «галоўнай і рашаючай умовы» у асноўным залежыць ад таго, як мы правядзем рамонт ўборачнага інвентара, як мы падрыхтуем да ўборкі ўсе наяўныя машыны і механізмы, як мы забяспечым гэтыя машыны кваліфікаванымі кадрамі.

Улічваючы, што ва ўборачную кампанію 1936 года ў БССР галоўнымі ўборачнымі машынамі будуць жніўкі і снопавязалкі калгасаў і МТС, пленум ЦК КП(б)Б

«патрабуе ад Наркамзема, дырэктароў МТС і саўгасаў і загадчыкаў зямельных аддзелаў:

а) забяспечыць да моманту ўборкі і не пазней 15 ліпеня сканчэнне рамонту ўсіх жніўак, снопавязалак, конных грабель, малацільных і сартавальных машын;

б) да 20 ліпеня праверыць усе наяўныя пералічаныя ўборачныя машыны, прывёўшы іх у поўную гатоўнасць да работы. Усе ўборачныя машыны да гэтага тэрміну павінны быць прыняты з майстэрань па акту ў прысутнасці вадзіцеляў гэтых машын: у МТС—дырэктарам, старшым аграномам і старшым механікам МТС, а па калгасах—старшынёй і брыгадзірам паляводчай брыгады калгаса».

Становішча-ж рамонту на 1 ліпеня паказвае, што ў шмат якіх раёнах рэспублікі зусім не па-большэвіцку ўзяліся за выкананне гэтага баявога задайна партыі. Даволі сказаць, што пакалгасях Полацкага раёна пакуль што адрамантавана 28,6% снопавязалак, патрабуючых рамонту. У Лёзненскім раёне з наяўных 535 жатак адрамантавана толькі 203.

Дзесяткі раёнаў рэспублікі па-большэвіцку змагаюцца за выкананне рашэнняў пленумаў ЦК аб падрыхтоўцы ўсіх машын да ўборкі. Сюды адносяцца калгасы Оршанскага, Асвейскага, Гарадоцкага, Менскага, Прапойскага, Быхаўскага, Глускага, Нараўлянскага і інш. раёнаў, якія да справы падышлі з усёй сур'ёзнасцю. Іншы малюнак мы бачым у калгасах Осіповіцкага, Свяцлавіцкага, Полацкага, Лёзненскага, Мазырскага раёнаў, дзе ўсе яшчэ чакаюць нейкіх дадатковых указанняў і дырэктыв, а тым часам уборачныя машыны не рамантуюцца.

Не лепш справа з рамонтам уборачных машын на машына-трактарных станцыях. У МТС БССР адрамантавана шыроказахватных ільнацерабілак толькі 89%, снопавязалак 72,8%, складаных малатарняў 72,7%. Прычым за гэтымі сярэднімі лічбамі хаваюцца такія МТС, як Дрысенская і Боркавіцкая, якія адрамантавалі толькі 66,6% снопавязалак, 1-Лепельская 25% і інш. Гэтае адставанне трэба ліквідаваць безадкладна. Трэба ўзяць на ўлік кожную машыну, якая патрабуе рамонту, яшчэ раз правесці машыны, ужо гатовыя да ўборкі, каб увесць машыны парк калгасаў і МТС вышаў у поле у баявой гатоўнасці.

Уборка ўраджаю—самы напружаны перыяд сельскагаспадарчых работ, які патрабуе максімальнай маневранасці, мабілізацыі ўсіх калгаснікаў і калгасніц на жніво, сціртаванне, малацьбу, хлебаздачу і т. д.

З выключнай увагай трэба аднесіся да выкарыстання уборачных машын, бо ім адводзіцца сёлета вялікае месца. Паводле планавага задання, камбайнамі, трактарнымі і коннымі снопавязалкамі, жніяркамі і лобagrэйкамі павінна быць убрана 1.255.000 га зернавых культур, што складае 73,8 проц. усёй плошчы зернавых пасеваў калгасаў. Складанымі і поўскладанымі малатарнямі і камбайнамі павінна быць абмалочана 775 тыс. тон зярна. Акрамя таго, будзе выкарыстана 23.300 конных малатарняў, якія павінны абмалаціць 1.864 тыс. гон зярна.

Выключную ролю будуць адыгрываць машыны таксама і пры ўборцы іншых культур. Ільнацерабілкамі сістэмы «ВНІЛ-5» павінна быць выцераблена 40.250 га лену; адна-і двух-радковымі бульбакапалкамі павінна быць выкапана 16,9 тыс. га бульбы. Пры гэтым трэба мець на ўвазе, што планавае заданне машынай ўборкі і абмалоту з'яўляецца мінімальным. Яно не толькі павінна быць выканана, але і перавыканана.

Упершыню на нашы калгасныя палі выйдзе сёлета камбайн паўднёвы і паўночны. Ён прадэманструе велізарнейшыя поспехі краіны сацыялізма, якая ператварыла працу ў справу гонару і славы.

Каб ручным спосабам убраць адзін гектар пшаніцы, трэба затраціць 118 чалавека-гадзін: на жніво сярпом, вязку і ўкладку снапоў—50, на падвозку снапоў параконнаю цягай—10, на малацьбу цэпам—33, на правейку лапатай—25 гадзін.

Тым часам на ўборку аднаго гектара з дапамогай калёснага трактара, камбайна і грузавіка патрабуецца толькі 4 чалавека-гадзіны, а пры дапамозе трактара ЧТЗ з двума 20-футовымі камбайнамі ўсяго 2 чалавека-гадзіны, уключаючы сюды адвозку зярна на элеватар грузавіком.

Галоўная задача ў тым, каб стварыць усе ўмовы для максімальнай прадукцыйнасці камбайна, загадзя падабраць добрыя ўчасткі.

Пленум ЦК ВКП(б) прапанаваў Наркамзему, Наркамсоўгасаў, дырэктарам МТС і соўгасаў не пазней, чым за 15 дзён да пачатку ўборкі, адвесці палі для кожнага камбайна ў размерах, не менш прадугледжаных планам для кожнага соўгаса і МТС. Камбайнер павінен добра вызучыць поле, на якім яму прыдзецца працаваць.

Камбайн не толькі ліквідуе прымітыўную сялянскую працу, але і ператварае калгасніка ў кваліфікаванага індустрыяльнага рабочага, рэзка змянішае страты зярна на ўборцы, садзейнічае росту ўраджайнасці.

Што патрэбна для таго, каб забяспечыць высокую прадукцыйнасць камбайна?

Стварэнне сталых, моцназладжаных уборачных брыгад або груп, падначаленых майстру-камбайнеру.

Барацьба з прастоямі шляхам правільнай арганізацыі тэхнічнага догляду, прафілактычнага агляду, разгрузкі, рэжыму рабочага дня.

Падрыхтоўка і правільная арганізацыя ўборачнай пляцоўкі або загонкі, як яе звычайна называюць. Заклучаецца яна ў правядзенні пракосаў, абкошванні вуглоў, вызначэнні месца разгрузкі бункера і т. д. Для гэтай мэты, як і для ўсёй работы па абслугоўванню камбайна, праўленне калгаса па ўказанню майстра-камбайнера вылучае звычайна з лепшых калгаснікаў.

Павышэнне хуткасці там, дзе гэта дазваляе прапускная здольнасць малацільнага барабана. Напрыклад, работа 2-ма камбайнамі з трактарам ЧТЗ на 3-й хуткасці.

На прыёме ў Крэмль лепшыя стаханаўцы-камбайнеры прадэманстравалі перад усім светам, што можа даць такая машына ў руках людзей, аўладаўшых тэхнікай у сацыялістычнай краіне. Ордэнаноснай БССР трэба з асаблівай стараннасцю рыхтавацца да ўборкі камбайнамі, якія ўпершыню ў нас будуць працаваць у масавай колькасці. Для работы на камбайнах адбіраць такіх людзей, якія ведаюць машыну сапраўды на выдатна.

Асоба трэба сказаць аб «паўночным камбайне». Там, дзе паўночныя камбайны будуць працаваць на ўборцы хлеба, галоўная ўвага усіх калгаснікаў павінна быць сканцэнтравана на падрыхтоўцы да выкарыстання гэтых машын і ўкаранення іх у сельскую гаспадарку. Калі камбайнам з самага пачатку будзе забяспечана высокая прадукцыйнасць, то гэта будзе парукай таму, што ў самы кароткі час будзе вырашана задача механізацыі ўборкі зярна ва ўмовах раёнаў з вільготным кліматам. Побач з падрыхтоўкаю кадраў камбайнераў, ужо зараз неабходна рыхтаваць таксама і ўвесь дапаможны інвентар: веялкі, сартоўкі, зернасушыльнікі, транспарт і т. д. Гэта неабходна таму, што паўночны камбайн у даждлівае надвор'е будзе даваць вільготнае зярно, якое трэба адразу прасушваць. Да пачатку ўборкі трэба пабудаваць прасцейшыя зернасушыльнікі, здольныя прапусціць усё зярно, убранае камбайнамі.

Звыш мільёна гектараў будзе ўбрана трактарнымі і коннымі сно-

пазязалкамі, жняяркамі і лабагрэйкамі. Сёлета мы атрымаем 3.000 новых жняярак. Аднак у нас дрэнна наладжан улік прадукцыйнасці гэтых машын. Гэта мы павінны ўлічыць з самага пачатку ўборачных работ і дабіцца, каб мінімальная норма кожнай з машын была не толькі цалкам выканана, але і перавыканана.

Наша сельская гаспадарка таксама ўпершыню атрымае бульбаўборачныя машыны сістэмы дырэктара Беларускай станцыі механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі тав. Мацэпура. На іспытах у мінулым годзе гэтая машына ўбрала каля 4,5 гектара бульбы за 10 гадзін работы. Сёлета нам прыдзецца ўбраць імі 13.500 гектараў бульбы. Пры наяўнасці ўжо раней асвоеных бульбакапалак і бульбасартовак гэтыя машыны безумоўна значна прасунуць уперад справу механізацыі ўборкі бульбы—гэтай найбольш працаёмкай культуры. Таму іх трэба прывіць і максімальна выкарыстаць у нашай сельскай гаспадарцы.

Адначасова з усёй сур'ёзнасцю трэба папярэдзіць супроць малейшага ігнаравання ручной ўборкі. Яшчэ і сёлета значная частка ўраджаю, асабліва лёну і бульбы, будзе ўбірацца ўручную.

Нельга далей мрыцца з абуряючымі адносінамі большасці нашых МТС да механізаванай ўборкі лёну, у прыватнасці да максімальнага выкарыстання шыроказахватнай ільнацерабілкі «ВНІІЛ-5». Гэтая машына з шырынёй захвату ў 2,25 метра пры 2-х рабочых (трактарыст і церабільшчык) замяняе працу 80 рабочых і павялічвае яе прадукцыйнасць у 40 раз. Рэзка скарачаючы тэрміны ўборкі, ільнацерабілка дазваляе ўбраць лён своєчасова, без страт валакна і насення. Своєчасовая ўборка забяспечвае жніўеньскі расцыл, што дае, як вядома, найбольшы выхад доўгага валакна высокай якасці. У Горацкім, Багушэўскім, Лёзненскім, Круглянскім і радзе іншых раёнаў, дзе машына сябе выдатна зарэкамендала, калгаснікі пераканаліся ў тым, што пры машынізацыі ўборкі лёну павышаецца ўраджайнасць і якасць валакна.

Гэтага аднак не зразумелі яшчэ кіраўнікі цэлага раду МТС і раёнаў рэспублікі. У мінулым годзе большасць ільнацерабілак «ВНІІЛ-5», не гледзячы на актыўную дапамогу брыгады рабочых і спецыялістаў Любарэцкага машынабудаўнічага завода, прастаяла або дала зусім нізкую прадукцыйнасць. У сярэднім па рэспубліцы кожнай ільнацерабілкаю ўбрана крыху больш 10 га пры планавым заданні 50 га.

Лепшыя стаханаўцы-ільнацерабільшчыкі далі выпрацоўку значна вышэй нормы. Узнагароджаная ордэнам «Знак пачёта» ільнацерабільшчыца горацкай МТС тав. **Каравосава** Домна разам са стаханаўцам **Алесем Шустровым** выцерабілі 84 га. Узнагароджаны ордэнам «Знак пачёта» тав. **Прахарэнка** з Багушэвіцкай МТС выцерабіў 59 гектараў. Добрую выпрацоўку дала тав. **Новікава** з Лёзненскай МТС і рад іншых церабільшчыкаў і церабільшчыц. Але такіх прыкладаў у нас вельмі мала. Большасць ільняных МТС яшчэ моцна недацэнюе карысць механізаванай ўборкі лёну і верыць у старыя спосабы работы.

Летась у некаторых раёнах (Шклоўскім, Гарацкім) паасобныя работнікі загадзя ахайвалі шыроказахватныя ільнацерабілкі і не прымалі ніякіх мер да пуску іх у ход. Некаторыя МТС перакідвалі ільнацерабілкі з месца на месца без усякага плана, што толькі павялічвала прастоі і скарачала прадукцыйнасць машын.

Узор таго, як не трэба працаваць, паказала Талачынская МТС.

У мінулым годзе там працавалі 4 машыны. Іх работа, разам узятая, працягвалася 364 гадзіны, з якіх на халастыя пераезды пашло 105 гадзін або 28,8% часу, на прастоі 147 гадзін або 40,4% часу, а на чыстую працу усяго 112 гадзін, або толькі 30,8% часу. Хіба можна пры такіх умовах забяспечыць выкананне плана?

З падобнаю практыкай трэба раіцца пакоічыць. Усе МТС і калгасы ільнаводных раёнаў павінны пераняць вопыт перадавых ільнацерабільшчыкаў Каравосавай Домны і Швустрова Алеся і дабіцца максімальнага выкарыстання ўсіх машын па церабленню лёну.

Поспех работы гэтых перадавых вадзіцеляў ільнацерабільных машын БССР заключаецца галоўным чынам у тым, што яны задоўга да пачатку цераблення лёну дасканалы вывучылі поле, як след ачысцілі яго ад камення і іншых рэчаў, якія перашкаджаюць ходу машын, ведалі не толькі сваю машыну, але таксама і трактар, які яе вядзе.

Тав. Каравосава ўнесла праз газету «Звязда» прапанову, каб вадзіцелі шыроказахватных ільнацерабілак загадзя ведалі той ўчастак, на якім ім прыдзецца працаваць. Гэта прапанова мае важнейшае значэнне для павышэння прадукцыйнасці машын і палепшання якасці работы. Колькасць ільнацерабілак, якія будуць сёлета працаваць на калгасных палях, павялічваецца да 805. Гэтыя машыны павінны будучы выцерабіць 40.250 гектараў лёну або 16,6% усіх ільняных плошчаў, і малейшае ігнараванне машын пацягне за сабой зацяжку і вялікія страты пры ўборцы ўраджаю лёну.

Каб не дапусціць леташніх памылак, неабходна перш за ўсе шырока ўкараніць прапачаваныя тав. Каравосавай стаханаўскія метады арганізацыі вытворчасці; своєчасова падрыхтаваць уборачныя плошчы для работы машыны, на аснове планавае ліквідавань прастоі, скараціць халастыя пераезды, шаладзіць тэхнічнае абслугоўванне.

Вельмі важна правільна і своєчасова прымацаваць да машын кваліфікаваныя кадры. Дзесяткі курсаў рыхтуюць сёлага такія кадры для рознага віду машын. Трэба дабіцца, каб кожны закончыўшы гэтыя курсы ведаў сваю машыну на выдатна і забяспечыў яе максімальную прадукцыйнасць. Церабілку павінен ведаць не толькі церабільшчык, але і трактарыст, тады не будзе прастою і паломак, якія здараюцца галоўным чынам таму, што трактарыст не ведае ўласцівасцей і капрызаў прыцэпнай машыны. На «ВНІІ-5» абавязкова трэба ставіць удасканалены вязальны апарат, які палягчае расціл тым, што дае снапы невялікага дыяметра. Усе механізмы павінны быць уважліва правяраны, машыны цалкам забяспечаны запаснымі часткамі і струмантам.

* * *

З года ў год у нас нездавальняюча выкарыстоўваюцца складаныя малатарні. Узятая на выбарку, 40 МТС рэспублікі паказалі прадукцыйнасць адной малатарні ў 1935 годзе ад 271 тоны да 455 тон.

Абмалог звыш 500 тон даў па рэспубліцы толькі тав. Свірыда Кандрат Ефімавіч з Хойніцкай МТС, узнагароджаны ордэнам «Знак пачёта». Гэта лішні раз сведчыць, што ў нас стаханаўскі рух у мінулым годзе на малацьбе быў зусім слаба арганізаваны.

32,5% ураджаю зернавых або 775.000 тон павінны быць абмалочаны складанымі і поўскладанымі малатарнямі. Задача велізарная. Для вырашэння яе трэба перш за ўсё забяспечыць высокую кваліфі-

кацыю кадраў машыністаў. Колькасныя і якасныя паказчыкі падрыхтоўкі гэтых кадраў цалкам залежаць ад той увагі і клопатаў, якія удзяляць гэтай справе мясцовыя партыйныя арганізацыі.

Стаханаўскі рух, які шырока ахапіў трактарыстаў, павінен знайсці моцны водгук сярод вадзіцеляў ільнацерабільных машын, камбайнераў і машыністаў малатарань. Выкарыстаць да дна ўсё багацце тэхнікі, якою забяспечвае нас Саюзны ўрад,—задача ўсіх партыйных, савецкіх і зямельных арганізацый пры ўборцы ўраджаю.

Мы маем ўсе магчымасці паспяхова правесці ўвесь цыкл сельскагаспадарчых работ. Стаханаўскі рух паказаў нашы велізарныя поспехі ў выхаванні новых людзей, аўладаўшых тэхнікай сельскай гаспадаркі. Нашы ворагі пралічыліся і на гэты раз, прадказваючы правал механізацыі сельскай гаспадаркі з-за недахопу кадраў і малой іх культурнасці.

Усё залежыць цяпер ад умення партыйных арганізацый, савецкіх і зямельных органаў узначаліць стаханаўскі рух у сельскай гаспадарцы, пусціць усе машыны на поўны ход, моцна ўдарыць па сабажніках і шкодніках, арганізаваць хуткую перадачу вопыту перадавых адстаючым, наладзіць практычную дапамогу перадавікам.

Трэба павысіць зацікаўленасць трактарыста і вадзіцеля машыны сваёй работай. Галоўная задача не столькі ў стварэнні агульных спрыяючых умоў трактарыстам (гэта само сабою зразумела і ясна), колькі ў тым, каб забяспечыць бесперабойную работу машын. Добрая работа трактара ці ільнацерабілкі будзе найлепшым агітарам, бо дасць высокі заробтак трактарысту і забяспечыць выкананне плана палявых работ калгасу.

Партыя і ўрад у сваёй пастанове аб нечорназемнай паласе вызначылі рад мерапрыемстваў для поўнага выкарыстання трактароў і сельскагаспадарчых машын, а значыць і правядзення ўсіх сельскагаспадарчых работ у мінімальныя тэрміны. Па БССР намечана пабудаваць у кожным калгасе крытыя токі для малацьбы, суні і сунішкі для снапоў. Гэтая пастанова выконваецца намі дрэнна. Ні раённыя зямельныя аддзелы, ні райвыканкомы за справай не сочаць.

У пастанове бюро ЦК КП(б)Б ад 15 красавіка ўказана, што будаўніцтва крытых токаў, гумён, сушылак павінна быць разгорнута іменна зараз з такім разлікам, каб да пачатку ўборкі гэтыя аб'екты былі гатовы.

З прычыны незадавальняючага ходу будаўніцтва зернасушылак чэрвеньскі Пленум ЦК КП(б)Б быў вымушан зноў вярнуцца да гэтага пытання, адзначыўшы ў сваіх рашэннях:

«Пленум ЦК лічыць важнейшым мерапрыемствам у справе барацьбы са стратамі ўраджаю—своечасовае і поўнае выкананне плана будаўніцтва зернасушылак, асабліва ў месцах работ паўночных камбайнаў, будаўніцтва гумён, крытых павяціў. Рад раёнаў (Парычы, Лагойск, Мазыр, Плешчаніцы, Чырвонаполле, Смілавічы, Кіраўск, Орша, Асвея, Лепель, Горкі, Круглае, Крычаў, Мехава) недапушчальна зацягнулі гэта будаўніцтва, а таксама недапушчальна зацягнула выкананне заказа Наркамзема мясцовая прамысловасць (завод «Чырвоны барэц» у Оршы на вырабу вентылятараў для зернасушылак)».

Два тыдні мінула пасля гэтага рашэння пленума, аднак у раёнах усё яшчэ не ўзяліся за будаўніцтва гэтых неабходных аб'ектаў. Бу-

даўніцтва зернасушылак выканана толькі на 10%, гумен і крытых павецяў—на 19%, ільнасушылак на 14%, ільнамяльных пунктаў на 5%. Асабліва пагражаючае становішча ў такіх раёнах, як Бягомельскі, Брагінскі, Глускі, Камарынскі, Капыльскі і інш., дзе дагэтуль яшчэ не пабудавана ні адной зернасушылі.

Райземаддзелы павінны павярнуцца тварам да пытанняў агратэхнікі, поўнага і рацыянальнага выкарыстання машын, перабудаваць работу аграномаў, узняць іх кваліфікацыю, ролю і аўтарытэт, павысіць агратэхнічны ўзровень калгаснага актыва, бліжэй звязаць нашы навукова-даследчыя інстытуты з калгаснай вытворчасцю. Толькі пры гэтых умовах агратэхнічнае кіраўніцтва калгасамі будзе ўзнята на ўзровень тых задач, якія пастаўлены перад калгасамі нашай рэспублікі партыяй, урадам і вялікім Сталіным у гістарычным рашэнні аб нечорназемнай паласе.

Пленумы ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б папярэдзілі, што на ўборцы ўраджаю неабходна шырока выкарыстаць увесь вопыт, накоплены ў прымяненні зернаўлавіцеляў, зграбання і ручным падборы каласоў. Удзельнікі ўборкі павінны толькі пасля таго, як старшыня калгаса прыме яго ад брыгадзіра палёвага брыгады, які ў сваю чаргу штодзённа складае акты прыёму ўбраных палёў па якасці.

Клопатамі аб высокай якасці ўборкі прасякнуты рашэнні Пленумаў ЦК аб арганізацыі ўборкі і загатоўкі ўсіх іншых культур, пачынаючы ад сена і канчаючы канюшынай і ільном.

Асабліва ўвага ўдзяляецца ўборцы насенных участкаў. Ачыстка насенных участкаў ад пустазелля, гатунковая праполка, уборка ў поўнай спеласці, абмалот на асобных токах, хаванне ў асобных зернахавальніках—усе гэтыя і іншыя ўказанні пленумаў ЦК павінны строга выконвацца.

Чоткае свечасовае выкананне сваіх абавязкаў перад дзяржавай застаецца першачарговым абавязкам кожнага калгаса і кожнай аднаасобнай таспадаркі.

Хлеб дзяржаве з першых абмалотаў—такі абавязак калгаса. Да выканання абавязкаў перад дзяржавай па ўсіх культурах забараняецца ствараць у калгасах якія-б там ні было іншыя фонды, акрамя насенных з абмалоту насенных участкаў.

Ва ўсіх МТС трэба зараз-жа разгарнуць падрыхтоўку да атрымання натуроплаты. МТС павінны дакладна ўлічыць праведзеныя імі работы па кожнаму калгасу. Не пазней 5 дзён пасля аднясення калгаса да той ці іншай групы па ўраджайнасці, павінны быць абавязкова выпісаны і ўручаны калгасам рахункі за работы, якія выкананы МТС. У перыяд ўборкі і абмалоту, капання бульбы, пераблення лёну і канпель кожныя пяць дзён павінны складацца акты аб праведзеных работах.

Зараз-жа ва ўсіх калгасах і прыёмных пунктах трэба пачаць падрыхтоўку складаў да прыёму зярна. Склады, мяхі, тара павінны быць прадэзінфекцыяваны, малатарні ачышчаны.

На нарадзе перадавых камбайнераў і камбайнерак таварыш Сталін яшчэ раз падкрэсліў:

«Галоўнае цяпер у тым, каб налегчы на кадры, абучыць кадры, дапамагчы адстаючым асвоіць тэхніку, вырошчваць з дня ў дзень людзей, здольных асвоіць тэхніку і пагнаць яе наперад. У гэтым цяпер галоўнае, таварышы».

Гэта ўказанне таварыша Сталіна з'яўляецца кіруючым для ўсіх партыйных арганізацый, для кожнага большэвіка, партыйнага і непартыйнага, у арганізацыі ўсёй сельскагаспадарчай вытворчасці. Кіруючыся ім, мы наспяхова правядзем усю работу па далейшаму ўздыму зернавой гаспадаркі і давадзенню яе прадукцыі да 7—8 мільярдаў пудоў у год.

«Не захапляючыся поспехамі, правесці ўборачную і выкананне ў тэрмін і поўнасцю хлебазадачы і іншых абавязацельстваў перад дзяржавай, з яшчэ большым разгортваннем ва ўсіх галінах работы сацыялістычнага спаборніцтва, арганізаваўшы ва ўсім рэспублікацкім і мясцовым дрэўцы шырокі паказ работы лепшых людзей—стаханаўцаў уборкі, ускрываючы і знішчаючы малейшыя спробы рэштак разбітага класавага ворага падарваць нашу работу. Задача далейшага росту заможнасці калгаснікаў і новага ўздыму сельскай гаспадаркі Беларусі павінна стаць цэнтральным пытаннем барацьбы партыйных і савецкіх арганізацый, шырокіх мас калгаснікаў і рабочых соўгасаў за высокі сталінскі ўраджай у 1936 годзе» (з пастановы Пленума ЦК КП(б)Б).

А. Арашчук

Сакратар петрыкаўскага РК КП(б)Б

Барацьба за разгортванне стаханаўскага руху ў сельскай гаспадарцы

У мінулым годзе наша партарганізацыя дабілася значнага ўздыму сельскай гаспадаркі раёна. Большая палова калгасаў дагэрмінова выканалі свае планы і абавязкі перад дзяржавай. У рады перадавых вышлі такія раней адстаючыя калгасы, як імя Варашылава, імя Сталіна, «Новы Брынеў», «Чырвоны пасёлак», «13 Окцябр», імя Калініна, «Чырвоны Окцябр», «Новае жыццё» і інш.

Барацьбе за сталінскі ўраджай, за заможнае жыццё значна садзейнічала далейшае арганізацыйна-гаспадарчае умацаванне калгасаў. Павысілася прадукцыйнасць працы, калгаснікі па сацыялістычнаму пачалі адносіцца да працы і калгаснай маёмасці. Усё гэта выклікала прыліў у калгасы больш 3.500 аднаасобных гаспадарак. Зараз расн калектывізаваны на 90%.

Поспехі перадавых калгасаў паказваюць, што многія камуністы сапраўды сталі ў авангардзе стаханаўскага руху.

Калгасы «Новы Брынеў», «Новае жыццё», «Чырвоны будаўнік», ужо ў мінулым годзе мелі на паасобных участках 25 цэнт. ураджаю зернавых, 5 цэнт. лену, 220 цэнт. бульбы з гектара. Гэтыя факты рэкордных для 1935 года ўраджаяў сведчаць аб тым, што пры большым кіравніцтве сацпаборніцтвам, пры добрай арганізацыі працы і добрасумленнай рабоце калгаснікаў можна дабіцца вялікіх вынікаў.

У спаборніцтве выраслі новыя людзі, героі і гераіні працы. Уся краіна ведае імяны такіх стаханаўцаў сельскай гаспадаркі, як Валопын, Ангеліна, Дземчанка, Палагуцін і дзесяткі тысяч ім падобных. У нашым раёне ўсім вядомы стаханаўцы: трактарыст Касой Грыгорый Міхайлавіч, даярка Міхайлевіч Елена, брыгадзіры Дамасевіч Пётр, Сокал Пётр, Шахлевіч Антон, старшыня калгаса Цярэня Цярэнцій Міхайлавіч, малацільшчык Марозька Васіль Сямёнавіч, калгаснікі і калгасніцы Лісавец Елена, Чырыч Адам Антонавіч і т. д.

Але гэтыя поспехі ў параўнанні з пастаўленымі задачамі з'яўляюцца толькі пачаткам вялікай работы па ўздыму сельскай гаспадаркі раёна.

Рашэннем СНК СССР і ЦК ВКП(б) аб уздыме сельскай гаспадаркі нечорназемнай паласы пастаўлена задача—дабіцца ў бліжэйшым 3—4 гады ўраджайнасці зернавых культур 90—100 пудоў, лену

4—5 цэнт., каняпель 5—6 цэнт, бульбы 900—1 100 пуд. з гектара. Партарганізацыя павінна была шырока разгарнуць работу ў масах, а кожны комуніст, комсамалец і беспартыйны актывіст праявіць вялікую настойлівасць і ўпартасць, каб не толькі выканаць, але і перавыканаць пастаўленыя партыяй і ўрадам задачы ў барацьбе за сталінскія 7—8 мільярдаў пудоў хлеба.

Каб умножыць кадры перадавікоў, даўшых добрыя паказчыкі яшчэ ў 1935 годзе, мы павінны былі высунуць для гэтага новыя сотні і тысячы людзей, укараніць пачынаючага стаханаўцаў сельскай гаспадаркі ва ўсе калгасы, саўгасы, брыгады і звенні, вышэй узняць соцпартбудаўніцтва, разгарнуць стаханаўскі рух у кожным калгасе і саўгасе, умела арганізаваць работу ў масах, дабіцца канкрэтнага кіраўніцтва кожным участкам.

Пачалі мы з вывучэння прамовы таварыша Сталіна аб стаханаўскім руху і рашэнняў снежаньскага і студзенскага пленумаў ЦК. І гэту пытанню былі прысвечаны два адзіныя партыйныя дні. Ва ўсіх калгасах і саўгасах правялі палітдні, распрацавалі гэтыя дакументы ў сетцы партасветы. Масавая-палітычная работа пад лозунгам правадыра «кадры вырашаюць усё» выклікала вялікі энтузіязм мас. Калгаснікі і рабочыя саўгаса сталі браць на сябе канкрэтныя абавязанствы аб павелічэнні ўраджайнасці і ўздыме сацыялістычнай жыццёлагадоўлі.

1936 год стаў годам магутнага развіцця стаханаўскага руху, бо для гэтага былі створаны ўсе ўмовы. Палепшылася матэрыяльнае і культурнае становішча калгаснікаў. Рэальнай сапраўднасцю становіцца словы вялікага Сталіна аб тым, што ўсе калгаснікі, былыя беднякі і сярэднякі, будуць падняты «да ўзроўня людзей заможных, да ўзроўня людзей, якія карыстаюцца станцыямі прадуктаў і вядуць упэўненае культурнае жыццё». Сельская гаспадарка ўзброілася высокай тэхнікай. Растуць новыя кадры людзей, авалодваючых гэтай тэхнікай. Цяпер справа ў тым, каб ўзначаліць гэты новы ўздым, «каб партыйныя арганізацыі ўключыліся ў стаханаўскі рух і дапамаглі стаханаўцам давесці гэты рух да канца» (Сталін).

Як-жа справіліся мы з гэтымі задачамі, з гэтымі ўказаннямі партыі і нашага правадыра?

Абмен партыйных дакументаў паказаў, што партарганізацыя значна палепшыла кіраўніцтва стаханаўскім рухам. Калі да абмену партдакументаў мы мелі у сельскай гаспадарцы каля 150 стаханаўцаў, то зараз маем больш 500 чал. Многія калгасы («Новы быт»—Грабаўскага сельсовета, «Новы Брынеў»—Брынеўскага сельсовета, «Новае жыццё»—Снедзінскага сельсовета і інш.) пачалі сістэматычную работу са стаханаўцамі, арганізуюць для іх гурткі, вядуць гурткі і інш. У калгасах «Новы Брынеў», «Чырвоны будаўнік», «Сейбіт» і інш. створаны стаханаўскія звенні імя Дзямчанкі. Павялічыўся прыліў стаханаўцаў у спачувальчыя (Лескавіцкая, Курычыцкая партарганізацыі).

Наша партарганізацыя абмеркавала дагавор на сацыялістычнае спартбудаўніцтва нашай рэспублікі з Кіеўскай і Чарнігаўскай абласцямі і заключыла дагавор з Капаткевіцкім раёнам. Ясна, што гэта работа яшчэ вышэй узняла стаханаўскі рух у раёне.

Аднак абмен партдакументаў паказаў, што многія комуністы не занялі вядучай ролі ў стаханаўскім руху. Той факт, што пры правядзенні і абмене партдакументаў былі выключаны ворагі з партыі,

якія абманным шляхам праніклі ў яе рады, і людзі, не вартыя звання члена партыі, гаворыць аб тым, што гэта не магло не тармазіць разгортвання стаханаўскага руху.

Побач з гэтым ёсць такія факты, што многія камуністы не толькі не ўзначалілі стаханаўскага руху, але самі, працуючы ў калгасах і саўгасах, не з'яўляюцца стаханаўцамі (Музыка, Самбрыкоўская, Паўтаран М., Паўтаран А., Наўменка, Хмялеўскі, Корж, Булава і інш.).

Нічым іншым, як знявагай стаханаўскага руху, нельга назваць нашу работу па падрыхтоўцы да веснавой сябуы, бо толькі пры ўмяшанні ЦК КП(б)Б справа была выпраўлена.

Многія камуністы прама недаацэньвалі ўсёй важнасці работы і кіраўніцтва стаханаўскім рухам. Прывядзем для прыкладу некаторыя вытрымкі выступленняў камуністаў пры абмеркаванні вынікаў снежаньскага пленума ЦК ВКП(б).

Хмялеўскі — старшыня калгаса: «Аб стаханаўскім руху пытання не ставіў, бо стаханаўцаў яшчэ не нашчупаў».

Яновіч — старшыня калгаса: «Аб стаханаўскім руху ставіў пытанне на актыве, але стаханаўцаў яшчэ не выявіў».

Кармазін — прымацаваны ад партарганізацыі да калгаса: «Па разгортванні стаханаўскага руху да гэтага часу нічога не зрабіў, але праз два дні даю абяцанне выявіць».

Шабашэвіч — прымацаваны ад партарганізацыі да калгаса: «Што датычыць стаханаўскага руху, то я ім зусім не займаўся і не цікавіўся».

Мы маем рад фактаў прамой дыскрэдытацыі стаханаўскага руху. Старшыня калгаса «Калектыўная праца» Корж лічыць стаханаўцамі калгаснікаў Савонка і Бамбізу таму, што яны акуратна выходзяць на працу і выконваюць норму на 110%. Старшыня калгаса «Чырвоны паселак» Беняк лічыць стаханаўцам калгасніка Мойжас Івана, які толькі адзін раз перавыканаў норму на 30%. Старшыня калгаса «Комунар» Булава толькі гаворыць аб стаханаўскім руху, а для ўкаранення яго ў вытворчасць ніякіх мер не прымае і лічыць стаханаўцамі тых калгаснікаў, якія выконваюць норму на 110%. Старшыня калгаса «Сейбіт» Паўтаран А. лічыць стаханаўцам таго, хто выходзіць на работу згодна правіл унутранага распарадку.

Мы маем факты і апашлення дземчанкаўскіх звенняў. Так у калгасе «Чырвоны будаўнік» дземчанкаўскае звяно па ільну ўзначальвае Марозька Васіль. Звяно складзена амаль выключна з гультаёў: Курловіч Каці, Дамасевіч Тадоры, Зянькевіч Яўгена, якія самі не выходзяць на працу і другіх агітуюць. У выніку лён стаіць не праполатым.

Мы мелі факты яўнага класава-варожага супраціўлення разгортванню стаханаўскіх метадаў работы. Так, аграном саўгаса «Ударнік» выступіў з такою думкай: «Мы стаханаўскім рухам угробім саўгас». У саўгасе «Дарашэвічы» каб скампраметаваць стаханаўку-даярку Міхалевіч Алену, паставілі над кармушкі яе кароў вядро з бульбай, а пасля распусцілі правакацыйныя чуткі, што яна «крадзе» бульбу.

У калгасе «Новы Брынеў» адсталыя калгаснікі, падгавораныя яўнымі ворагамі з евангельскай секты, наладзілі ганенне на стаханаўцаў.

Стаханаўцам не заўсёды дапамагаюць раённыя арганізацыі, асабліва райза і МТС, а таксама кіраўнікі сельсоветаў і пярвічных партарганізацый. Многія кіраўнікі сельсоветаў, як Шаменаў Снедзінскі

сельсовет, Пунько—Макарыцкі сельсовет, Шабалтас—Асавецкі сельсовет, не ведаюць стаханаўцаў, ім не дапамагаюць, бо знаёмяцца з імі толькі па спісах, якія прысылаюць калгасы.

Прыведзеныя факты гавораць не толькі аб неразуменні значэння стаханаўскага руху. Іх нельга назваць інакш, як супраціўленнем, сабатажніцкімі дзеяннямі. Відаць, адзначаныя кіраўнікі расцанілі стаханаўскі рух як «чарговую кампанію». А каб іх ні ў чым не абвінавацілі, яны па-чыноўніцку, не ведаючы жывых людзей, узялі іх на спіс, правялі адну-дзве нарады і супакойліся.

Наша партарганізацыя, перамагаючы ўсе гэтыя недахопы, рыхуецца да абмену партдакументаў. Пры дапамозе ЦК і АК КП(б)Б мы нядрэнна падрыхтаваліся да веснавой сяўбы і правялі яе па-большэвіцку. Сяўбу зернавых закончылі за 12—15 дзен, чаго не было ніколі раней. Пасеялі на добра ўгноеных і добра апрацаваных глебах, правяралым насеннем, перавыканалі план гатунковых пасеваў. І не выпадкова калгаснікі заяўляюць: «Цяпер мы атрымаем сапраўды сталінскі ўраджай».

Аднак радковая сяўба ў нас сарвалася, і ў гэтым вінаваты галоўным чынам кіраўнікі МТС, якія правалілі сваю работу. У выніку план веснавых работ па МТС выканан усяго на 58%. Ніякай работы сярод трактарыстаў не праводзілася. Ні тэхзучобы, ні газет, ні літаратуры нічога гэтага ў брыгадах не было. І ці трэба пасля гэтага здзіўляцца зрыву работы МТС?

Зараз у нас пачаўся адказнейшы перыяд сельскагаспадарчага года—падрыхтоўка да ўборкі і хлебаздачы. Мы прыступілі да праверкі соцдагавароў і распрацоўкі матар'ялаў чэрвеньскіх пленумаў ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б. Галоўнае цяпер—не зазнавацца, не сама-супакойвацца, а працаваць яшчэ з большым напружаннем. Няма сумнення ў тым, што, ўзброеная рашэннямі пленумаў ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б, наша партарганізацыя справіцца з недахопамі сваёй работы.

Якія-ж чарговыя задачы стаяць перед намі ў разгортванні стаханаўскага руху?

Перш-на-перш, трэба ўзняць авангардную ролю куністаў.

Статут партыі гаворыць:

«Член партыі абавязан:

Як член кіруючай партыі ў Совецкай дзяржаве быць узорам захоўвання працоўнай і дзяржаўнай дысцыпліны, авалодваць тэхнікай сваёй справы, бесперапынна павышаючы сваю вытворчую, дзелаваю кваліфікацыю».

Кожны куніст на вытворчасці павінен сам стаць стаханаўцам, каб на справе ажыццявіць сваю авангардную ролю.

Работа са стаханаўцамі павінна стаць у цэнтры нашай увагі, бо гэтыя людзі з'яўляюцца прывадным рэменем да партыі, прабразам соцыялістычнага грамадзяніна, якімі заўтра будуць усе нашы рабочыя і калгаснікі.

Трэба павесці рашучую барацьбу з неканкрэтнасцю ў кіраўніцтве стаханаўскім рухам як з боку раённых, так і нізавых партыйных і савецкіх арганізацый. Трэба дапамагчы адстаючым калгасам павысіць ўраджайнасць.

Партарганізацыя абавязана ўзначаліць стаханаўскі рух у сельскай гаспадарцы, каб ён набыў такі-ж размах, як і ў прамысловасці. Неабходна хутчэй ліквідаваць штурмаўшчыну, мітусню і балбатню аб

стаханаўскім руху і дабіцца, каб у калгасах, саўгасах і МТС былі створаны стыханаўскія звенні і брыгады. Па прыкладу прамысловасці неабходна загадзя рыхтавацца да стыханаўскіх сутак, пяцідзенак, дэкад, месячнікаў і па-стыханаўску працаваць круглы год.

Уся палітыка-масавае праца павінна быць насычана канкрэтнымі мерапрыемствамі па уздыму стыханаўскага руху. Неабходна акружыць стыханаўцаў ўвагай і клопатамі, чаго ў нас дагэтуль не было. Трэба ведаць стыханаўцаў, дапамагаць ім павышаць культурна-тэхнічны ўзровень, зрабіць іх вопыт набыткам усіх калгаснікаў і рабочых саўгасаў і МТС.

Разгортваючы соцпаборніцтва ў кожным калгасе, брыгадзе, звяне, неабходна дапамагаць камсамолу ў разгортванні стыханаўскага руху і палітычнай работы сярод моладзі. Трэба максімальна выкарыстаць культурныя сілы вёскі — настаўнікаў, урачоў, аграномаў і інш. — для работы ў школах па ліквідацыі няграматнасці і малаграматнасці сярод стыханаўцаў, прабудзіць у іх зацікаўленасць мастацкай літаратурай і газетай.

Партарганізацыя павінна зразумець, што стыханаўцы — гэта ў першую чаргу рэзерв для росту груп спачувальных, а адсюль — і для росту радыёў нашай партыі. Іх трэба выхоўваць у духу большэвізма.

Безупынна ўзнімаючы большэвіцкую пільнасць, кожны камуніст і партарганізацыя ў цэлым павінны даваць рашучы адпор класава-варожым і сабатажніцкім элементам, якія наспрабуюць затрымліваць стыханаўскі рух. Сабатажнікі і ворагі павінны быць разгромлены. Трэба пакончыць з апартуністычнай практыкай і абыякімі адносінамі да кіраўніцтва стыханаўскім рухам, бо ён з'яўляецца «самым выдатным рухам усур'ёз і надоўга» («Правда»).

Не адміністраваць, не парушаць сталінскі статут, а ўзнімаць свядомасць калгаснікаў, умела падбіраць і расстаўляць людзей паводле здольнасці кожнага. Гэтым мы данаможам росту стыханаўскага руху.

Гэтыя задачы партарганізацыя выканае з поспехам, калі стане на чале руху і пераможа ўсе перашкоды на яго шляху. Масы зразумелі зклік партыі і правадыра. Нам трэба толькі цвёрда памятаць указанне таварыша Сталіна аб тым, што калгасны лад не змяняе, а павялічвае клопаты, адказнасць і кіруючую ролю камуністаў у справе ўздыму сельскай гаспадаркі. Мы толькі тады па-сапраўднаму выканам сваю задачу, калі ўзнімем работу ўсіх калгаснікаў і рабочых саўгасаў да ўзроўню перадавых стыханаўцаў сельскай гаспадаркі ў барацьбе за 7—8 мільярдаў пудоў зярна.

Р. Соскін

Сакратар оршанскага РК КП(б)Б.

Узняць ідэйна-палітычны ўзровень спачуваючых

Сваім геніяльным указаннем на XVII з'ездзе ВКП(б) аб неабходнасці ўзняць арганізацыйнае кіраўніцтва да ўзроўню палітычных задач правадыр і настаўнік нашай партыі таварыш Сталін вызначыў канкрэтную праграму нашай работы.

Рашэнне з'езда аб стварэнні груп спачуваючых—выключнай важнасці мерапрыемства, якое замацоўвае велізарны палітычны уплыў партыі ў масах працоўных.

Узмоцненую работу са спачуваючымі мы пачалі ў працэсе правяркі партыйных дакументаў.

Зараз мы маем 30 груп, якімі ахоплена 140 спачуваючых, не лічачы чыгуначнай арганізацыі.

Прыём у спачуваючыя праводзіцца ў індывідуальным парадку. Мы загадзя падрабязна знаёмімся і вывучаем работу кожнага з прымаемых. У радах спачуваючых—знатныя людзі нашага раёна, перадавікі стаханаўцы, як тав. Ражкоў, узнагароджаны ордэнам Леніна, тав. Палітыка, узнагароджаны ордэнам «Знак почёта», тав. Акулаў, узнагароджаны за ўдарную работу граматай ЦВК БССР, тав. Шман—лепшы калгасны рахункавод нашага раёна, прэміраваны за ўзорную работу Наркамземам Саюза ССР. Лепшыя ільнатрапельшчыцы—ордэнаноскі тт. Тіханская і Кедрова рыхтуюцца да ўступлення ў спачуваючыя. Райком партыі прымацаваў да іх настаўнікаў для павышэння агульна-адукацыйнага ўзроўню, а для палітгутаў—інструктараў райкома, выпісаў газеты і т. д.

Спачатку гэтага года райком прыняў рад мер для палепшання работы са спачуваючымі. На паседжаннях ставілі даклады сакратараў парткомаў аб рабоце са спачуваючымі, у раённай газеце арганізавалі анкету спачуваючага, на семінары праінструктавалі сакратараў парткомаў і парторгаў аб тым, як весці работу са спачуваючымі, правялі раённую нараду спачуваючых.

Ужо ёсць становчы вопыт работы са спачуваючымі на Ільнакамбінаце, Мясакамбінаце, заводзе «Чырвоны Окцябр» і інш.

Партком Ільнакамбіната ўцягнуў усіх спачуваючых у актыўную грамадскую работу. Ільначасальшчыца тав. Рублева з'яўляецца лепшым прафоргам, застрэльшчыкам і арганізатарам тэхвучобы ў цэху. Тав. Агееў—актыўны арганізатар авіяхімаўскай работы. Па яго ініцыятыве рабочыя набылі 250 процівагараў і здаюць нормы на значок проціпаветранай і хімічнай абароны.

Спачуваючыя паказваюць узоры стаханаўскай работы. Баранаў А. С са сваёй арматурнай брыгадай выконвае план на 200 з лішнім процантаў, а сам дае да 400 проц. нормы. Тав. Пашкоўская дабілася таго, што яе брыгада прэсаўшчыкаў стала стаханаўскай.

Парткомы Ільнакамбіната і Мясакамбіната сочаць за грамадскай работай спачуваючага і дапамагаюць яму парадамі. Спачуваючай тав. Рублёвай партком Ільнакамбіната даручыў галосную чытку газет у цэху. Аднак работа спачатку ішла туга. Пасля дапамогі парткома чытка газет стала праводзіцца рэгулярна. Спачуваючая тав. Марусевіч была старшынею РКК. З работай не спраўлялася, партком Мясакамбіната не зварацаў на гэта ўвагі. Калі ў справу ўмяшаўся партком і дапамог тав. Марусевіч,—работа яе рэзка палепшылася.

Практыка правядзення спецыяльных дзён спачуваючых у партарганізацыях Ільнакамбіната і Мясакамбіната ўжо дала станоўчыя вынікі. Спачуваючыя засвоілі статут і праграму партыі, рашэнні снежаньскага пленума ЦК ВКП(б), 3-га пленума КПК, прапрацавалі гутарку таварыша Сталіна з Говардам, нядрэнна займаюцца ў пачатковай кандыдацкай школе і ў гуртках па гісторыі партыі. Культурнаму росту многа дапамагае чытка мастацкай літаратуры.

У маі месяцы ва ўсіх партыйных арганізацыях горада і вёскі праведзена было абследаванне стану работы са спачуваючымі. На месцы правяралі, як выконваюцца рашэнні парткомаў аб рабоце са спачуваючымі, па зонах паміж 15 і 20 мая былі праведзены нарады спачуваючых. Вынікі абследавання абмяркоўваліся на паседжаннях парткомаў, прымаліся мерапрыемствы аб узмацненні работы са спачуваючымі і падрыхтоўцы да новага прыёму ў партыю.

Абследаванне паказала, што, не гледзячы на станоўчы вопыт, пад партарганізацыяй усё яшчэ дрэнна працуе са спачуваючымі. Так, партком Осінторфа яшчэ не аформіў групу спачуваючых, прымаў у яе людзей без належнай праверкі. Парткомы мехзавада «Чырвоны барэц» і Дуброўскай тэрытарыяльнай партарганізацыі па некалькі месяцаў трымалі без разгляду заявы опачуваючых.

Сакратары парткомаў Белдрэса, Механічнага завода, тэрпарторгі Ерэмкаўскай і Дуброўскай партарганізацыяў, перадаверылі работу са спачуваючымі, за якую яны непасрэдна нясуць адказнасць, прымацаваным таварышам, ды ў дадатак не правяраюць іх. Дрэнна тое, што нізавыя партгрупы цэхаў ад работы са спачуваючымі самаўхіліліся (Белдрэс, «Чырвоны Окцябр», Мясакамбінат). Спачуваючы тав. Дамарацкі Антон заявіў, што калі партком вядзе работу са спачуваючымі, то гэтага не робіць парторг цэха.

Характэрны выказванні саміх спачуваючых:

Кітаеў:—Што дала мне група спачуваючых? Я расту палітычна, за вучобу ўзяўся моцна, каб падрыхтаваным прыйсці ў рады партыі. Але з намі мала працуюць. Гутаркі і сходы праводзіцца рэдка. Самасправаздачы нашы слухаліся няправільна цэлаю групай.

Ермалаеў (Белдрэс):—Нас мала падцягваюць. Не адчувваем клопатаў парткома.

Спачуваючыя, выдатныя работнікі вытворчасці, на нарадах жорстка крытыкавалі работу з імі парткомаў і парторгаў.

Нездавальняючая пастаноўка работы асабліва дрэнна адбіваецца на таварышах, пераведзеных у спачуваючыя ў перыяд чысткі

ў 1933 годзе. Рад партарганізацыі не падрыхтаваў іх да пераводу ў члены і кандыдаты партыі.

Добрыя вынікі ёсць там, дзе спачуваючым удзелена патрэбная ўвага. К прыкладу ўзяць тав. Мацулевіч—работніцу гваздзільнага завода «Чырвоны Окцябр». За няграмаднасць і пасіўнасць яе перавялі ў спачуваючыя ў час чысткі 1933 года. Бюро райкома зацікавілася тым, як дапамагае ёй партком у павышэнні ідэйна-палітычнага ўзроўню і дало неабходныя ўказанні. Партком сапраўды сур'ёзна аднёсся да справы. Тав. Мацулевіч з'яўляецца цяпер лепшай стаханаўкай на вытворчасці, стала актыўным таварышом, палітычна вырасла. У час праверкі партдакументаў райком зацвердзіў перавод яе ў кандыдаты партыі, з захаваннем стажу. Пры абмене партдакументаў яна атрымала новую кандыдацкую картку і вылучана майстрам цэха. Як лепшая стаханаўка, узнагароджана граматай ЦВК БССР.

Прыклад адмоўнай работы са спачуваючымі дае партарганізацыя Белдрэс. Спачуваючы тав Ероменка зусім адарваўся ад партыйнага жыцця.

Абследванне работы са спачуваючымі прыводзіць да такіх вывадаў: неабходна дабіцца рэзкага пералому ў рабоце са спачуваючымі, вышэй узняць іх ідэйна-палітычны ўзровень, шырэй уцягнуць у актыўную грамадскую работу, каб яны сапраўды былі вартымі звання кандыдатаў партыі. А гэта—справа ўсёй партарганізацыі ў цэлым, кожнага сакратара парткома і парторга паасобку.

Абследванне стану работы са спачуваючымі, правядзенне двух нарад сакратароў парткомаў і парторгаў горада і вескі, нарады спачуваючых, перанясенне вопыту работы перадавых арганізацый у адстаючыя—усе гэта ўжо дае і дасць яшчэ большыя зрухі ў рабоце нашай партарганізацыі са спачуваючымі.

Л. Мыслівец

Сакратар парткома гомельскага шклозавода імя Сталіна

Першыя вынікі работы са спачуваючымі

З таго часу, як XVII партыйны з'езд вынес рашэнне аб стварэнні груп спачуваючых, прашло больш двух год. Аднак гэтаму ўчастку партыйнай работы ўсе яшчэ не ўдзяляецца дастатковай увагі.

І не выпадкова снежаньскі пленум ЦК ВКП(б) адзначыў:

«Партыйныя арганізацыі ў першую чаргу павінны выправіць зусім нецярпімае становішча, калі работу са спачуваючымі, у лепшым выпадку, зводзяць да ўцягнення іх у гурткі палітграматы і калі самі кіраўнікі першых і раённых арганізацый зусім не звязаны са спачуваючымі, не ведаюць іх і з імі не працуюць».

Гэта ацэнка работы са спачуваючымі цалкам адносіцца і да партыйнай арганізацыі буйнейшага прадпрыемства Гомеля—шклозавода імя Сталіна.

За час абмену партдакументаў мы дабіліся значнага палепшання работы са спачуваючымі і беспартыйным актывам, што дае нам сёння права выступіць у друку і падзяліцца крупіцамі свайго вопыту на гэтым участку.

Групай спачуваючых пры нашым заводзе ахоплена 30 чалавек, з якіх 15 уступіла за час правэркі і абмену партдакументаў. Большасць спачуваючых знатныя людзі нашага прадпрыемства, якімі рабочыя ганарацца.

Сярод спачуваючых—член ЦВК СССР тав. **Лёвачкіна**. Яна з'яўляецца адным з ініцыятараў стаханаўскага руху ў машынна-ванным цэху, вядзе вялікую грамадскую работу, асабліва сярод жонак інжынерна-тэхнічных работнікаў і стаханаўцаў, прыцягваючы іх да актыўнага ўдзелу ў барацьбе за культурны выгляд рабочага пасёлка і кватэр. 8 сакавіка яна была ўзнагароджана граматай ЦВК БССР.

Старасценка Ціхан—стары кадравы рабочы, электразваршчык—адзін з ініцыятараў стаханаўскага руху на будаўніцтве. Выконвае план на 400 проц, а па новых нормах дае 170—180 проц. Энтузіяст вытворчасці, майстар сваёй справы, заўсёды ідзе ўперадзе.

Міхлін—рабочы-бляхар таксама быў ініцыятарам стаханаўскага руху ў механічным цэху. План па новых нормах выконвае на 200—220 проц.

Так выглядае асабовы склад групы спачуваючых. Тут сабраліся тыя з лепшых людзей прадпрыемства, якіх вялікі Сталін назваў наватарамі нашай прамысловасці. Зусім зразумела, што яны прад'яў-

ляюць павышаныя патрабаванні да партыйнага кіраўніцтва, да кожнага з іх патрэбен індывідуальны падыход.

Усе спачуваючыя ахоплены вучобай. Для 16 чалавек арганізавана спецыяльная школа. Астатнія спачуваючыя, сярод якіх ёсць інжынеры і тэхнікі са значна вышэйшымі палітычнымі і агульнаадукацыйнымі ведамі, прымацаваны да розных груп партсеткі: 6 чалавек займаецца ў кандыдацкай школе, 5—у гуртку паніжанага тыпу па гісторыі партыі, 2—у гуртку павышанага тыпу па гісторыі партыі, 1—у заводскім вячэрнім Комвузе.

Вядома, што ідэйны рост спачуваючых дасягаецца не толькі партвучобай, але і практычнай партыйна-грамадскай работай. Партком практыкуе самасправаздачы спачуваючых аб выкананні імі авангарднай ролі на вытворчасці, аб рабоце над павышэннем свайго ідэйна-палітычнага ўзроўню. Самасправаздача слухаецца ў прысутнасці таварыша, які рэкамендаваў спачуваючага.

За апошні час партком заслухаў самасправаздачы спачуваючых: Помазава Басіля, Набока, Румянцэва, Гутмаева.

Тав. Помазаў—стары кадравы рабочы, з 30-гадовым вытворчым стажам. На працягу доўгага часу ён не наведваў партвучобы. Нас гэта зацікавіла. Са самасправаздачы выяснілася, што прычына—у маляграматнасці Помазава. Яму цяжка было займацца ў партшколе. Месяц наведваў і кінуту. Парторг машынна-ваннага цэха тав. Ходасаў своечасова не звярнуў на яго ўвагу, не зрабіў гэтага і партком.

У аналагічным становішчы аказаліся і спачуваючыя Набока, Румянцэў, Гутмаер, Пузанава. Мы зразумелі, што гэтыя скаргі спачуваючых—справядлівы папрок нашым партработнікам і партарганізацыі ў цэлым, якая мала клапацілася аб іх выхаванні. Парторга цэха тав. Ходасава партком абавязаў асабіста заняцца з Помазавым і Набокам вывучэннем статута і праграмы партыі. Для павышэння агульнай граматынасці накіравалі Помазава ў стаханаўскую школу, а да Набока прымацавалі больш моцнага спачуваючага—тав. Старавойтава. Да спачуваючага Румянцэва—інструктара па праўцы Пмазаў—прымацавалі загадчыка парткабінетам тав. Вальфсон, да Гутмаера—рэкамендаваўшага яго ў спачуваючыя тав. Бранзінскага, да Пузанавай—рэкамендаваўшага тав. Сівакова.

У выніку ўпартай вучобы гэтыя таварышы за апошні час значна вырастлі. Асаблівы рост паказала бартавая машынна-ваннага цэха тав. Пузанава, якая зараз вядзе вялікую грамадскую работу сярод жанчын у якасці агітатара сваёй змены.

Памятаючы аб тым, што актыўнасць і дысцыплінаванасць дасягаецца на практычнай грамадскай рабоце, партком дае спачуваючым заданні, даручае падрыхтоўваць паасобныя пытанні. Калі ў машынна-ванным цэху стала тармазіцца разгортванне стаханаўскага руху, партком даручыў спачуваючаму—шклявару тав. Салазеву—выясніць прычыны і далажыць аб іх на парткоме Грвнтоўны матар'ял, прадстаўлены тав. Салазевым на абгаварэнне парткома, а таксама яго асабістыя прапановы значна дапамаглі ў рабоце.

Спачуваючая тав. Пузанава далажыла на парткоме аб ходзе падрыхтоўкі да 8 сакавіка і разгортванні работы сярод жанчын. Падсільны даручэнні даваліся і іншым спачуваючым, што значна актывізавала іх, прывівала навыкі большэвіцкай арганізаванасці і дысцыпліны.

Акрамя перыядычных нагрузак ад парткома, спачуваючыя вя-

дуць грамадскую работу па лініі профсаюзных арганізацый, добраахвотных таварыстваў і інш.

Партдзень—школа ідэйна-палітычнага выхавання камуніста. Як правіла, спачуваючыя ў нас прысутнічаюць на адкрытых партыйных сходах і прымаюць у іх актыўны ўдзел.

Каштоўным мерапрыемствам з'яўляюцца таксама сходы спачуваючых, на якіх ставяцца самасправаздачы аб засваенні пройдзенага ў партыйнай сетцы, аб увязцы сваіх тэарэтычных ведаў з практычнай работай на вытворчасці. Сходы адбываюцца 2 разы ў месяц. Апошнія сходы абгаварвалі пытанні міжнароднага становішча: перамога адзінага фронту ва Францыі, італа-абісінская вайна і інш.

Асабліва каштоўны даклад зрабіў спачуваючы тав. Салаўёў. Ён дзелавіта раскажаў аб італа-абісінскай вайне, аб рашаючых падзеях на фронце 11—15 лютага і аб выніках вайны. Відаць было, што тав. Салаўёў добра азнаёміўся з міжнародным становішчам. Тое самае можна сказаць і аб тт. Старавойтаве, Старасценку, Міхліне і іншых спачуваючых.

У гутарцы са спачуваючымі выяснілася, што яны мала знаёмы з мастацкай літаратурай. Тт. Гутмаер, Пузанаў, Салаўёў, Чупарын газеты чытаюць, але ад мастацкай літаратуры зусім адсталі. Партком парэкамендаваў ім прачытаць «Паднятую паліну» Шолахава, «Як гартавалася сталь» Остроўскага, па якой рыхтуецца дыспут.

Кожны спачуваючы забяспечан бібліятэкай, у якой ёсць вышэйадзначаныя кнігі, «Я люблю» Аўдзесенка, «Дрыгва» Коласа і палітычная літаратура: «Пытанні ленінізма», «Ленін і Сталін», «Статут і праграма партыі».

Наша задача—побач з глыбокім вывучэннем спачуваючых, штодзённа вывучаць і беспартыйны актыву. лепшыя з лепшых стаханаўцаў, адданыя справе рабочага класа, усебакова правяраныя на розных участках сацыялістычнага будаўніцтва, павінны быць уцягнуты ў групу спачуваючых. Для сталай планавай работы сярод беспартыйных рабочых у цэхах (машынна-важным, разным, шліфавальным, транспартным) арганізаваны 15 гурткоў, у якіх займаецца звыш 150 чалавек беспартыйнага актыва. Слухачы вывучаюць статут і праграму партыі, сістэматычна ўводзяцца ў курс міжнароднай і бягучай палітыкі. Кіруюць гуртакмі лепшыя палітычна-грамадскія камуністы: інжынер-тэхнолаг Мудроў, парторг разнаго цэха Шляхценка і іншыя таварышы.

26 чэрвеня праводзіўся спецыяльны партдзень па пытанню падрыхтоўкі партарганізацыі да новага прыёму ў партыю. У сувязі з гэтым з 8 чэрвеня ў цэхах пачаліся гутаркі з беспартыйным актывам, каб выясніць, што перацкаджае ў яго палітычным і культурным росце. У машынна-важным цэху для 50 чал. беспартыйнага актыва праведзена тэарэтычная лекцыя на тэму «Арганізацыйныя прынцыпы большэвізма».

У парадку падрыхтоўкі да агульна-заводскага партыйнага сходу 21 чэрвеня ў цэхах праводзіліся сходы камуністаў, якія давалі рэкамендацыі спачуваючым. 23 чэрвеня партком склікаў беспартыйны актыву, каб абмеркаваць мерапрыемствы, неабходныя для яго палітычнага і культурнага росту. Падрыхтоўка да партыйнага дня дасць магчымасць палепшыць работу са спачуваючымі і беспартыйным актывам. Партком ужо цяпер атрымаў 13 заяў аб уступленні ў рады

спачуваючых. Сярод падаўшых заявы—перадавікі-стаханаўцы тт. Груздаў—майстар-фуркіст 1-й рукі, Папоў—начальнік 1-й сістэмы машына-ваннага цэха і інш.

У рабоце са спачуваючымі і беспартыйным актывам у нас наметілася ўжо некаторае палепшанне, але гэта толькі пачатак вялікай і сур'ёзнай работы. Трэба сказаць, што, не гледзячы на рад дасягненняў у гэтай галіне, групы спачуваючых растуць у нас яшчэ яўна марудна. Аб гэтым сведчыць хоць-бы той факт, што ў разным цэху з 400 рабочых толькі 5 чал. спачуваючых.

Перад намі стаіць неадкладная задача—выканаць рашэнні снежаньскага і студзеньскага пленумаў ЦК, якія патрабуюць ад нас уцягнення ў групы спачуваючых лепшых людзей з беспартыйнага актыва, правяраных на практычнай рабоце, паставіць ідэйна-палітычнае выхаванне іх на аснове большэвіцкай арганізацыйнасці і дысцыпліны.

Замацоўваючы свае першыя дасягненні і разгортваючы далейшую барацьбу за палепшанне работы са спачуваючымі і беспартыйным актывам, наша партарганізацыя справіцца са сваімі задачамі на гэтым участку.

І. Пазнякоў

Інструктар гомельскага ГК КП(б)Б

3 вопыту работы двух партарганізацый

Праверка і абмен партыйных дакументаў спрыялі палепшанню арганізацыйна-палітычнай работы ў першых партарганізацыях, узнялі ролю члена партыі, як перадавога палітычнага кіраўніка жыцця і дзейнасці нашай соцыялістычнай краіны.

У якасці станоўчага прыкладу можна прывесці работу партарганізацыі гомельскай абутковай фабрыкі «Праца». Яна здолела спалучыць сваю штодзённую работу з вынікамі праверкі і абмену партдакументаў, паказала, як трэба рыхтаваць кадры, клапаціцца аб палітычным росце камуністаў.

У час праверкі партдакументаў партком сканцэнтраваў усю сваю ўвагу на глыбокім вывучэнні твару кожнага камуніста: ці здолен ён выконваць сваю авангардную ролю, ці варты высокага звання члена ленінска-сталінскай партыі.

Класава-варожыя элементы, нераззброеныя бундаўцы ў мінулым мелі не малы ўплыў на частку камуністаў, асабліва маладых членаў партыі, якія слаба ведалі яе гісторыю. Кожную вылазку ворага партком скарыстоўваў як довад неабходнасці ўмацавання партыі, абароны яе большавіцкіх прынцыпаў.

Пасля праверкі партдакументаў партком сур'ёзна ўзяўся за падрыхтоўку і выхаванне большэвіцкі загартаваных і тэарэтычна ўзброеных кадраў. Ад кожнага камуніста партком дабіваўся не толькі актыўнага ўдзелу ў рабоце арганізацыі, але і вывучэння гісторыі нашай партыі. Амаль на кожным сваім паседжанні партком слухаў па 2 самасправаздачы камуністаў, у першую чаргу тых, якім зроблены былі заўвагі пры праверцы і абмене партдакументаў. Кожная справаздача глыбока абмяркоўвалася з тым, каб можна было аказаць камуністу неабходную дапамогу.

Узяць, напрыклад, кандыдата партыі тав. **Фрэнкеля**, у мінулым чалавека палітычна адсталата, неактыўнага ў партыйным жыцці. Заслухаўшы справаздачу Фрэнкеля, партком ўказаў на яго недахопы і ў дапамогу прымацаваў члена партыі тав. **Васэрмана**. Зараз Фрэнкель стаў стаханаўцам, выконвае норму на 171%, удзельнічае ў партыйным жыцці.

Кандыдат партыі тав. **Кіслякоў**, пераведзены па чыстцы да праверкі партдакументаў, сам гаворыць: «Хадзіў я ў школу, але нічога не разумеў. Думаў, што з мяне ўжо нічога і не выйдзе». Пасля таго, як партком практычна дапамог Кіслякову, ён зараз вывучае

гісторыю партыі не толькі па падручніку, але ўмела карыстаецца і першакрыніцамі, добра рыхтуецца да заняткаў, прымае актыўны ўдзел у абгаварэнні пытанняў на партсходах і ў парткоме. Свой вытворчы план выконвае на 127%.

Член партыі тав. Хаймовіч, у мінулым зусім адарваны ад партыйнага і палітычнага жыцця, пасля практычнай дапамогі парткома добра займаецца ў школе па вывучэнню гісторыі партыі, за грамадскую работу на фабрыцы прэмірован гарадской арганізацыяй МОПР'а.

Сакратар парткома асабіста дапамагаў камуністам стаць у авангардзе разгортвання стаханаўскага руху. Так, напрыклад, б. сакратар парткома тав. Гранатштэйн, дэталёва азнаёміўшыся з умовамі работы на канвееры тт. Гінзбурга, Мельцэра і інш., прыняў практычныя меры для ліквідацыі заўважаных недахопаў і даручыў тэхнаруку тав. Рашотнікаву аказаць ім штодзённую дапамогу. Вынікі сказаліся хутка. Замест 1800 пар абутку адзначаныя таварышы пачалі даваць 2.000—2.100 пар.

Сакратар не ўпускаў з-пад сваёй увагі і стаханаўскага руху сярод комсамольцаў і спачуваючых, ведаючы, што іх поспех будзе мець вялікі ўплыў на ўсіх астатніх рабочых.

Ідэйнаму росту камуністаў спрыяла і хуткая перабудова вучобы ў адпаведнасці з узроўнем развіцця кожнага слухача, а таксама добрая падрыхтоўка партыйных дзеяч. Арганізацыйна-партыйная і ідэйна-выхаваўчая работа, разгортванне большэвіцкай самакрытыкі—усе гэтым пытанні ўсебакова абмяркоўваліся на партыйных сходах. На абвестцы дня стаялі важнейшыя пытанні партыйнага жыцця: «Аб выніках праверкі партдакументаў па арганізацыі», «Аб выніках студзеньскага пленума ЦК КП(б)Б», «Аб задачах партарганізацыі ў сувязі з абменам партдакументаў», «Аб статуце і праграме партыі і іх практычным выкананні»; справаздачы парткома: аб падрыхтоўцы і арганізацыі абмену партдакументаў, аб рэалізацыі рашэнняў снежаньскага пленума ЦК БКП(б) у галіне разгортвання стаханаўскага руху і цэлы рад іншых пытанняў.

Для прыкладу раскажам аб тым, як рыхтаваўся партсход, прысвечаны статуту партыі. Партком пачаў з праверкі таго, наколькі члены і кандыдаты партыі ведаюць статут і як выконваюць яго на практыцы. Пасля гэтага было арганізавана дэталёвае вывучэнне статута і праграмы партыі. Пры паўторнай праверцы асабліваю ўвагу партком удзяліў наступнаму раздзелу статута:

«Член партыі абавязан:

а) захоўваць найстражэйшую партыйную дысцыпліну, прымаць актыўны ўдзел у палітычным жыцці партыі і краіны, праводзіць на практыцы палітыку партыі і рашэнні партыйных органаў;

б) нястомна працаваць над павышэннем сваёй ідэйнай узброенасці, над засваеннем асноў марксізма-ленінізма, важнейшых палітычных і арганізацыйных рашэнняў партыі і растлумачваць іх беспартыйным масам;

в) як член кіруючай партыі ў Савецкай дзяржаве—быць ўзорам захоўвання працоўнай і дзяржаўнай дысцыпліны, авалодаваць тэхнікай сваёй справы, бесперапынна павышаць сваю вытворчую, дзелаваю кваліфікацыю».

Усе члены і кандыдаты партыі былі ўцягнуты ў праверку выканання гэтага пункта. На цэхавых партсходах рад камуністаў зрабіў адпаведныя справаздачы. Потым гэта пытанне было абмеркавана на агульным закрытым сходзе, які заслухаў даклады 4 камуністаў па ўсяму статуту партыі. Фабрычны друк многа дапамог у асвятленні падрыхтоўкі і ў правядзенні партдня. Гэты сход не з'яўляецца выключэннем з раду астатніх сходаў, бо ўсе яны праходзілі на высокім палітычным узроўні. Так, на сходзе па справаздачы парткома з 48 удзельнікаў выказалася ў спрэчках 14 чал.

Канцэнтрацыя ўвагі парткома на асноўных пытаннях жыцця партарганізацыі дала безумовна станоучыя вынікі. За перыяд абмену партдакументаў партарганізацыя палітычна умацавалася, выраслі новыя большэвіцкія кадры. Ужо зараз на кіруючым партыйнай рабоце ў іншых партарганізацыях працуюць сакратарамі парткома і парторгамі тт. **Шыўчык, Д., Шульман, Раманоўскі, Берковіч**, дырэктарам цагельнага завода № 3 працуе тав. **Балоцін**. На кіруючую партработу—сакратаром парткома нашай фабрыкі—вылучан тав. **Васерман**, замест тав. **Гранатштэйна**, які рашэннем ЦК КП(б)Б зацверджан парторгам цагельнага завода № 6. Тт. **Шыўчык М.** працуе прапагандыстам, **Дворкін** сакратаром комсамольскага камітэта, **Мархашоў** і **Радзевіч**—цэхавымі парторгамі. Усе гэтыя ў недалёкім мінулым мала прыметныя таварышы добра спраўляюцца з кіруючай работай.

Партарганізацыя нядрэнна паставіла і вытворчую работу. Праграму 1935 года фабрыка выканала на 122,7%, поўгадавая праграма бягучага года закончана к 20 чэрвеня. За кошт эканоміі верхняга і ніжняга тавару фабрыка выпусціць звыш поўгадовай праграмы 121.000 пар абутку. Новыя тэхнічныя нормы на фабрыцы асвоіла 62 проц. рабочых. Усе камуністы і комсамольцы з'яўляюцца стаханавцамі.

Такіх вынікаў дабылася партарганізацыя фабрыкі «Праца» за кароткі час абмену партдакументаў.

Побач са станоўчым вопытам работы фабрыкі «Праца» нельга не спыніцца на адмоўнай рабоце партарганізацыі «Палесдруку». Як колькасны склад партарганізацыі, так і умовы работы іх парткомаў, зусім аднолькавы. Аднак сакратар парткома «Палесдруку» не ўсвядоміў усей важнасці арганізацыйна-палітычнай работы на дзень перыяд, не здолеў на-сапраўднаму замацаваць у адным актывнасці і ўзростае пачыце адказнасці камуністаў за сваю работу, не ўдзяліў належнай увагі запатрабаваным камуністаў, не даводзіў да канца вышэйшыя ўзнятых пытанні, працаваў без патрэбнай сістэмы і метадычнасці.

Што, напрыклад, мог даць камуністам партыйны дзень, праведзены 29 сакавіка па пытанню аб партыйнай дысцыпліне, калі партарганізацыя не паклапацілася аб падрыхтоўчай рабоце? Аб сходзе камуністы даведаліся толькі за дзень і нічога ад яго не атрымалі. У спрэчках выступілі 4 штатныя прамоўцы. Кандыдаты партыі **Гельфанд, Амхінец, Фельдман** і інш. у сакавіку і красавіку зусім не наведвалі партсходаў.

Работа партыйнага камітэта не палепшылася і ў далейшым. Так, на партсходзе, прысвечаным пытанню абмену партдакументаў, актыўны ўдзел прынялі многія камуністы. Яны ўказвалі на недахопы ў рабоце парткома, патрабавалі палепшыць выхаваўчую работу і аказаць практычную дапамогу адстаючым. На сходзе ўпершыню вы-

ступали Фельдман, Кенін, Альбинская і рад іншых таварышоў, да якіх настаноўлена было прымацаваць у дапамогу падрыхтаваных камуністаў. Аднак гэта рашэнне сходу так і засталася ў пратаколе. І ніхто не паклапаціўся праверыць, як яно праводзіцца ў жыццё. Кандыдаты партыі тт. Фарберава, Шапіра, Зельдзін, Мірлін дагэтуль застаюцца палітычна непадрыхтаванымі да прыёму ў члены партыі. Яны заяўляюць: «Нам сорачна падаваць заявы аб пераводзе ў члены партыі, бо разам з парткомам мы не выканалі абяцання выправіць сваё недахопы, якое далі ў час абмену партдакументаў».

Справа падрыхтоўкі кадраў таксама ідзе самацёкам. Вылучаным у рэзерв Раманоўскай, Малышка, Крэмеравай, Рошан, Аронаву, Бельенькаму і інш. таварышам партком не аказвае практычнай дапамогі. Не выпадкова тав. Смолкіну, вылучаную на работу ў заўком, прыйшлося зноў перавесці ў цэх.

Здавалася-б, што падобныя факты павінны былі паслужыць сігналам для парткома. Аднак патрэбных вывадаў з гэтых жывых прыкладаў партком для сябе не зрабіў. На паседжанні 5 мая партком вымушан быў задаволіць просьбу і другога з вылучэнцаў—кандыдата партыі тав. Рошана—вызваляць яго ад новай работы, не гледзячы на тое, што на гэтым участку ён працаваў ужо пяць месяцаў.

Партыйны камітэт даручыў праводзіць палітгутаркі ў цэхах Фіглавай, Левіну, Кагану, Мірліну і інш. таварышам, аднак не навучыў іх, як трэба гэтыя гутаркі будаваць, каб дабіцца ад іх практычных вынікаў.

У групу спачувальных за 5 месяцаў прынялі 1 чал. Сярод камуністаў толькі 12 стаханаўцаў, а сярод комсамольцаў—40 з 52 чал.

У выніку дрэннай палітычна-выхаваўчай і арганізацыйнай работы партарганізацыя «Палесдруку» не здолела мабілізаваць шырокія масы рабочых на выкананне вытворчага задання, што прывяло да недавыканання прадпрыемствам майскага плана.

Партком і ўся партарганізацыя «Палесдруку» абавязаны неадкладна перабудаваць сваю работу ў адпаведнасці з указаннямі ЦК. пераняўшы лепшы вопыт партарганізацыі фабрыкі «Праца»; ўзяўшы авангардную ролю камуністаў і комсамольцаў на вытворчасці, каб стаць сапраўднымі арганізатарамі і выхавальнікамі мас.

За большэвіцкае выхаванне моладзі

Совецкая улада вызваліла моладзь СССР ад жабрацтва і голаду, дала ёй моцную матар'яльную забяспечанасць.

Карэнным чынам змянілася і становішча сялянскай моладзі. Каласны лад стварыў для яе шырокую магчымасць свабоднай працы, асветы, далучыў яе да гарадской культуры. Новая савецкая школа прадастаўляе ўсе ўмовы для набыцця сапраўдных ведаў па ўсіх галінах навукі.

Наша моладзь атрымала магчымасць аўладаць любой спецыяльнасцю, дасягнуць любога ўзроўню ведаў, бо ў СССР шырока даступна ўсім працоўным не толькі ніжэйшая, але і сярэдняя і вышэйшая адукацыя. Кожная прафесія ў савецкай краіне з'яўляецца аднолькава паважнай і пачэснай. Соцыялізм стаў рэчаіснасцю для народаў вялікага Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Выхаванне працоўнай моладзі ў Савецкім Саюзе—важнейшая задача Ленінскага Комуністычнага Саюза Моладзі.

«Кіраўніцтва комсамола павінна забяспечыць поспехі барацьбы моладзі за авалодванне ведамі, навукай, культурай. Кіраўніцтва павінна быць поўнасю падпарадкавана задачам навучання і выхавання моладзі і дзяцей.

Наша задача—у будучых бойках перамагаць. Комсамалец, сын народу, не здаецца ў полан, бо полан для яго бяспечна, незмываемая ганьба» (Косараў, са справаздачы на X з'ездзе ВЛКСМ).

«Для таго, каб хутчэй рушыць наперад, для таго, каб хутчэй выканаць усе ўказанні нашай партыі, нам трэба ператварыць кожную пярвочную арганізацыю і важака моладзі ў арганізацыю, якая-б выходзіла ўсю нашу савецкую моладзь незалежна ад яе соцыяльнага паходжання... Жыць старымі поспехамі—гэта не значыць ісці наперад, а значыць цягнуць Саюз назад» (Андрэеў, з прамовы на X з'ездзе ВЛКСМ).

Ленінскі комсамол з'яўляецца масавай беспартыйнай арганізацыяй, якая прымае да ВКП(б), яднае ў сваіх радах шырокія пласты перадавой, палітычна грамадзянскай працоўнай моладзі горада і вёскі.

Ленінскі комсамол з'яўляецца памочнікам ВКП(б) і яе рэзервам. Ленінскі комсамол пад кіраўніцтвам ВКП(б) павінен выходзіць з рабочай, сялянскай, служачай моладзі людзей, адданных савецкай уладзе, адукаваных, смелых і рашучых, людзей, якія не баяцца нястач і труднасцей, ненавідзяць ворагаў рабочага класа, людзей з цвёрдым характарам, настойлівых у дасягненні мэты.

Добрушская раенная арганізацыя ленінскага комсамола налічвае ў сваіх радах 493 члены і 5 кандыдатаў. Па соцыяльнаму паходжанню: рабочых 236, сялян 237, служачых 18 і іншых 8 чалавек. У арганізацыі ўсяго толькі 166 комсамолак. З агульнай колькасці комсамольцаў—72 стаханаўцы, з іх 42 на вытворчасці (фабрыка і торфзавод) і 30 чал. у калгасе.

Ініцыятарам стаханаўскага руху на фабрыцы «Герой працы» з'яўляецца комсамолка Марыя Крэсава, якая дае на выпарным апарце сістэмы «Гекмана» 819 кубаградусаў пры заданні 450. Комсамольска-маладзёжная брыгада Күрзіна з'яўляецца лепшай на фабрыцы. Комсамалец Папуцька выконвае норму больш як на 200 проц.

Комсамольцы спіртазавода Ачоса-Руднінскага сельсовета Канаваляў, Рыжкоў, Звягіна выконваюць норму на 207%.

Лепшымі стаханаўцамі калгаса імя Калініна Пераростаўскага сельсовета з'яўляюцца Аламп'ева, Граючая, Цуранава. Брыгады тав. Адзіночанка калгаса «Абарона» Кармянскага сельсовета, калгаса «Молат» Хорашаўскага сельсовета, Гуравай - Жгунскага сельсовета выконваюць норму на 150—200%.

Ініцыятарам стаханаўскага руху на торфзаводзе з'яўляецца комсамалец машыніст тав. Піскуноў.

Не гледзячы на некаторыя станоўчыя вынікі ў галіне разгортвання стаханаўскага руху сярод моладзі, работа раеннай комсамольскай арганізацыі Добрушскага раёна пастаўлена яшчэ далёка недавальняюча. Сярод тысячнай арміі беспартыйнай рабоча-калгаснай моладзі не вядзецца амаль ніякай работы. Асабліва трэба адзначыць недавальняючую работу тав. Паслова—сакратара комсамольскага калектыва фабрыкі «Герой працы», дзе з 1500 чалавек моладзі ў комсамоле ўсяго 150, прычым за гэты год прынята толькі 20 чалавек. На торфзаводзе (сакратар комсамольскага калектыва тав. Шолахаў) з 1000 чалавек моладзі, у большасці стаханаўцаў, у комсамоле толькі 30 чалавек, за гэты год прынята ўсяго 5 чалавек. Не лепш справа і ў іншых комсамольскіх арганізацыях раёна.

Прычына перш за ўсё ў дрэнным кіраўніцтве райкома комсамола, у адасобленасці комсамольскай арганізацыі ад беспартыйнай моладзі, у адсутнасці палітыка-выхаваўчай і арганізацыйнай работы. Акрамя таго, райком комсамола дапусціў парушэнне комсамольскага статута, стварыў валакіту з прыёмам у комсамол.

Пасля рашэння X з'езда ВЛКСМ намеццалася палепшанне работы комсамольскай арганізацыі, асабліва ў галіне палітыка-выхаваўчай.

У гэтым годзе райком партыі аказаў комсамолу моцную дапамогу. Арганізавана 30 комсамольскіх палітшкол (7 па гісторыі партыі і 23 палітграматы), якімі ахоплена 398 чалавек. Вучыцца індывідуальна 15, завочна 27 і ў вячэрніх школах 58 чал. З усеай сур'ёзнасцю падышлі мы да падбору і падрыхтоўкі комсамольскіх прапагандыстаў. Для партыйнага кіраўніцтва комсамольскімі школамі вылучана 7 комуністаў, якія паказваюць узоры выхавання моладзі. Кіраўнікамі комсамольскіх школ прызначаны таксама 23 комсамольцы: з сярэдняй асветай 11, з незакончанай сярэдняй 10 і закончышых курсы прапагандыстаў 5 чалавек.

Лепшаю комсамольскай школай з'яўляецца Хорашаўская. Прапагандыст тав. Кушнераў кіруе школай ужо чацверты год. Заняткі слухачы наведваюць сістэматычна. Тав. Кушнераў праводзіць кансультацыі для адстаючых, у выкладанні карыстаецца наглядным матэрыялам

і мастацкай літаратурай, да заняткаў рыхтуецца на першакрыніцах Леніна—Сталіна.

Добра працуе таксама прапагандыст комсамольскай школы фабрыкі «Герца працы» тав. Меншова Ольга. Слухачы вельмі задкава-тэга запіткам. Такіх прапагандыстаў, як гг. Кушнераў і Меншова, ёсць у нас, не мала.

Аднак якасць вучобы ўсё яшчэ адстае, асабліва на ўёсцы. Віною ў гэтым нецярпімасе ратазненства работнікаў райкома. Культурон райкома гэв. Прыбытковскі, замест таго каб дапамагаць прапаган-дысту ў школе, гаворыць, што ўсё ў яго ідзе добра.

Яшчэ горш паставлена справа ў піонерскай арганізацыі раёна, які складаецца з 2086 чалавек. Райком комсомола, замест работы па сутнасці, займаецца агульнымі разважаннямі і прымзе дэкларацыйнае паставы.

Нельга не адзначыць і вяльможна-панскіх адносін некаторых комсамольскіх работнікаў да запатрабаванняў моладзі. Работнікі райкома лчаць, што ім, як людзям дарослым, не да твару быць сярод моладзі, і яны стараюцца ізалявацца ад яе.

Асноўнай задачай комсамольскай арганізацыі Добрушскага раёна і ў першую чаргу райкома комсомола, з'яўляецца хутчэйшае пра-відзенне ў жыццё рашэнняў X з'езда ВЛКСМ і апошняга пленума РК КП(б)Б, які даў чоткія ўказанні ў галіне выхавання моладзі і ўцягнення ў комсомол.

За апошнія гады ў горадзе і вёсцы вырасла велізарная армія пе-радавой моладзі тысячы стахаўцаў, выдатнікаў вучобы. Гэту вы-датную моладзь трэба уцягнуць у комсомол, ператварыўшы яго ў чыстую камуністычнага выхавання ўсяго паўрастаючага пакалення.

Практычная задача Добрушскай партыйнай арганізацыі і кож-нага камуніста паасобку ўсямерна дапамагаць комсамольскай арга-нізацыі ў выкананні рашэнняў X з'езда ВЛКСМ, шырока разгарнуць масава-выхаваўчую і арганізацыйную работу для ўцягнення лепшай моладзі ў рады ленинскага комсомола.

Комсомол павінен шырэй разгарнуць сваю работу, глыбей пранік-нуць у масы калгаснаў і рабочай моладзі. Над кіраўніцтвам партыі і яе вялікага правадыра таварыша Сталіна комсомол выхавае змену, вартую нашай эпохі, нашай магутнай радзімы.

Галанціонаў

Нам. сакратарз віцебскага гаркома ЛКСМБ

Вучоба і палітычнае выхаванне моладзі

Рост рабочай моладзі горада Віцебска і раёна—вельмі характэрны паказчык бурнага росту ордэнаноснай БССР. За апошнія пяць год у прадпрыемствы горада ўліліся новыя тысячы маладых рабочых.

На швейнай фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі», уведзенай у эксплуатацыю ў 1931 г., працуе звыш 1500 чалавек моладзі, на панчошнай фабрыцы «КІМ» — звыш 4000. Тысячныя калектывы моладзі працуюць на Шчоткамбінаце, Маслазаводзе, Малакозаводзе, Біяфабрыцы, Механізаваным хлебазаводзе і многіх іншых прадпрыемствах горада.

За гэтыя гады многа моладзі прыбыло і на «старых» фабрыках і заводах: імя Кагановіча («Дзвіна»), імя Клары Цэткін, Акулярнай, «Чырвоным металісце» імя Кірава і інш. У Віцебску—20 навучальных устаноў, большая палова якіх адкрыта за апошнія 3—4 гады. У горадзе—многія тысячы новай рабочай, студэнцкай і калгаснай моладзі, сотні маладых работнікаў інжынерна-тэхнічнай працы, маладых служачых і інтэлігенцыі.

Адсюль зусім ясна, што склад віцебскай комсамольскай арганізацыі, і па стажу і па ўзросту, вельмі малады. 75 проц. арганізацыі—комсамольцы з 1931 года і пазней.

Зразумела, што агульны і палітычны ўзровень моладзі даволі разнастайны. Пераважная большасць мае асвету за 5—6—7 класаў. Аднак, побач, з маладымі навуковымі работнікамі, інжынерамі, тэхнікамі, многа яшчэ і малаграмаднай моладзі як у калгасах, так і на прадпрыемствах.

Перад гаркомам і ўсёй віцебскай арганізацыяй ЛКСМБ паўстала адказная задача—дыферэнцыявана падыйсці да палітычнага выхавання моладзі, пачынаючы ад стварэння школ для ліквідацыі малаграмнасці і канчаючы гурткамі і школамі па вывучэнню гісторыі партыі і паасобных твораў класікаў марксізма-ленінізма.

У новай праграме комсамола чотка вызначаны задачы выхавання:

«... ВЛКСМ вядзе работу па палітычнаму выхаванню ўсёй рабоча-сялянскай, служачай, вучнёўскай моладзі і маладой інтэлігенцыі».

Гэта ўказанне з'езда ўлічана нашай арганізацыяй для налепшання палітыка-выхаваўчай работы сярод усёй моладзі.

Створана новая шырокая сетка школ для малаграмамнай моладзі і падлеткаў. Гэтымі школамі ахоплены звыш 500 чалавек. Тав. Каган—сакратар комсамольскага камітэта Акулярнай фабрыкі—стала правярае ход вучобы, разбірае з малаграмамнай моладзю газетны матэрыял, арганізуе паходы ў кіно і потым тлумачыць змест карцін і т. д. Такія школы створаны ўжо амаль у кожным сельсавеце і на акраінах горада.

Часцей сталі практыкавацца сходы несаюзнай моладзі па пытаннях палітыкі, арганізацыі вучобы, работы над кнігай і газетай. За апошнія два месяцы ўсе комсамольскія арганізацыі горада і вёскі правялі сходы моладзі па растлумачэнню статута і праграмы ВЛКСМ, законапраекта ўрада аб забароне абортаў, праекта новай Канстытуцыі СССР і на іншыя тэмы.

Значна пашырылася сетка палітычнай вучобы несаюзнай моладзі. Зараз сістэматычна працуюць 42 гурткі, у якіх займаецца 605 чалавек новаўступалых у комсамол.

Палепшан склад прапагандыстаў. На Акулярнай фабрыцы гуртком кіруе комсамолка тав. Піпкіна, якая мае сярэднюю асвету і скончыла 6-месячныя курсы прапагандыстаў. У яе гуртку працуе 9 чалавек, прычым трое з іх былі беспрытульныя. Заняткі ні разу не зрыталіся. Тав. Піпкіна цярпліва растлумачвае тэмы, па-простаму гутарыць з рэбятамі і дасягае гэтым зацікаўленасці ў вучобе.

Недахопам трэба лічыць тое, што сярод прапагандыстаў гэтых гурткоў няма ні аднаго члена партыі.

Палепшанне палітычна-выхаваўчай работы спрыяла росту палітычнай актыўнасці моладзі і комсамола. Калі за першы квартал гэтага года было прынята ў комсамол 110 чалавек, то за красавік, май і 10 дзён чэрвеня—174 чалавекі. Вялікую частку прынятых складае калгасная і студэнцкая моладзь, за лік якой арганізацыя да з'езда расла вельмі слаба.

Трэба адзначыць, што ў нашы рады ўліваецца сапраўды перадавая, палітычна грамадзянская моладзь. Так, у чэрвені месяцы прыняты:

Напоў Васіль Давідавіч -1915 г. нараджэння, сын калгасніка, студэнт сельскагаспадарчага тэхнікума, вучыцца па ўсіх прадметах на выдатна, актыўны ў грамадскім жыцці тэхнікума, самастойна працуе над вывучэннем твораў Леніна—Сталіна.

Порт Ароа Абрамавіч -1918 г. нараджэння, сын рабочага, сам працуе на вытворчасці і з'яўляецца стаханаўцам. Скончыў у гэтым годзе 9 класаў вячэрняй школы без адрыву ад вытворчасці.

У выніку росту радоў комсамола створаны новыя арганізацыі ў калгасе «Варашылава» Сялюцкага сельсавета, у калгасе «Дзержынскага» Рудніцкага сельсавета, у калгасах «2-я пяцігодка» і імя Мольтава Бабініцкага сельсавета, у арцелі «Канатчык» і інш.

Трэба адзначыць, што паасобныя комсамольскія арганізацыі і практыцы росту дапускаюць рад скрыўленняў. Бывалі выпадкі, што сапраўднае засваенне новаўступалымі праграмы і статута ВЛКСМ падмянялася нікому непатрэбнай зуброжкай паасобных вытрымак. Такія факты былі на фабрыцы «Профінтэрн» (сакратар камітэта тав. Курын), на фабрыцы Лекерта і нават у навучальных установах. Гарком ЛКСМБ кожны такі факт выкарыстаў для таго, каб навучыць комсамольскі актыў правільна падрыхтоўваць перадавую моладзь для ўступлення ў комсамол.

* * *

Сетка палітычнай асветы комсамольцаў селета была пабудавана значна лепш, чым ва ўсе папярэднія гады. Гурткі камплектаваліся з удзікам узроўню ведаў комсамольцаў, што пацягнула за сабой стварэнне разнастайных форм вучобы. Так, напрыклад, у 1934 годзе не было ніводнага гуртка па вывучэнню гісторыі партыі, а зараз такіх гурткоў 53. У іх навучаецца 551 комсамалец і 585 чал. несаюзнай моладзі. 39 гурткоў вывучаюць гісторыю партыі па першакрыніцах, 13 гурткоў вывучаюць паасобныя творы Леніна—Сталіна, 109 гурткоў вывучаюць палітграматы і т. д.

У дзятак да палітзаняткаў шырэй выкарыстоўваюцца наглядныя дапаможнікі: карты, кіно, мастацкая літаратура. Большасць гарадскіх слухачоў да тэмы «Рэвалюцыя 1905 года» прачыталі «Маці» Горкага, «Цусіму» Новікава-Прыбоя. Камітэты комсомола фабрыкі «КІМ» і «Клары Цэткін» правялі два кіно-цыклы лекцый па вывучэнню рэвалюцыйнага руху на Захадзе і ў Расіі. Камітэты комсомола навучальных устаноў на час летніх канікул далі кожнаму комсамольцу персанальнае заданне вывучыць паасобныя этапы гісторыі партыі, або паасобныя творы Леніна—Сталіна.

Многія комсамольцы з дапамогай прапагандыстаў навучыліся самастойна працаваць над сур'езным матэрыялам і канспектаваць яго. Так, група комсамольцаў фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» (Файнштэйн, Леўлева, Маліноўская і інш.) пры дапамозе прапагандыста тав. Жухавіцкага вывучылі творы таварыша Сталіна «Аб асновах ленінізма».

Каб зацікавіць лепшых прапагандыстаў работай у комсамольскай палітсетцы і перадаць іх вопыт астагнім, гарком практыкуе скліканне канферэнцый прапагандыстаў і выдатнікаў вучобы. Канферэнцыі і сходы прапагандыстаў дэталёва абмеркавалі: работу гуртка па вывучэнню гісторыі партыі і яго прапагандыста тав. Лондан з фабрыкі імя Кагановіча, Абрамава з фабрыкі імя Кагановіча, Жухавіцкага з фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі», Ханіна з фабрыкі Лекерта, Пескіна з фабрыкі «КІМ» і інш. Лепшыя прапагандысты тт. Плоткіна, Забежанская, Галомбік, Рыжык, Ханін, Абрамаў і інш. былі прэміраваны. Зараз арганізуецца экскурсія лепшых прапагандыстаў у маскоўскі музей Леніна.

Гарком комсомола не мала клапаціўся аб тым, каб забяспечыць прапагандыстаў неабходнай літаратурай і газетамі. Кожнаму прапагандысту выпісаны газеты «Правда», «Комсамольская правда», «В помощь партучебе» і часопіс «Пропагандист», кожны прапагандыст мае аднатомнік Леніна—Сталіна, двухтомнік Леніна, «Пытанні ленінізма» Сталіна, праграму партыі і комсомола.

Прапагандысты перыядычна наведвалі заняткі сваіх таварышоў, скарыстоўвалі іх вопыт, указвалі на недахопы. Усё гэта безумоўна дапамагае палепшэнню прапагандысцкай работы. Аднак якасць гэтай работы забяспечана далёка не ва ўсёй палітсетцы з-за адсутнасці неабходнай колькасці дастаткова кваліфікаваных, вопытных прапагандыстаў.

Гарком праводзіць зараз праверку прапагандыстаў. З 97 правяраных дапушчана да работы 89 чалавек, г. зн. 9 проц адсяння за палітычную няграмаднасць. Процант даволі вялікі.

Прыкладзем даныя для характарыстыкі пакінутых на прапагандысцкай рабоце. Па партыйнасці: членаў партыі—16, кандыдатаў—6,

комсамольцаў—67. Па агульнай адукацыі: з вышэйшай—16, з сярэдняй—42, 7—8 класаў—19, 5—6 класаў—12. Па палітадукацыі: скончыўшых СПШ або курсы прапагандыстаў—25, кохвуз—10, без спецыяльнай палітасветы—54. Па стажу прапагандысцкай работы: працуе 1 год—51, 2 гады—23, 3-ці год—9, 4-ты год—6.

Адсюль відаць, што пераважная большасць прапагандыстаў—навічкі, без спецыяльнай палітычнай асветы і патрэбнага вопыту.

Гарком прымае тэрміновыя захады к павышэнню тэарэтычнага ўзроўню прапагандыстаў. Ужо створана сталая школа падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі прапагандыстаў без адрыву ад вытворчасці на 60 чалавек, першы выпуск якіх праз 6 месяцаў уваллецца ў прапагандысцкі калектыў горада. Аднак пакуль што прапагандыстаў не хапае, асабліва для гурткоў па вывучэнню гісторыі партыі.

Трэба адзначыць, што Віцебскі гарком партыі ўдзяляе зараз дастатковую ўвагу падбору прапагандыстаў у комсамольскую палітсетку, але ва многіх пярвочных партарганізацыях сакратары парткомаў і парторгі да прапагандысцкай работы ў комсамоле ўсё яшчэ адносяцца фармальна. Так, партком Маслазавода ў сярэдзіне года перакнуў у партсетку прапагандыста комсамольскай сеткі тав. Метлахова, нікім яго не замяніўшы. Партком Шчоткамбіната вось ужо два месяцы не вылучае прапагандыста для комсамольскага гуртка па гісторыі партыі. Партком завода «Чырвоны металіст» даў водпуск прапагандысту комсамольскай сеткі тав. Лукнеру, не падабраўшы яму замены. Сакратар парткома фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» знашоў «патрэбным» іменна кіраўніка комсамольскай палітвучобы тав. Гурчанка паслаць на час веснавой сяўбы ў падшэфны калгас, у выніку заняткі гуртка сарваліся некалькі раз.

Наасобныя члены і кандыдаты партыі, якія працуюць прапагандыстамі ў комсамольскай палітсетцы, часта прапускаюць семінары (тт. Эпштэйн і Власенка з фабрыкі імя Клары Цэткін, Лондан з фабрыкі імя Кагановіча, Фельдман з фабрыкі «Ірофінтэрн» і інш.) Яшчэ ні разу сакратары парткомаў, ні партгабінеты не правярылі падрыхтаванасць гэтых прапагандыстаў да заняткаў, не прыцягнулі за халагнасць да партыйнай адказнасці. А якраз у гэтым патрэбна зараз асабліва дапамога партыйных арганізацый комсамолу, бо без яе нельга ўзняць якасць работы гурткоў і школ палітасветы.

Ва ўмовах маладой па стажу Віцебскай комсамольскай арганізацыі палітычнае выхаванне і вырошчванне актыва з'яўляецца рашаючай справай. Пры гаркоме ЛКСМБ створаны два гурткі актыва, у якіх побач з гісторыяй партыі і палітэканоміяй вывучаецца матэматыка, геаграфія і нямецкая мова. Акрамя таго, з адрывам ад вытворчасці працуюць спецыяльныя курсы для камсоргаў так званых «дробных» арганізацый. Вялікая ўвага ўдзелена вывучэнню «тэхнікі» унутрысаюзнай работы, што спрыяе значнаму росту маладых камсоргаў.

Для комсамольскага актыва гарком стварыў сталы лекторый. Так, 8 чэрвеня дацэнт Пед'інстытута тав. Эпштэйн прачытаў лекцыю на тэму «Соцыялізм і кунізм», 19-га праводзілася лекцыя на тэму аб міжнародным становішчы і т. д. Але і ў гэтых адносінах, асабліва ў падборы лектароў па новай гісторыі і гісторыі народаў СССР, нам неабходна дапамога партарганізацыі.

Рост палітычнага ўзроўню комсамольцаў і несаюзнай моладзі выклікаў значнае павышэнне іх палітычнай і вытворчай актыўнасці.

Калі ў снежні мінулага года ў комсамольскіх арганізацыях горада налічвалася каля 600 «маўчальнікаў», то цяпер іх амаль зусім няма.

Пасля гістарычных указанняў таварыша Сталіна аб задачах камуністычнага выхавання ўсёй савецкай моладзі і пасля рашэнняў Х з'езда ВЛКСМ большасць комсамольскіх арганізацый зразумела, у чым павінен заключацца галоўны змест работы сярод моладзі. Гэтыя рашэнні павінны няўхільна праводзіцца ў жыцце усімі партыйнымі і комсамольскімі арганізацыямі.

РЭЗАЛЮЦЫІ ЧЭРВЕНЬСКІХ ПЛЕНУМАЎ ЦК ВКП(б) І ЦК КП(б)Б

Аб уборцы ўраджаю і сельскагаспадарчых загатоўках

*Рэзалюцыя Пленума ЦК ВКП(б) на дакладах т.т. Чэрнова, Калма-
новіча, Мікаяна і Клейнера, прынятая 4 чэрвеня 1936 года*

Перамога калгаснага ладу ў вёсцы абумовіла магутны ўздым со-
цыялістычнага снаборніцтва калгасаў і забяспечыла, не гледзячы на
значнае спазненне вясны, правядзенне сяўбы ўсіх культур у меншы
тэрмін, чым у мінулым годзе, пры лепшай апрацоўцы глебы.

Рашаючую ролю ў правядзенні сяўбы ў найкарацейшыя тэрміны і
шырокім прымяненні разнастайных прыемаў сучаснай агра-
тэхнікі адыграла няўхільна правадзімая партыяй і савецкаю уладай ўсе ўз-
растаючая дапамога калгасам праз МТС трактарамі і сельскагаспа-
дарчымі машынамі і палепшанне агра-тэхнічнага абслугоўвання кал-
гасаў. Толькі за адзін 1936 год магутнасць трактарнага парку МТС
узрастае на 1 мільён 650 тыс. конскіх сіл. МТС атрымліваюць у
1936 годзе 19,2 тысяч першакласных магутных гусенічных трактароў
«Сталінец» і 40 тысяч калесных трактараў, 52 тысячы камбайнаў і
16 тысяч спецыяльных трактароў «Універсал» для культывацыі і
уборкі тэхнічных культур. Машына-трактарныя станцыі і соўгасы
выхавалі і замацавалі кадры перадавых трактарыстаў і камбайнераў,
павысіўся аб'ём і якасць трактарных работ.

Галоўная і рашаючая ўмова забяспечання высокага ўраджаю за-
ключаецца цяпер у тым, каб, ламаючы супраціўленне паасобных ра-
ботнікаў справе моцнага ўкаранення механізацыі ва ўсе галіны сель-
скагаспадарчай вытворчасці, зрабіць вопыт і дасягненні перадавых
людзей соцыялістычнага землеўладання, аўладаўшых машынай тэх-
нікай апрацоўкі і ўборкі, набыткам усёй масы работнікаў калгасаў
соўгасаў і МТС.

Пленум ЦК ВКП(б) пастанаўляе:

АБ ДОГЛЯДЗЕ ПАСЕВАЎ І ЎБОРЦЫ ЎРАДЖАЮ

А. Зернавыя культуры і сланечнік

Звярнуць асаблівую ўвагу партыйных і савецкіх арганізацый
паўднёвых і ўсходніх абласцей, краёў і раёнаў на тое, што ў гэтых
рэзонах ужо ў бягучым годзе камбайн становіцца галоўнай уборач-
най машынай. Пленум ЦК ВКП(б) патрабуе ад кіраўнікоў гэтых аб-
ласцей, краёў і раёнаў, Наркамзема СССР і Наркамсоўгасаў, дырэк-
тароў МТС і соўгасаў стараннай падрыхтоўкі камбайнаў да ўборкі,
праверкі падрыхтаванасці камбайнераў, вылучэння дастатковага

транспарту, у асаблівасці калгаснага, для абслугоўвання камбайнаў і ўсямернай дапамогі разгортванню сацыялістычнага спаборніцтва камбайнераў з тым, каб устаноўлены ЦК ВКП(б) і СНК СССР план уборкі камбайнамі быў у гэтым годзе кожнай МТС і саўгасам, кожным краем, абласцю і рэспублікай не толькі выканан, але і перавыканан.

2. Прапанаваць Наркамзему СССР, Наркамсаўгасаў, дырэктарам МТС і саўгасаў:

а) не пазней, чым за 15 дзён да пачатку ўборкі, адвесці палі для кожнага камбайна ў размерах не менш прадугледжаных планам камбайнавай уборкі для кожнага саўгаса і МТС. Камбайнера, як начальніка камбайнавага аграгата, непасрэдна падначаліць дырэктару МТС;

б) правесці гатоўнасць камбайнаў да работы, вывезці ў поле ўсе камбайны не пазней, чым за 5 дзён да пачатку ўборкі, і выдзеліць у распараджэнне камбайнера комплект неабходных запасных частак, як напрыклад: звенні ланцугоў, сегменты, планкі і інш.;

в) забяспечыць работу трактароў ЧТЗ на ўборцы з двума камбайнамі;

г) арганізаваць свочасова палівыя станы з тым, каб з моманту кываду камбайнаў у поле камбайнеры, іх памочнікі і трактарысты знаходзіліся ў станах;

д) арганізаваць не пазней, чым за 10 дзён да пачатку ўборкі, у кожнай МТС рамонтныя аўтоперасоўкі з разліку адной аўтоперасоўкі на кожныя 15 камбайнаў.

3. Захаваць на 1936 год парадак аплаты камбайнераў, устаноўлены пастановай Саўнаркома СССР і ЦК ВКП(б) ад 19 красавіка 1935 года.

4. Для бесперабойнага абслугоўвання камбайнаў транспартам, ачыстка, прасушкі і вывазкі зярна вылучыць у паліводных б'юджетах на ўвесь перыяд уборкі звенні па ацёвцы зярна з бункераў камбайнаў, па ачыстцы і прасушванню зярна, забяспечыўшы гэтыя звенні зернаачышчальнымі машынамі і дастатковай колькасцю жывога цягла калгасаў і аўтотранспарту МТС і калгасаў.

5. Прапанаваць Наркамцяжпрому СССР паскорыць адгрузку запасных частак да камбайнаў і іншых ўборачных машын і аўтамабіляў з тым, каб план адгрузак першага паўгоддзя быў выканан к 25 чэрвеня, план III квартала—к 1 жніўня г. г.

6. Устаноўце, як гранічныя, тэрміны касавіцы лабагрэйкамі і лняяркамі азімых і ранніх коласавых культур (жыта, пшаніца, авёс, ячмень) 12—15 рабочых дзён.

У мэтах недапушчэння страт і поўнага захавання ўраджаю:

а) правесці вязку ў снапы ўсяго скошанага хлеба і яго капнаванне;

б) засцерагаць увесь хлеб з такім разлікам, каб не пазней, чым праз 10—15 дзён пасля скасавання касавіцы закончыць гэту работу;

в) закончыць у нечорназемнай паласе і ва ўсходніх раёнах пабудову крытых пазесаў і калгасных сушылак не пазней, чым к 1-му жніўня;

г) забяспечыць усе ўборачныя машыны зернаўлавіцелямі і правесці суцэльнае зграбаванне каласоў коннымі і ручнымі граблямі на ўбраным полі;

д) правесці суцэльную дэзінфекцыю сельскагаспадарчага ўборачнага інвентара і не дапускаць абмалоту хлябоў на старых токах без папярэдняга іх выпальвання;

е) пачаць абмалот хлябоў не пазней 3—5 дзён пасля пачатку кавіцы, забяспечыўшы не менш 20 гадзін штодзённай работы ўсіх наяўных складаных малатарань;

ж) прапанаваць Наркамсоўгасаў арганізаваць на кожным камбайне, асабліва ў зернасоўгасах, трэцюю ачыстку зярна і забараніць арганізацыю перавалачных пунктаў у зернасоўгасах.

7. Пленум ЦК ВКП(б) звяртае асаблівую ўвагу партыйных і савецкіх арганізацый на тое, што ў сувязі з выдзяленнем насенных участкаў у калгасах, у адпаведнасці з пастановай Саўнаркома СССР і ЦК ВКП(б) ад 10 лютага 1936 г., кожны калгас павінен поўнасьцю забяспечыць сябе лепшым па якасці насенным матэрыялам, для чаго:

а) правесці не толькі ачыстку насенных участкаў ад пустазелля, але і старанную сартовую праполку шляхам выдалення з пасаваў прымешак іншых культур;

б) уборку насенных участкаў праводзіць у перыяд поўнай спеласці і закончыць не больш, чым за 3—4 рабочыя дні;

в) абмалот зярна з насенных участкаў правесці на асобных токах;

г) выдзеліць для захоўвання насення адасобленыя зернахавальнікі, забараніўшы скарыстанне іх для захоўвання харчовага і фуражнага зярна;

д) засыпку насенных фондаў праводзіць толькі пасля даскачалай іх ачысткі.

8. Устаноўце, што ўвесь абмалот зярна з насенных участкаў павінен быць скарыстан поўнасьцю для забяспечання калгасаў і соўгасаў неабходным добраякасным насеннем для пасава зярна пад ураджай 1937 года.

Забараніць пад страхам крымінальнай адказнасці скарыстанне зярна з насенных участкаў на якія-б там ні было патрэбы, акрамя насенных.

9. Пленум ЦК ВКП(б) папярэджвае Наркамзем СССР, партыйныя і савецкія арганізацыі аб неданумовальнасці паўтарэння меўнай месца ў мінулыя гады практыкі ігнаравання работ па догляду і ўборцы кукурузы, проса і сланечніку і абавязвае ў бягучым годзе:

а) правесці не менш двух поўных апрацовак кукурузы;

б) асобна выдзеліць участкі кукурузы для пікернай уборкі;

в) правесці двух-трохразовую ручную праполку проса да поўнага выдалення пустазелля;

г) правесці не менш трох поўных апрацовак сланечніку з тым, каб трэцяя апрацоўка была праведзена не пазней 1 ліпеня;

д) забяспечыць поўнае скарыстанне камбайнаў на ўборцы сланечніку з тым, каб не менш 90 проц. сланечніку ў калгасах, абслугоўваемых МТС, было ўбрана камбайнамі;

е) устаноўце, што ўборка сланечніку павінна быць праведзена не больш, чым за 20 дзён.

10. Пленум ЦК ВКП(б) прапануе ўсім дырэктарам МТС, праўленням калгасаў і дырэктарам соўгасаў арганізаваць старанную прыёмку якасці ўбраных палёў, найстражэйшы ўлік і ахову ўраджаю ад раскравання, для чаго:

а) устаноўце, што кожны дзень брыгадзір паляводчай брыгады па акту павінен прыняць ўбраныя палі з ацэнкай якасці іх уборкі. Лічыць поле ўбраным толькі пасля яго прыёмкі ад брыгадзіра старшынёй калгаса, а ў соўгасах — кіравніком аддзялення ці фермай;

б) устаноўце абавязковае ўзважванне хлеба каля малатарні, на

калгасных перавалачных пунктах па ліву бункераў і пры прыёмы хлеба ў свірны;

в) адказнасць за захаванасць зярна ускласці: на токах па кожнай брыгадзе — на брыгадзіра, а па калгасу ў цэлым — на старшыню калгаса

Б. Бавоўна

1. Прапанавать Наркамзему СССР, партыйным і савецкім арганізацыям бавоўняных раёнаў:

а) прачесці не менш пяці поўных апрацовак бавоўняніку (культывацыя, матыжэнне, праполка) і закончыць іх у тэрміны, устаноўленыя Наркамземам СССР; забяспечыць па кожнай МТС і саўгасу безумоўнае выкананне плана трактарных работ па культывацыі;

б) выкарыстоўваючы вопыт перадавікоў ураджайнасці, шырока прымяняць баразёны паліў асабліва да цвіцення і ўзмацніць паліў у перыяд цвіцення і плодаўтварэння;

в) падрыхтаваць да ўборкі бавоўны калгасны і саўгасны транс парт і пабудавать калгасныя сушыльні для прасушкі вільготнай бавоўны к 15 верасня;

г) забяспечыць падрыхтоўку ў калгасах і саўгасах неабходнай колькасці следзінгаў для максімальнай механізацыі апошняга збору бавоўны (каробачак) з тым, каб к 1 снежня закончыць поўнаасцю збор бавоўняніка і неадкладна разгарнуць збілае ворыва пад ураджай 1937 года.

В. Буракі

1. Прапанавать Наркамзему СССР, савецкім і партыйным арганізам:

а) шырока прымяніць правяраную пяцісотніцамі падкормку цукровых буракоў як мясцовымі, так і мінеральнымі ўгнаеннямі і дастойліва прадаўжаць збор мясцовых угнаенняў;

б) забяспечыць правядзенне да пачатку ўборкі зернавых не менш трох дадатковых міжрадных трактарных рыхленняў з тым, каб чацвёртае рыхленне правесці ў перыяд ўборкі зернавых і пачае пасля размыкання радкоў буракоў;

в) замацаваць за трактарнымі прапалачнымі атрагатамі трактары стаў і рулявых на увесь перыяд апрацоўкі буракоў без адрыву іх на іншыя работы.

2. У сувязі з масавым з'яўленнем доўгапосіка і вялікай пагрозай буракам ад лугавога матышка і азімаі соўкі, прапанавать Наркамзему СССР, Наркамхарчпрому СССР і ўсім партыйным і савецкім арганізацыям бурачных раёнаў неаслабна весці барацьбу з сельскагаспадарчымі шкодыкамі буракоў з тым, каб адстаяць кожны гектар пасеваў. Пленум ЦК асабліва ўказвае на неабходнасць неаслабнай барацьбы са шкодыкамі сельскай гаспадаркі і пасля таго, як іх небяспека мінуе для ўраджаю бягучага года.

3. Устаноўць на 1936 год як абавязковае заданне для машынатрактарных станцый і саўгасаў капаць буракапад'ёмнікамі не менш 90 проц пасеўнай плошчы буракоў. Расставіць бурачныя звенні так, каб выбарка, абрэзка, ачыстка і вывазка буракоў праводзілася своечасова і без затрымкі.

4. Устаноўце тэрмін пачатку масавага капання цукровых буракоў:

Па заходняй Сібіры	5, IX
Па Азова-Чорнаморскаму, Сарагаўскаму краях, Казахскай, Кіргізкай, Башкірскай АССР і Заходняй абласці	10/IX
Курскай і Маскоўскай абласцях	10—15/IX
Варонежскай абласці	15—20 IX
Украіне і ДВК	15—20 IX
Грузіі і Арменіі	25, IX

і закончыць капанне і возку цукровых буракоў у наступныя тэрміны:

	Тэрмін скапчэння капання	Тэрмін скапчэння возкі
УССР, Азова-Чорнаморскі, Паўночна-Каўказскі краі, ССР Грузіі, ССР Арменіі, Кіргізкай АССР і Казахская АССР	1 лістапада	10 лістапада
Курская, Варонежская, Маскоўская, Заходняя, Яраслаўская абласці і ДВК	20 кастрычніка	1 лістапада
Заходне-Сібірскі, Сарагаўскі, Куйбышэўскі краі і Башкірская АССР	1 кастрычніка	15 кастрычніка

Прапанаваць Наркамзему СССР і Наркамхарчпрому СССР скласці асобны графік капання і возкі буракоў у раёнах заводаў, якія будуць пущаны да 20 верасня з тым, каб забяспечыць іх 5-дзённым запасам буракоў.

Арганізаваць капанне і возку цукровых буракоў так, каб накапаныя буракі былі вывезены на працягу верасня ў той-жа дзень, а ў кастрычніку на полі знаходзілася не больш 15—10-дзённага запасу накапаных буракоў.

5. Пленум ЦК зварачае асаблівую ўвагу на неабходнасць абавязковага захавання калгасамі ўсіх умоў кантрактацыйнага дагавору па ачыстцы і сартаванню буракоў і прапануе старшыням калгасаў забяспечыць выраб прасцейшых батварэзаў, снабжэнне ўсіх звенняў мерніцамі, рамонт і прыстасаванне вазоў для вывазкі буракоў, а таксама нашыўку кузаваў на аўтамашыны.

6. Прапанаваць Наркамзему СССР, краявым і абласным выканкам устаноўце для кожнай МТС і кожнага калгаса канкрэтныя заданні па будаўніцтву і рамонту дарог для вывазкі буракоў з тым, каб к пачатку ўборкі буракоў усе дарогі і масты ў напрамках перавозкі буракоў былі прыведзены ў поўны парадак і забяспечаны пастаянным догляд іх на ўвесь перыяд возкі буракоў. Прапанаваць дырэктарам цукровых заводаў у гэтыя-ж тэрміны адрамантаваць і прывесці ў поўны парадак пад'ездныя шляхі да заводаў.

Г. Лён і каноплі

1. Пленум ЦК ВКП(б) прапануе Наркамзему СССР, партыйным і савецкім арганізацыям льнаводчых абласцей і раёнаў дасканала падрыхтаваць і арганізаваць церабленне лёну трактарнымі церабілкамі:

а) забяспечыць к 1 ліпеня г. г. поўны рамонт усіх льнацерабільных машын.

Старшыні калгасаў павінны прыняць палі за 10 дзён да цвіцнення лёну, правяраючы палі не па колькасці праведзеных праполак, а па чыстаце палёў;

б) праверыць на працягу чэрвеня падрыхтаванасць кожнага вадзіцеля ільнацерабілкі да машынай уборкі і замацаваць за кожным вадзіцелем шыроказахватную ільнацерабілку і трактар;

в) не пазней, як за 10 дзён, устанавіць у натуре плошчы для машынай уборкі лёну ў калгасах і ўручыць кожнаму ільнацерабільшчыку маршрут па скарыстанню ільнацерабілак.

2. Прапанаваць Наркамзему СССР і ўсім партыйным і савецкім арганізацыям забяспечыць:

а) правядзенне двух—трох праполак засмечанага лёну, а на разрэджаных насеннаводчых пасевах таксама і міжрадную апрацоўку і ашодчухразовую праполку канпель не пазней змыкання канпель у радках;

б) прымяненне на ўсіх ільнаводчых калгасах падкормкі лёну мясцовымі мінеральнымі ўгнаеннямі;

в) правядзенне цераблення лёну на валакно ў калгасах у стадыі ранняй жоўтай спеласці і ў тэрмін не больш 8 дзён, не дапускаючы зацэжкі з уборкай лёну. Церабленне лёну насеннаводчых пасеваў правесці ў стадыі жоўтай спеласці, не дапускаючы заўчаснай уборкі, і ў тэрмін не больш 6 дзён;

г) поўную выбарку паскани правесці на працягу 7—8 дзён у перыяд масавага цвіцнення, а выбарку канпель на працягу 10 дзён у перыяд васковай спеласці насення сярэдняй часткі галолак;

д) абмалот галолак лёну поўнасцю закончыць за 6—8 дзён з дня цераблення і закончыць да пачатку ўборкі ў кожным калгасе, а ў буйных калгасах у кожнай брыгадзе, пабудову крытых токаў і навесяў для абмалоту лёну.

Прапанаваць ільнаводчым раёнам разгарнуць у калгасах масавую вытворчасць ільнамалатарань з тым, каб ужо ў 1937 т. поўнасцю выцесніць ачос галолак валькамі і бочкамі;

е) расціл (замочку) усёй ільнянай саломы па кожнай ільнаводчай абласці, краю і рэспубліцы закончыць у жніўні, арганізаваўшы дасканалое сартаванне лёну па якасці пры яго ўборцы, расціле, пад'ёме са спелішч і пераапрацоўцы;

ж) мочку канпель пачаць неадкладна пасля ўборкі і з такім разлікам, каб да наступлення марозаў канпляная салома была вынута з мочкі і прыступлена да яе апрацоўкі.

3. Прапанаваць наркаммясцпромам РСФСР, УССР і БССР, абласным і краевым выканкомам і соунаркомам рэспублік ільнаводчых раёнаў забяспечыць безумоўнае выкананне ўстаноўленага для іх плана будаўніцтва і снабжэння калгасаў ільнатрапальнымі машынамі канструкцыі Антонова і Сергеева.

4. Прапанаваць Наркамзему СССР, партыйным і савецкім арганізацыям не пазней, як за 10 дзён перад уборкай, выдзеліць у кожным калгасе, акрамя насеннаводчых, лепшыя ўчасткі лёну і канпель, насенне з якіх у першую чаргу на працягу 10—15 дзён пасля цераблення павінна быць засыпана ў насенныя фонды калгасаў у рэзервы, забяспечваючым план сяўбы будучага года, пры абавязковым выкананні плана здачы насення лёну і канпель па кантрактах.

Д. Канюшына і люцэрна

Пленум ЦК ВКП(б) прапануе Наркамзему СССР, партыйным і савецкім арганізацыям:

а) правесці не пазней 1 ліпеня суцэльную праверку плошчаў і якасць пакінутых на насеннікі ўчасткаў канюшыны і люцэрны і забяспечыць замену дрэнных насеннікаў лепшымі па травастой у часткамі;

б) правесці ўборку насеннікаў канюшыны і люцэрны у 7—10 дзён, не дапускаючы перастой канюшыны і страты насення пры ўборцы, і арганізаваць вязку скошанай канюшыны і люцэрны ў снапы з адвозкай іх для сушкі ў абмалоту на токi;

в) правесці сушку снапоў насеннай канюшыны на гоках і пад навамі, прыстасаваўшы для сушкі неабходную колькасць вешак;

г) правесці абмалот канюшыны неадкладна пасля ўборкі і прасушкі з адначасовым правядзеннем работ па выціранню канюшыны і ачысткі насення з тым, каб гэтыя работы былі закончаны не пазней 20 дзён пасля косы;

д) арганізаваць засылку кожным калгасам і аднаасобнай гаспадаркай у тэрмін не пазней 1 снежня гэтага года добра якаснага насення канюшыны ў насенныя фонды, забяспечыўшы ў першую чаргу выкананне плана здачы канюшынага насення па кантрактах.

Е. Бульба

Прапанаваць Наркамзему СССР, партыйным і савецкім арганізацыям:

а) правесці не менш двух дасканалых праполак і двух-трох міжрадных апрацовак бульбяных палёў да поўнага знішчэння пустазелля;

б) правесці апрацоўку ўсіх сартовых пасеваў бульбы і сартовую прачыстку насенных участкаў;

в) не пазней 20 жніўня зацвердзіць планы скарыстання сартовай бульбы, якія прадугледжваюць правядзенне сортаабмену ўвосень у час уборкі;

г) услед за капаннем бульбы правесці абавязковае бараханне з падборкай, а таксама пераворванне з паўгорнай падборкай бульбы на ўсёй убронай плошчы.

Ж. Сенакашэнне і сіласаванне кармоў

Пленум ЦК ВКП(б) звяртае асаблівую увагу Наркамзема СССР, Наркамсёлгасу, партыйных і савецкіх арганізацый на неабходнасць не толькі поўнасю забяспечыць грубымі і сакавітымі кармамі ўзрастающую жывелагадоўню, але і стварыць страхавыя запасы кармоў.

У гэтых мэтах закончыць у бягучым годзе ўборку і стагаванне сена да пачатку масавай уборкі хлябоў і не пазней, чым у месячны тэрмін пасля пачатку сенакашэння. Ва ўсіх раёнах, дзе гэта магчыма па кліматычных умовах, правесці другія ўкосы. Для поўнага забяспечання грубымі кармамі жывелагадоўлі арганізаваць збор саломы пасля ўборкі камбайнамі.

Адначасова з правядзеннем сенаўборкі правесці да пачатку уборкі зернавых сіласаванне пустазелля, дзікарастучых траў, маладых чаротаў і ранніх сілосных пасеваў у размерах: у раёнах развязання бурогаў—не менш 35 проц., а ў астатніх раёнах—не менш 50 проц. гадавога плана.

II

АБ ЗАГАТОЎКАХ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ ПРАДУКТАЎ**А. Па зярну, сланечніку і рысу**

Прапанаваць партыйным і савецкім арганізацыям, дырэктарам МТС і саўгасаў, старшым калгасаў і Камітэту па загатоўках:

1. Арганізаваць здачу зярна, сланечніку і рысу дзяржаве:

а) па пастаўках—у тэрміны, устаноўленыя пастановай СНК СССР і ЦК ВКП(б) ад 27 лютага 1936 года;

б) па хлебаздачы саўгасамі—не пазней 15 верасня па Узбекскай, Туркменскай, Таджыкскай, Азербайджанскай, Армянскай і Грузінскай ССР, Крымскай АССР, Одэскай і Дняпропетровскай абласцях, Паўночна-Каўказскаму краю і Паўднёвай абласці Казахскай АССР;

па ўсіх астатніх краях, абласцях і рэспубліках, а таксама па кукурузе па ўсіх абласцях, краях і рэспубліках—не пазней 1 лістапада;

в) па звароту пазык і натуроплаце работ МТС—у тэрміны, устаноўленыя для паставак;

г) па гарніцаваму збору 60 проц. гадавога плана да 31 снежня 1936 года і астатнія 40 проц. у першым паўгоддзі 1937 года.

2. Забяспечыць здачу на загатоўчыя пункты калгасам і саўгасам зусім добра якаснага зярна, сланечніку і рысу, для чаго арганізаваць ласканалую ачыстку зярна, у асаблівасці паступаючага ад камбінатаў.

3. Папярэдзіць дырэктароў і начальнікаў паітаццэлаў саўгасаў аб іх асаблівай адказнасці за выкананне устаноўленых для іх планаў здачы дзяржаве зярна, сланечніку і рысу, а таксама за безумоўную здачу дзяржаве ўсяго лішку зярна, сланечніку і рысу, які можа аказацца ў саўгасах пасля поўнага выкавання плана здачы дзяржаве і засыпкі насенных, фуражных і харчовых фондаў.

4. Устаноўціць аддзяленні для выданы калгасікам авансаў, для корму жывелы і іншых сельгаспадарчых патрэб калгасаў у размерах:

па зярну—10 проц. ад фактычна намалочанага зярна, выключачы абмалот ад насенных участкаў, з павышэннем да 15 проц. для перадавых, добра працуючых калгасаў;

па сланечніку—5 проц., па рысу—10 проц. ад колькасці зранага на заготпункты сланечніку і рысу.

5. Выходзячы з таго, што выкананне абавязацельстваў па здачы зярна дзяржаве з'яўляецца першачарговым абавязкам кожнага калгаса і кожнай аднаасобнай гаспадаркі і павінна быць праведзена з першых абмалотаў, забараніць утварэнне ў калгасах якіх-небудзь іншых фондаў, акрамя насенных з абмалоту насенных участкаў, да выкавання поўнаасцю абавязацельстваў здачы зярна, сланечніку і рысу дзяржаве па пастаўках, звароту пазык і па натуроплаце работ МТС.

Устанавіць штодзённы нагляд за тым, каб здача зярна па пастаў-

ках калгасамі і аднаасобнымі гаспадаркамі праводзілася ў дакладнай адпаведнасці з уручанымі абавязацельствамі, а іменна: пшаніца, жыта, бабовыя і кукуруза ў размерах, устаноўленых абавязацельствамі па кожнай у паасобку з гэтых культур, а па іншых зернавых культурах у размерах, устаноўленых абавязацельствамі для ўсіх гэтых культур, з правам здачы любой культурай па выбару калгаса.

6. Спыніць калгасны і індывідуальна-сялянскі гандаль хлебам і сланечнікам, а таксама закупку зярна і сланечніку спажывааперацыяй па Таджыкістану, Узбекістану, Туркменіі, Паўднёвай абласці Казахстана, Одэскай і Днепрапетроўскай абласцях, Крыму і Закаўказзю з 20 чэрвеня 1936 года, а па ўсіх астатніх абласцях, краях і рэспубліках (за выключэннем ДВК і ўсходняй часткі Усходне-Сібірскага краю)—з 10 ліпеня.

Павяртыць, што калгасны і індывідуальна-сялянскі гандаль хлебам, сланечнікам і рысам будзе дазволена толькі пасля выканання кодам, абласцю і рэспублікай у цэлым устаноўленага плана паставак зярна, сланечніку і рысу, звароту пазык і здачы нагураплаты МТС, а таксама калгасамі паўнаасцю пасенных і мінімальных фуражных фондаў.

Б. Па бавоўне

7. Прапанаваць партыйным і савецкім арганізацыям бавоўняных раёнаў:

а) забяспечыць выкананне поўнаасцю кожным у паасобку калгасам і аднаасобнай гаспадаркай заключаных кантракцыйных дагавораў па здачы бавоўны дзяржаве;

б) устанавіць спецыяльны нагляд за тым, каб абумоўлены кантракцыйнымі дагаворамі водпуск бавоўназдаччыкам масла, макухі і ваты-літэра рабіўся ў размерах, тэрміны і па цэнах у дакладнай адпаведнасці з кантракцыйнымі дагаворамі.

8. Прапанаваць Наркамлегпрому СССР правесці і прывесці ў поўную гатоўнасць бавоўназагатоўчы апарат, рашуча перасякаць меўшыя месца ў мінулым годзе факты, калі загатоўчыя пункты, у парушэнне закона, дапускалі прыёмку бавоўны пад захавальныя распіскі, прымалі бавоўну высокай вольготнасці, чым нанеслі страту дзяржаве.

9. Папярэдзіць дырэктароў бавоўнаачышчальных трэстаў і заводаў і загадчыкаў загатоўчымі пунктамі, што іх абавязкам з'яўляецца:

а) так арганізаваць прыёмку і хаванне бавоўны, каб ні ў якім разе не дапускаць пагоршання якасці, страт і псавання бавоўны на заводах і загатоўчых пунктах, для чаго арганізаваць пільную штодзенную праверку становішча прынятай бавоўны;

б) рабіць прыёмку бавоўны ў суровай адпаведнасці з кандыцыямі па якасці, устаноўленымі ў кантракцыйных дагаворах.

10. а) Абавязаць НКЛегпром СССР на ўсіх бавоўнаачышчальных заводах абсталяваць ворахаачышчальнікі з тым, каб уся паступіўшая па загатоўках бавоўна у каробачках была поўнаасцю ачышчана без страт.

б) На працягу 1936—37 года поўнаасцю забяспечыць сувылкамі ўсе бавоўнаачышчальныя заводы.

В. Па ільну, каноплях, кенафу і канатніку

11. Першачарговым абавязкам кожнага калгаса, калгасніка і аднаасобніка з'яўляецца выкананне маючага сілу закона кантракцыйнага дагавору па задачы дзяржаве лену, пянькі і насення поўнасю ў размерах і ў тэрміны, устаноўленыя кантракцыйным дагаворам.

Звярнуць асаблівую ўвагу мясцовых партыйных і савецкіх арганізацый на неабходнасць забяспечыць задачу насення лену і канательна кантракцый і звароту сямі неадкладна паста абмалоту, дабіваючыся не толькі выканання, але і перавыканання устаноўленага плана заготовак насення лену і канатель.

12. Прапанаваць Наркамлегпрому СССР:

а) забяспечыць пераапрацоўку ўсіх астаткаў сямблов кенафу, паўднёвых канатель і канатніка ўважліва мінулых гадоў не пазней 1 кастрычніка 1936 г.;

б) арганізаваць работу заводаў па перапрацоўцы і працоўна кенафу, паўднёвых канатель і канатніку такім чынам, каб увесць збор гэтых культур пераапрацаваць поўнасю да пачатку заготовак ураджаю будучага года, дабіваючыся павелічэння выхалаў доўгага валакна, а таксама павелічэння выпрацоўкі валакна;

в) не дапускаць паўтарэння выпаткаў адмаўлення заводаў ад прыёму даступляемых калгасамі сямблов кенафу, паўднёвых канатель і канатніку і забяспечыць прыёмку заводамі ўсёй падвазімай калгасамі сыравіны.

Г. Па табаках і махорцы

13. Устаноўць, што кантракцыйны дагавор па табаку і махорцы лічыцца выкананым калгасам і аднаасобнай гаспадаркай толькі пры ўмове здачы ўстаноўленых дагаворам колькасці "асартыменту", а выдача прэмій-надбавак за перавыкананне кантракцыйнага дагавора праводзіцца пры ўмове здачы табакоў і махоркі па суме, якая перавышае кошт, абумоўлены дагаворам па кантракцый.

14. Устаноўць гранічныя тэрміны заготовак:

а) жоўтых табакоў па ССР Грузіі і Азова-Чорнаморскаму краю—15 сакавіка, а па ўсіх астатніх раёнах СССР—15 лютага 1937 года;

б) махоркі — па Заходне-Сібірскаму, Усходне-Сібірскаму і Краснаярскаму краях і Омскай абласці — 31 снежня, па ўсіх астатніх абласцях, краях і рэспубліках—1 снежня 1936 года.

15. Прапанаваць Наркамхарчпрому СССР забяспечыць вызначэнне выльготнасці прымаемай махорачнай сыравіны па заготовках выключна лабараторным шляхам.

Д. Па бульбе і плодагародніне

16. У сувязі з тым, што абавязацельствы па пастаўках дзяржаве бульбы павінны быць выкананы кожным у паасобку калгасам, калгаснікам і аднаасобнай гаспадаркай поўнасю да частулення халадоў, прапанаваць раенным выканкам зацвердзіць па кожнаму калгасу і сельсавету план капання і падвозкі бульбы на заготовчыя пункты, спіртавыя і крухмаланатачныя заводы, устаноўшы пачатак масавага капання бульбы не пазней 20—25 верасня.

17. Да выканання ўстаноўленых для калгасаў, калгаснікаў і асобных гаспадарак абавязацельстваў па зборы бульбы дзяржаве за-сараць калгасны і індывідуальна-сялянскі гандаль бульбай, устано-віўшы, што пасля выканання кожным у паасобку калгасам і кал-гаснікам абавязацельстваў па зборы дзяржаве бульбы яму дазваляец-ца продаж бульбы дзяржаўным і кааперацыйным арганізацыям, а калгасны і індывідуальна-сялянскі гандаль бульбай дапускаецца пасля выканання краем, абласцю і рэспублікай у цэлым устаноўленага пла-на зборы бульбы.

18. Папярэдзіць краўшчоў Саюззагатагарадніны і Цэнтра-плотагарадніны і загадчыкаў загатоўчых пунктаў аб іх персональнай адказнасці за забяспечанне поўнай захаванасці ўсёй загатоўленай сталавай бульбы, асабліва бульбы, заложанай на зімовае хаванне.

19. Адзначаючы празмерна высокія расходы па загатоўцы, захоу-ванню і гандлю бульбай і пладамі, даручыць Соўнаржому СССР пры-няць меры па максімальнаму скарачэнню гэтых расходаў у прамыс-ловых цэнтрах.

20. Пленум лічыць недапушчальным, што ўзросшая прадукцыя гарадніны соўгасаў і калгасаў не поўнасю скарыстана савецкім гандлем для карэннага палепшання якасці і асартыменту гарадніны, і пранямае загатоўчым і гандлючым арганізацыям і кансервовай пра-мысловасці:

а) забяспечыць выкананне поўнасю плана загатавак гарадніны па асобных культурах, асабліва памідор, агуркоў, цыбулі і морквы;

б) прымаць па дагаворах кантракцыі выключна добра якасную гарадніну, плады і ягады;

в) забяспечыць старанны нагляд за станам гарадніны, пладоў і ягад пры ўпакоўцы, перавозках, захоўванні і ліквідаваць псаванне і брак плодагарадніны.

21. Пленум ЦК абавязвае загатоўчыкаў і кансервовую прамыс-ловасць арганізаваць у 1936 годзе загатоўку гарадніны, пладоў і ягад такім чынам, каб забяспечыць насельніцтва ў поўным дастатку доб-ра якаснымі пладамі і гараднінай.

Е. Па канюшыне

22. Прананаваць Камітэту па Загатоўках арганізаваць загатоўку канюшыны такім чынам, каб забяспечыць поўнасю выкананне плана загатавак канюшыны, зацверджанага паспешовай СНК і ЦК ВКП(б) ад 31 сакавіка 1936 года ў размеры 107 тысяч цэнтнераў.

Арганізаваць ачыстку і захоўванне прынятага па загатоўках на-сеныя канюшыны без павячэння.

Ж. Па натурэплаце работ МТС

23. Прананаваць партыйным і савецкім арганізацыям і дырэкта-рам МТС забяспечыць:

а) к 1 ліпеня поўны і дакладны ўлік праведзеных МТС работ па кожнаму ў паасобку калгасу, правесці на працягу чэрвеня зверку ўліку работ па актах, якія ёсць у МТС і калгасах;

б) складанне кожныя 5 дзён у перыяд уборкі і абмалоту зернавых і алейных культур, капання бульбы, цераблення лёну і канпель су-

месна з брыгадзірамі і старшынямі калгасаў актаў аб праведзеных работах па ўборцы, капанню, абмалоту і церабленню;

в) забяспечыць выіску і ўручэнне калгасу рахункаў за праведзеныя МТС работы не пазней 5 дзен пасля аднясення калгаса да той ці іншай групы па ўраджайнасці, а за работу па абмалоту зернавых і алейных культур, уборцы камбайнамі, капанню бульбы, церабленню лёну і канпель—праз кожныя 5 дзен з пачатку гэтых работ;

г) забяспечыць у калгасах, абслугоўваемых МТС, пераважванне нагаўшчыкамі МТС усяго зярна, атрымліваемага ад абмалоту і ўборкі камбайнамі.

24. Для палепшання ўліку работ МТС і забяспечання правільных разлікаў паміж МТС і калгасамі, устанавіць у кожнай МТС пасадка Нам. дырэктара па разліках з калгасамі.

25. Прапанаваць дзяржаўным міжраённым камісіям па ўраджайнасці, кіруючыся ўстаноўленым для 1935 года парадкам аднясення калгасаў да той ці іншай групы па ўраджайнасці, закончыць аднясенне калгасаў да груп па ўраджайнасці:

па кочасавых культурах—па Узбекскай, Туркменскай, Таджык-скай, Азербайджанскай, Армянскай і Грузінскай, Крымскай рэспубліках—к 20 ліпеня; па астатніх паўднёвых раёнах—к 10 жніўня; па ўсіх астатніх абласцях, краях і рэспубліках—к 5 верасня.

26. Личны недастатковым абслугоўванне МТС калгасаў па ўборцы бульбы, лёну, канпель і алейных культур,—прапанаваць Наркам-зему СССР і дырэктарам МТС забяспечыць выкананне планаў работ па апрацоўцы і ўборцы гэтых культур нароўні з зернавымі культу-рамі, скарыстоўваючы машыны МТС для дапамогі калгасам па ар-ганізацыі лепшай ўборкі і першапачатковай пераапрацоўкі лёну, у прыватнасці ўсе ільнатрапальныя машыны Сергеева канцэнтраваны ў МТС для абслугоўвання калгасаў.

3. Па прыёмцы, захоўванню і перавозках

27. Прапанаваць Камітэту па Загатоўках, Наркамлегпрому, Нар-камхарчпрому, Наркамунтгандлю і Наркамзему СССР:

а) да пачатку заготовак правесці добра якасны рамонт складаў, іх дэзінфекцыю, снабжэнне загатоўчых пунктаў неабходным інвен-таром з тым, каб забяспечыць бесперабойную прыёмку ўсіх паступаю-чых па загатоўках сельскагаспадарчых прадуктаў і захоўванне іх без страт;

б) закончыць будаўніцтва новых складаў па плану 1936 года ў наступныя тэрміны:

па зярну—ёмкасцю не менш 55 млн. пудоў к 1 ліпеня, 35 млн. пудоў—к 1 жніўня і ўсю астатнюю ёмкасць—к 1 верасня.

па плодагародніне—к 1 жніўня.

па бавоўне—складскую ёмкасць 14 млн. пудоў і 2 тыс. бунговых пляцовак—к 15 верасня.

па ільну і табаку—к 1 кастрычніка;

в) закончыць к 1 верасня будаўніцтва 15 новых элеватараў і рас-шырэнне 80 элеватараў;

г) закончыць будаўніцтва сушылак:

па зярну—75 сушылак к 1 жніўня, 150 сушылак—к 1 верасня,

50 сушылак—к 1 кастрычніка. Астатнія сушылкі—к 1 снежня.

Па бавоўне—8 заводскіх сушылак—к 15 кастрычніка;

Д) закончыць у калгасах будаўніцтва сараяў для сушкі табака і верасня.

28. Лічыць, што дасягнутыя загатоўчымі пунктамі першыя поспехі у галіне барацьбы са стратамі зярна з'яўляюцца зусім недастатковымі, што на многіх загатоўчых пунктах усё яшчэ ёсць вялікія страты зярна і паражанасць зярна, якое захоўваецца на загатоўчых пунктах, кляшчом. Усё гэта паграбуе ад работнікаў загатоўчых пунктаў штодзённай упартай работы па ліквідацыі страт і ачыстцы зярна ад шкоднікаў.

29. Увесці на перыяд уборкі прагрэсіўна-здзельную сістэму аплаты працы шофераў у МТС і саўгасах у прамой залежнасці ад колькасці перавезенага груза і адлегласці. Абавязаць Наркамзем, Наркамсаўгасаў і Наркамхарчпром СССР у пэўны тэрмін устанавіць нормы выпрацоўкі і здзельныя расцэнкі на грузавых аўтамашынах па перавозцы грузаў. Устанавіць, што за кожную перавезеную тонну груза звыш устаноўленых норм, пры добрым стане аўтамашыны, шофер атрымлівае прэмію-надбаўку ў размеры 25 проц. ад устаноўленых расцэнак і пры выкананні плана перавозак прэмію ў 25 процант ад эканоміі гаручага і сумы. За прастоі аўтопарку ў час уборачных работ не рабіць аплаты шоферам.

30. Узростаючыя з года ў год дзяржаўныя запасы зярна, далейшае павялічэнне іх у сувязі з ажыццяўленнем задачы даядзення збору зярна ў краіне да 7—8 мільярдаў пудоў патрабуе правядзення тэхнічнай рэканструкцыі складскай гаспадаркі для забяспечання працяглага захоўвання і лепшай захаванасці запасаў зярна.

Паленум ЦК ВКП(б) напамінае ўсім партыйным і савецкім арганізацыям, што паспяховае перамаганне труднасцей позняй вясны з'яўляецца толькі першым крокам барацьбы за высокі ўраджай у 1936 годзе, за далейшы рост заможнасці калгаснікаў, за новы ўздым сельскай гаспадаркі.

Пленум напярэджвае савецкія і партыйныя арганізацыі аб неабходнасці рашучага перамагання настрою самасупакоенасці, захаплення дасягнутымі поспехамі і прытуплення ўвагі да надрыўнога дзейнасці астаткаў разбітага класавага ворага.

Барацьба за высокі ўраджай як зерных, так і тэхнічных культур, за дасканалую праполку і культывацыю, ачыстку палёў ад пустазелля і сельскагаспадарчых шкоднікаў, узорная работа камбайнаў і своєчасовая ўборка ўраджаю, выкананне поўнасцю і ў тэрмін абавязацельстваў перад дзяржавай па задачы сельскагаспадарчых прадуктаў павінны стаць у цэнтры ўвагі ўсіх партыйных і савецкіх арганізацый і забяспечыць у 1936 годзе багацце прадуктаў сельскай гаспадаркі і новы ўздым заможнасці калгаснікаў.

Аб выніках чэрвеньскага пленума ЦК ВКП(б)

Рэзалюцыя чэрвеньскага пленума ЦК КП(б)Б

1. Заслухаўшы і абгаварыўшы даклад тав. Гікало аб выніках чэрвеньскага пленума ЦК ВКП(б), пленум ЦК КП(б)Б цалкам і поўнасьцю ўхваляе ўсе рашэнні пленума ЦК ВКП(б) і абавязвае партарганізацыі КП(б)Б пакласці гэтыя рашэнні ў аснову ўсёй сваёй далейшай работы.

Праект новай Канстытуцыі Савецкага Саюза, распрацаваны па ініцыятыве і пад непасрэдным кіраўніцтвам таварыша Сталіна, падводзіць вынікі небывалых у гісторыі заваяванняў рабочых і сялян Савецкага Саюза і з'яўляецца выражэннем канчатковага таржаства соцыялізма ў нашай краіне.

Сталінская Канстытуцыя—факт сусветна-гістарычнага значэння. Яна з'яўляецца самай дэмакратычнай Канстытуцыяй ва ўсёй гісторыі чалавецтва. Яна з'яўляецца кодыкам неадлучных і непарушных заваяванняў працоўных мас, яркім доказам магутнага ўздыму і росквіту творчых сіл усіх народаў, насяляючых Савецкі Саюз. У ёй вызначаны і ўстаноўлены асновы дзяржаўнага ладу пераможнага соцыялізма. У ёй запісана тое, што моцна заваявана працоўнымі СССР пад кіраўніцтвам ВКП(б), пад кіраўніцтвам геніяў чалавецтва—Леніна і Сталіна.

Новая Канстытуцыя забяспечвае далейшы бурны рост соцыялізма і кунізму ў нашай краіне, небывалы яшчэ ў гісторыі ўздым культуры ў нашай соцыялістычнай дзяржаве і самы шырокі ўдзел у кіраўніцтве дзяржавай усіх працоўных Савецкага Саюза.

У новай Канстытуцыі Савецкага Саюза працоўныя ўсяго свету атрымаюць магутную зброю ў барацьбе з капіталізмам, у барацьбе з фашызмам, які знішчае апошнія рэшткі буржуазнай дэмакратыі.

2. Пленум ЦК КП(б)Б асабліва падкрэслівае, што новая Канстытуцыя з'яўляецца выражэннем таржаства і перамогі ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, якая прывяла да росквіту гаспадаркі і культуры раней адсталых нацый і народнасцей Савецкага Саюза, і забяспечвае далейшае разгортванне савецкай дэмакратыі, выражаючай брацтва садружства ўсіх нацыянальнасцей, насяляючых СССР.

Рашэнне чэрвеньскага пленума ЦК ВКП(б), зацвердзіўшае сталінскую Канстытуцыю, мае велізарнейшае значэнне для беларускага народу. Беларускі народ, які вякамі прыгнятаўся і ніколі не ведаў сваёй дзяржаўнасці, толькі ў рэзультате вялікай пролетарскай соцыялістычнай рэвалюцыі атрымаў магчымасць стварыць сваю дзяржаву-нацыю. Пад непасрэдным кіраўніцтвам вялікага генія чалавецтва таварыша Сталіна стваралася Комуністычная партыя большэвікоў Бе-

ларусі, фармаваліся органы ўлады Совецкай Беларусі; пад яго-ж непасрэдным вадзіцельствам расцвіла беларуская савецкая культура, вырасла і ўмацавалася прамысловасць.

Распыленая, раздробленая сялянская гаспадарка ўступіла сваё месца тэхнічна першакласна ўзброенай сацыялістычнай сельскай гаспадарцы, а галоўнае, з асяроддзя беларускага народу ўзняліся многія тысячы новых партыйных і непартыйных большэвікоў, якія ўзброены ведамі сваёй справы і самааддана змагаюцца за вялікую справу Леніна Сталіна. Толькі дзякуючы брацкай дапамозе пролетарыяў Совецкага Саюза і ў першую чаргу рускага пролетарыята, Беларусь з раней адсталай, няграмаднай і жабрацкай ускраіны царскай Расіі ператварылася ў квітнеючую перадавую рэспубліку вялікай краіны Саветаў.

Ніколі не забудзе ўвесь беларускі народ, уся КП(б)Б таго, што дала яму вялікая пролетарская рэвалюцыя і большэвіцкая партыя, імя вялікага Леніна, імя мудрага, любімага друга і правадыра ўсіх працоўных таварышаў Сталіна—любімейшыя імяны кожнага гружанка сацыялістычнай ордэназнаснай Беларусі.

Контррэвалюцыйныя нацдэмы, якія прадавалі беларускі народ гуртам і ў раздроб царскім апычнікам, польскім панам, нямецкім генералам, рускім белавардзейцам і для якіх нацыянальны сцяг прынішчаўся да справы толькі для ашукання мас. «як папулярны сцяг, зручны для прыкочвання контррэвалюцыйных замыслаў нацыянальнай буржуазіі»—разбіты дашчэнту.

Сталінская Канстытуцыя натхняе беларускі народ на новы ўздым, на новыя геройствы ў барацьбе за перамогу камунізма.

3 Пленум ЦК КП(б)Б прапануе ўсім партыйным арганізацыям БССР разгарнуць самае шырокае абмеркаванне і глыбокае вывучэнне праекта новай Канстытуцыі сярод працоўных Беларусі.

Пленум ЦК КП(б)Б даручае ўсім партыйным і савецкім арганізацыям БССР забяспечыць дакладны ўлік усіх прапаноў, дадаткаў, змен, што ўносяцца на сходах працоўнымі пры ўсенародным абмеркаванні сталінскай Канстытуцыі. У прыватнасці пленум даручае бюро ЦК КП(б)Б:

а) накіраваць увесь кіруючы актыў рэспублікі, акруг і раёнаў для выступлення з растлумачэннем новай сталінскай Канстытуцыі непасрэдна на прадпрыемствах, у калгасах, саўгасах, установах, сярод аднаасобнікаў, на сходах жактаў і т. д.;

б) даручыць бюро ЦК забяспечыць дакладны пераклад на беларускую мову тэксту Канстытуцыі і шырока распаўсюдзіць яго па рэспубліцы;

в) ухваліць ранейшае бюро ЦК аб стварэнні канстытуцыйнай камісіі ў складзе: тт. Галадзёда (старшыня), Гікало, Валковіч, Чарвякова, Убарэвіч, Буліна, Саакяна, Рыскіна, Леплеўскага, Кавальчука, Сурта, Стэрніна, Бенека, Картукова, Хадасевіча, Задзернюка, Кудзельскага, Каліны, Кудзелька, Дзякава, Кузьміна, Пушчына (Лепель), Жолдава (Слуцк), Свірыдава (Полацк), Дубіна (Мазыр), Жуковіч (Менск), Малашонка і Стакуна (Гомель), Эстрына і Жураўлёва (Віцебск) па распрацоўцы праекта Канстытуцыі БССР на падставе праекта Канстытуцыі СССР;

г) пленум ЦК КП(б)Б асабліва падкрэслівае, што пытанні падрыхтоўкі да склікання надыходзячых усесаюзнага і ўсёбеларускага зездаў саветаў павінны стаць у цэнтры ўвагі ўсіх партыйных і савец-

кіх арганізацый, і даручае бюро ЦК, акругакам, райкомам партыі правесці шырокую падрыхтоўку да склікання як усесаюзнага, так і ўсебеларускага з'ездаў саветаў.

4. Узростаючая магутнасць нашай савецкай дзяржавы ўзмацняе супраціўленне рэштак паміраючых класаў. Аб гэтым сведчыць той факт, што пасля праверкі партдакументаў у Беларусі былі ўскрыты факты актыўнай дзейнасці агідных і залгаўшыхся падонкаў белавардзейскай зіноўеўска-трацкісцкай групы, якая з'яўляецца перадавым атрадам міжнароднай контррэвалюцыі.

Пленум ЦК КП(б)Б з асаблівай сілай падкрэслівае, што справа актыўнага контррэвалюцыйнага трацкіста Розенблюма, які здолеў пралезці на кіруючую работу ў ЦО КП(б)Б—«Звязду» і на працягу доўгага часу веў контррэвалюцыйную трацкісцкую работу, не будучы выкрытым нават у час праверкі партдакументаў, сведчыць аб усё яшчэ недастатковай пільнасці партарганізацыі КП(б)Б. Справа белавардзейскага паследка Розенблюма паказвае, што вывучэнне і веданне людзей кіруючымі работнікамі партыйных арганізацый застаецца ўсё яшчэ недавальняючым, і гэта скарыстоўваецца ворагамі партыі і дзяржавы для пранікнення ў партыйны і савецкі апарат і вядзення контррэвалюцыйнай работы.

Пленум ЦК абавязвае ўсе партарганізацыі КП(б)Б зрабіць з гэтага факту ўсе неабходныя вывады, мабілізаваўшы камуністаў на далейшае павышэнне пільнасці і забяспечанне сапраўды большэвіцкага вывучэння і ведання людзей.

Гэтыя факты прымушаюць партарганізацыю Беларусі, якая з'яўляецца прымежнай, асабліва рашуча змагацца з элементамі зазнайства, благадушша і самасупакоенасці. «Не ўбаюкваць трэба партыю, а развіваць у ёй пільнасць, не ўсыпляць яе, а трымаць у стане баявой гатоўнасці, не раззбройваць, а ўзбройваць, не дэмабілізоўваць, а трымаць яе ў стане мабілізацыі для ажыццяўлення другой пяцігодкі» (Сталін).

Пленум ЦК падкрэслівае, што рэвалюцыйная пільнасць павінна знаходзіць сваё выяўленне не ў платанічных прамовах і закліках да пільнасці, а ў канкрэтным вывучэнні людзей, ва ўменні распазнаваць ворага, як-бы ўмела ён ні маскаваўся, побач з уважлівымі і чулымі адносінамі да працоўных.

Пленум ЦК КП(б)Б упэўнен, што партарганізацыя Беларусі поўнаасцю выканае ўказанні таварыша Сталіна па пытаннях праверкі і абмену партдакументаў, выправіць паасобныя дапушчаныя памылкі і на падставе шырокай мабілізацыі масы вакол новай сталінскай Канстытуцыі, вакол усіх рашэнняў чэрвеньскага пленума ЦК ВКП(б) узніме на яшчэ больш высокую ступень узровень усёй партыйна-масавай работы, узорна правядзе асення сельскагаспадарчыя работы, а таксама загатоўкі і даб'ецца таго, каб БССР па гэтых работах аказалася сярод перадавых рэспублік, краёў і абласцей Савецкага Саюза.

Пленум ЦК КП(б)Б адзначае, што ў час праверкі партыйных дакументаў у КП(б)Б меліся факты агульных адносін да камуністаў, у выніку чаго меліся выпадкі выключэння з партыі адданых партыі людзей.

Пленум даручае бюро ЦК КП(б)Б і ўсім партыйным арганізацыям забяспечыць лактаднае выкананне ўказанняў таварыша Сталіна аб уважлівым і чулым падыходзе да прагляду апеляцый выключаных

з партыі ў час правэркі і абмену партыйных дакументаў, вырашаючы ў кожным паасобным выпадку пытанне аб магчымасці пераводу ў кандыдаты, або спачуваючыя тых з выключаных, якія хоць і мелі памылкі за час свайго знаходжання ў партыі, але на практыцы паказалі сябе людзьмі адданымі справе партыі.

Разам з тым пленум ЦК КП(б)Б асабліва падкрэслівае неабходнасць уважлівых і чулых адносін да людзей, якія аказаліся выключанымі з партыі, як не могучыя насіць высокага звання члена ВКП(б), але сумленна выконваюць доўг савецкага грамадзяніна, рашуча змагаючыся з фактамі непрадастаўлення ім работы, звальнення членаў іх сям'яў і т. д.

Пленум ЦК КП(б)Б зварачае ўвагу ўсіх партыйных арганізацый на ўсё яшчэ недавальняючую работу партыйных арганізацый КП(б)Б па падрыхтоўцы да новага прыёму ў партыю, выяўленую ў працэсе абмену партыйных дакументаў. Абавязак усе партыйныя арганізацыі забяспечыць самую дакладную падрыхтоўку да новага прыёму ў партыю, шырока разгарнуць работу са спачуваючымі, выхаванне іх у духу большэвіцкай дысцыпліны і арганізаванасці, узняцце іх ідэйнага ўзроўню; узмацніць работу з комсамолам і сярод беспартыйнага актыва.

Пленум ЦК КП(б)Б указвае партыйным арганізацыям на неабходнасць дакладнага выканання рашэнняў снежаньскага пленума ЦК ВКП(б) аб строгім індыўідуальным прыёме ў партыю, забяспечваючы прыём у партыю лепшых людзей са стаханаўцаў прамысловасці і сельскай гаспадаркі.

Пад кіраўніцтвам ленінска-сталінскага ЦК ВКП(б), пад кіраўніцтвам вялікага правадыра, настаўніка, друга ўсіх працоўных, генія працоўнага чалавецтва таварыша Сталіна, беларуская партыйная арганізацыя павядзе рабочых, калгаснікаў і ўсіх працоўных Беларусі наперад да новых перамог.

Аб уборцы ўраджаю і сельскагаспадарчых загатоўках

Рэзалюцыя чэрвеньскага пленума ЦК КП(б)Б

1. АБ УБОРЦЫ ўРАДЖАЮ

Пастанова чэрвеньскага пленума ЦК ВКП(б) «Аб уборцы ўраджаю і сельскагаспадарчых загатоўках» з'яўляецца магутнай зброяй далейшага ўздыму сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, баявой праграмай упартай і нястомнай работы ўсіх партыйных і савецкіх арганізацый над вырашэннем пастаўленых таварышом Сталіным задач — дабца ў бліжэйшыя 3—4 гады 7—8 мільярдаў пудоў зярна.

Выключная ўвага сацыялістычнаму будаўніцтву БССР з боку ЦК ВКП(б) і асабістыя клопаты таварыша Сталіна, дапамога, аказаная калгасам БССР праз машынатрактарныя станцыі, магутны ўздым стаханаўскага руху і сацыялістычнага спаборніцтва ў калгасах забяспечылі правядзенне сяўбы па БССР у раннія тэрміны і якасна лепш, чым у мінулыя гады, не гледзячы на спазненне вясны ў гэтым годзе.

Беларусь уступіла ў найбольш адказны перыяд барацьбы за высокі ўраджай — перыяд догляду пасеваў, падрыхтоўкі да ўборкі і правядзення самой уборкі. Усёй папярэдняй работай, пры наяўнасці маючыхся магчымасцей, забяспечаны ўсе ўмовы для атрымання высокага ўраджаю. Колькасць машынатрактарных станцый па БССР у 1936 г. павялічваецца на 23 адзінкі. Трактарны парк МТС узброен новымі машынамі, маючымі агульным лікам 39.400 конскіх сіл; МТС атрымаюць 300 гусенічных трактараў, 1 600 калёсных і 100 трактараў «Універсал» для палепшання апрацоўкі тэхнічных культур.

Упершыню ў калгасах БССР будуць працаваць на ўборцы да 200 камбайнаў. Выхаваныя праз МТС і саўгасы механізатарскія кадры павялічылі вытворчасць трактараў і якасць трактарных работ. У бягучым годзе ў час пасеўнай кампаніі на 1 умоўны 15-сілавый трактар, у пераводзе ўсіх работ на мяккае ворыва, зроблена 130 гектараў замест 85 гектараў у мінулым годзе.

Аднак, пленум ЦК КП(б)Б перасцерагае супроць настрою сама-супакоенасці і захаплення поспехамі вясны, памятаючы, што атрыманне высокага ўраджаю залежыць ад усёй далейшай работы па догляду пасеваў, па правядзенню своечасовай уборкі без страт.

Пры ўмовах высокай забяспечанасці сродкамі механізацыі як ніколі для БССР востра стаіць пытанне ўкаранення механізацыі ва ўсе галіны сельскагаспадарчай вытворчасці.

«Галоўная і рашаючая ўмова забяспечання высокага ўраджаю заключаецца цяпер у тым, каб, ламаючы супраціўленне паасобных работнікаў справе моцнага ўкаранення механізацыі ва ўсе галіны сельскагаспадарчай вытворчасці, зрабіць вопыт і дасягненні перадавых людзей сацыялістычнага землеўладання, аўладаўшых машынай, тэхнічай апрацоўкі і ўборкі, набыткам усей масы работнікаў калгасаў, соўгасаў і МТС» (з пастановаў пленума ЦК ВКП(б)).

Пленум ЦК КП(б)Б пастанаўляе:

А. Аб доглядзе пасеваў і ўборцы ўраджаю зернавых культур

1. Звярнуць асаблівую ўвагу партыйных і савецкіх арганізацый на абавязковае правядзенне дасканалай праполкі яравых зернавых, улічваючы, што ў радзе месц Беларусі з такім пустазеллем, як сурэпіца, не вядуць рашучай барацьбы, лічачы яе бяшкодным пустазеллем.

Пленум ЦК асабліва падкрэслівае неабходнасць правядзення барацьбы за праполку ў Круглянскім, Мсціслаўскім, Добрушскім, Чаускім, Талачынскім і радзе іншых раёнаў, кіраўніцтва якіх да гэтага часу недастаткова арганізавала гэту работу ў калгасах і соўгасах свайго раёна.

Пленум абавязвае Наркамзем, дырэктароў МТС і соўгасаў і загадчыкаў раённых зямельных аддзелаў арганізаваць дакладную праверку і прыёмку палёў пасля прапалачных і прапашных работ, дабіваючыся поўнага знішчэння пустазелля. На насенных участках і па ўсіх гатунковых пасевах, прызначаных для насенных мэт, апрача самай дакладнай ачысткі да поўнага ўдалення пустазелля, павінна быць праведзена гатунковая праполка шляхам удалення з пасеваў прымесьцяў іншых культур.

2. Улічваючы, што ва ўборачную кампанію 1936 г. у БССР галоўнымі ўборачнымі машынамі будуць жніўкі і снопавязалкі калгасаў і МТС, пленум патрабуе ад Наркамзема, дырэктароў МТС і соўгасаў і загадчыкаў зямельных аддзелаў:

а) забяспечыць да моманту ўборкі і не пазней 15 ліпеня сканчэнне рамонту ўсіх жніўрак, снопавязалак, конных грабель, малацільных і сартавальных машын;

б) да 20 ліпеня правесці ўсе наяўныя пералічаныя ўборачныя машыны, прывёўшы іх у поўную гатоўнасць да работы. Усе ўборачныя машыны да гэтага тэрміну павінны быць прыняты з майстэрняў па акту ў прысутнасці вадзіцеляў гэтых машын: у МТС—дырэктарам, старшым аграіамам і старшым механікам МТС, а па калгасах—старшынёй і брыгадзірам паляводчай брыгады калгаса;

в) як па МТС, так і па калгасах, замацаваць за кожнай ўборачнай машынай пастаянных майстроў—вадзіцеляў гэтых машын і загадзя (не пазней як за 10 дзён да касавіцы) выдзеліць для кожнай машыны ўчасткі для іх работы;

г) да 20 ліпеня правесці праверку падрыхтаванасці вадзіцеляў усіх ўборачных машын;

д) да 15 ліпеня забяспечыць да кожнай ўборачнай машыны мінімальны комплект запасных частак і неабходную колькасць змазачных матэрыялаў на ўвесь перыяд ўборкі;

е) у калгасах, не забяспечаных поўнасцю ўборачнымі машынамі, прыставаць для ўборкі зернавых сенакасілкі, а таксама падрыхтаваць да работы вопытных касцоў.

3. Устаноўце, як прадзельныя, тэрміны касавіцы жніўкамі і снопавязалкамі азімых і ранніх коласавых культур (пшаніца, авёс, ячмень) 12—15 рабочых дзён.

Пленум ЦК лічыць важнейшым мерапрыемствам у справе барацьбы са стратамі ўраджаю—своечасовае і поўнае выкананне плана будаўніцтва зернасушылак, асабліва ў месцах работы паўночных камбайнаў, будаўніцтва гумен, крытых павецяў. Рад раёнаў (Парычы, Лагойск, Мазыр, Плешчаніцы, Чырвонаполле, Смілавічы, Кіраўск, Орша, Асвея, Лепель, Горкі, Круглае, Крычаў, Мехава) недапушчальна зацягнулі гэта будаўніцтва, а таксама недапушчальна зацягнула выкананне заказу Наркамзема мясцовая прамысловасць (завод «Чырвоны барэц» у Оршы па вырабу вентылятараў для зернасушылак).

Пленум ЦК абавязвае Наркамзем, акругомы, райкомы, акруговыя і раённыя выканкомы безагаворачна забяспечыць сканчэнне будаўніцтва зернасушылак, гумен і крытых павецяў да 1 жніўня гэтага года.

Абавязаць Наркаммясцпром забяспечыць да 20-га ліпеня поўнае выкананне задання па вырабу вентылятараў да калгасных зернасушылак. Белсельгасснабу (тав. Урбановічу) да гэтага тэрміну—да 20 ліпеня—забяспечыць завоз і размеркаванне вентылятараў і запасных частак да ўсіх уборачных сельскагаспадарчых машын.

4. У мэтах недапушчэння страт і поўнага захавання ўраджаю неабходна таксама:

а) правесці звязванне ў снапы ўсяго зжатага хлеба і яго капнаванне;

б) абсталяваць усе ўборачныя машыны зернаўлавіцелямі і праводзіць суцэльнае зграбаванне каласоў коннымі і ручнымі граблямі следам за жніўкай;

в) правесці суцэльную дэзінфекцыю сельскагаспадарчага ўборачнага інвентара, старых крытых токаў, гумен і зернахавальнікаў;

г) пачаць абмалот хлябоў не пазней 3—5 дзён пасля пачатку касавіцы, праводзячы адначасова возку снапоў у гумны, крытыя токі з тым, каб скончыць звозку за 10—15 дзён пасля касавіцы;

д) забяспечыць не менш 20 гадзін штодзённай работы ўсіх наяўных малатарань.

5. Для забяспечэння выканання і перавыканання планаў работы камбайнаў, якія ўпершыню будуць працаваць ва ўборачную кампанію гэтага года, Наркамзему і дырэктарам МТС правесці наступныя мерапрыемствы:

а) зараз-жа прыступіць да адводу палёў і падрыхтоўкі іх для кожнага камбайна ў размерах, не менш прадугледжаных планам уборкі для кожнага камбайна; камбайнера, як начальніка камбайнавага аграгата, непасрэдна падпарадкаваць дырэктару МТС.

б) правесці гатоўнасць камбайнаў да работы, вывезці ў поле ўсе камбайны не пазней чым за 5 дзён да пачатку уборкі і выдзеліць у расгараджэнне камбайнера неабходныя запасныя часткі.

в) забяспечыць праз наяўныя аўтоперасовачныя майстэрні і праз пастаячныя майстэрні МТС загадзя прадуманую сістэму хуткага рамонту камбайнаў шляхам замацавання для гэтай работы кваліфікаваных майстроў;

г) загадзя падрыхтаваць і забяспечыць камбайнерам, іх памочнікам і трактарыстам такое раскватраванне, якое-б не патрабавала страты часу на пераходы да месца работы;

д) увесці і строга захаваць за камбайнерамі на 1936 г. парадак аплаты, устаноўлены пастановай СНК СССР і ЦК ВКП(б) ад 14 красавіка 1935 года. Папярэдзіць дырэктароў МТС і заг. райза, што яны нясуць асабістую адказнасць за работу кожнага камбайна

6. Для бесперабойнага абслугоўвання камбайнаў транспартам, ачысткі, прасушкі і вывазу зярна вылучыць у паляводчых брыгадах на ўвесь перыяд уборкі звенні па адвозцы зярна з бункераў камбайнаў, па ачыстцы і прасушванню зярна, забяспечыўшы гэтыя звенні зернаачышчальнымі машынамі і дастатковай колькасцю жывой цягі калгасаў і аўтотранспарту МТС і калгасаў.

7. Да 15 ліпеня правесці дзяржаўную праверку падрыхтаванасці камбайнераў, а таксама лічыць неабходным камандзіраванне 15—20 чалавек, найбольш паспяхова скончывшых курсы камбайнераў, у паўднёвыя раёны СССР для практычнага азнаямлення з эксплуатацыяй камбайнаў з тым, каб частку гэтых камбайнераў скарыстаць у далейшым у якасці інструктароў камбайнавай уборкі. Даручыць Наркамзему і сельгасаддзелу арганізаваць пасылку адабраных таварышоў на практыку.

8. Надаючы выключнае значэнне справе хутчэйшага завяршэння гатунказмены зернавых культур і забяспечання пасеваў выключна добрым, добра якасным насеннем з насенных участкаў, выдзеленых у калгасах, у алпавяднасці з пастановай СНК СССР і ЦК ВКП(б) ад 10 лютага 1936 года, пленум абавязвае Наркамзем, загадчыкаў раённых зямельных аддзелаў, дырэктароў МТС і беларускую кантору Дзяржсортфонда правесці наступныя мерапрыемствы:

а) уборку насенных участкаў і гатунковых насеннагадоўчых пасеваў, падлягаючых міжраённаму і міжкалгаснаму гатункаабмену, праводзіць у перыяд поўнай спеласці і скончыць не больш чым за 3—4 рабочыя дні;

б) абмалот зярна насенных участкаў правесці на асобных токах;

в) выдзеліць для хавання насення адасобленыя зернахавальнікі, забараніць скарыстанне іх для хавання харчовага і фуражнага зярна;

г) засыпку насенных фондаў і здачу гатунковага насення ў парадку дзяржаўнага і міжкалгаснага гатункаабмену рабіць толькі пасля дасканалай іх ачысткі і праверкі пасеўных якасцей гэтага насення.

9. Устаноўце, што ўвесь абмалот зярна ад насенных участкаў павінен быць выкарыстан поўнасцю для забяспечання калгасаў і соўгасаў неабходным добра якасным насеннем для пасеву зярна пад ураджай 1937 г.

Забараніць пад страхам крымінальнай адказнасці выкарыстанне зярна і насенных участкаў, а таксама выкарыстанне гатунковага насення, прызначанага па плану гатункаабмену, на якія-б там ні было патрэбы, акрамя насенных.

10. Абавязаць Наркамзем, дырэктароў МТС і соўгасаў і кіраўніка Беларускай канторы Дзяржсортфонда правесці ў 1936 г. поўную гатунковую ацэнку (апрабацыю) усіх культур стандартных і дапусцімых гатункаў.

На падставе даных гатунковай ацэнкі пасеваў не пазней 1 верасня распрацаваць і давесці да раёнаў, МТС, пунктаў Заготзярна, складау Дзяржсортфонда канкрэтныя планы гатункаабмену з тым, каб міжкалгасны гатункаабмен быў зроблен на працягу восені да часу канчатковага размеркавання ўраджаю ў калгасах.

11. Пленум патрабуе ад загадчыкаў райземаддзелаў і дырэктароў МТС арганізаваць здачу кандыцыйнага гатунковага зярна ў парадку сельскагаспадарчых загатоўак выключна з гатунковымі даведкамі, а Белзаготзярну забяспечыць асобнае складзіраванне гэтага насення з поўным захаваннем гатункаў і катэгорый.

12. Пленум ЦК папярэджвае Наркамзем, партыйныя і савецкія органы аб недапушчальнасці ігнаравання работ па догляду пасеваў проса і гарчыцы і абавязвае:

а) правесці 2—3-разовую ручную праполку проса да поўнага ўдалення пустазелля;

б) правесці дасканалую праполку ўсіх пасеваў гарчыцы і забяспечыць поўную адработку гэтых пасеваў супроць шкоднікаў (рапсавога пілільшчыка).

13. Пленум ЦК КП(б)Б прапануе ўсім дырэктарам МТС, праўленням калгасаў і дырэктарам саўгасаў арганізаваць акуратную прыёмку якасці ўбраных палёў, найстражэйшы ўлік і ахову ўраджаю ад раскравання, для чаго:

а) ўстанавіць, што брыгадзір паляводчай брыгады штодзенна павінен па акту прыняць убранныя палі з ацэнкай якасці іх уборкі. Лічыць поле ўбраным толькі пасля яго прыёмкі ад брыгадзіра старшынёю калгаса, а ў саўгасах—кіраўніком аддзялення або фермы;

б) ўстанавіць абавязковае ўзважванне хлеба каля малатарні, на калгасных перавозачных пунктах, па ліку бункераў і пры прыёмцы хлеба ў склады;

в) адказнасць за захаванасць зярна ўскласці: на токах у кожнай брыгадзе—на брыгадзіра, а па калгасу ў цэлым—на старшыню калгаса.

Б. Лён і канопл

1. Пленум ЦК КП(б)Б прапануе Наркамзему, дырэктарам МТС, партыйным і савецкім арганізацыям усіх раёнаў дакладна падрыхтаваць і арганізаваць церабленне лёну трактарнымі церабілкамі:

а) забяспечыць к 1 ліпеня г. г. поўны рамонт усіх ільнацерабільных машын;

б) правесці да 1 ліпеня падрыхтаванасць кожнага вадзіцеля ільнацерабілкі да машынай уборкі і замацаваць за кожным вадзіцелем шыроказахватную ільнацерабілку і трактар;

в) не пазней, як за 10 дзён, устанавіць у натуре плошчы для машынай уборкі лёну у калгасах і ўручыць кожнаму ільнацерабільшчыку маршрут па выкарыстанню ільнацерабілак.

2. Адзначаючы слабое разгортванне работ па другой праполцы лёну (на 20 чэрвеня праполата толькі 61,1 проц.), а таксама адставанне раду раёнаў і ў асаблівасці Быхаўскага, Чырвонапольскага, Брагінскага і Пleshчаніцкага па першай праполцы, пленум патрабуе ад партыйнага і савецкага кіраўніцтва гэтых раёнаў рэзка ўзняць тэмпы другой праполкі і забяспечыць хутчэйшае сканчэнне першай праполкі лёну.

Пленум прапануе Наркамзему, партыйным і савецкім арганізацыям раёнаў правесці 2—3 праполкі ўсяго засеянага лёну, а на разрэджаных насеннаводчых пасевах таксама і міжрадную апрацоўку і адна-двухразовую праполку канпель у радках. Старшыні калгасаў абавязаны прымаць палі не па колькасці праполак, а па чыстаце палёў.

3. Прапанаваць Наркамзему, партыйным і савецкім арганізацыям забяспечыць:

а) правядзенне цераблення лёну на валакно ў калгасах у стадыі ранняй жоўтай спеласці і ў тэрмін не больш 8 дзён, не дапускаючы зацяжкі з уборкай лёну. Церабленне лёну насеннаводчых пасеваў правесці ў стадыі жоўтай спеласці, не дапускаючы заўчаснай уборкі, і ў тэрмін—не больш 6 дзён;

б) поўную выбарку пасконей правесці на працягу 7—8 дзён у перыяд іх масавага цвіцення, а выбарку канпель—на працягу 10 дзён у перыяд васковай спеласці насення сярэдняй часткі галовак;

в) абмалот галовак лёну поўнасцю скончыць за 6—8 дзён з дня цераблення.

г) скончыць да пачатку ўборкі і не пазней 1 жніўня ў кожным калгасе, а ў буйных калгасах—у кожнай брыгадзе пабудову крытых токаў і лавецяў для абмалоту лёну.

Прапанаваць дырэктарам усіх МТС і загадчыкам раённых зямельных аддзелаў арганізаваць у калгасах вытворчасць ільнамалатарнага тыпу «Эдзі» з тым, каб большасць лёну бягучага года была абмалочана выключна малатарнямі.

Для хутчэйшага рэалізацыі пастановы пленума ЦК ВКП(б) аб поўным выцясненні ў 1937 г. абмалоту ваткамі і бочкамі—прапанаваць Наркамзему да 1 верасня вырашыць пытанне аб вытворчасці ільнамалатарнага, прапанаваных вынаходцамі тт. Лук'янавым і Хатулёвым з тым, каб да ўборкі 1937 года згатовіць малатарні для поўнага забяспечання ўсіх пасеваў лёну;

д) расціл (замочку) усей ільнянай саломы закончыць у жніўні, арганізаваўшы дакладнае сартаванне лёну па якасці пры яго ўборцы, расціле, пад'ёме са сцелішчаў і перапрацоўцы;

е) абмалот канпель поўнасцю скончыць за 5—6 дзён з дня выбаркі;

ж) мочку канпель пачаць неадкладна пасля ўборкі з такім разлікам, каб у верасні была поўнасцю скончана замочка, а да наступлення марозаў канпельная салома была вынута з мочки і прыступлена да яе апрацоўкі.

4. Пленум адзначае зусім незадавальняючы ход будаўніцтва ільнасушылак і ільнапунктаў, каноплесушылак і пунктаў першапачатковай апрацоўкі лёну. Дагэтуль з плана будаўніцтва 1.920 сушылак і 990 пунктаў першапачатковай апрацоўкі прыступлена да будаўніцтва толькі 325 сушылак і 220 пунктаў.

Пленум абавязвае Наркамзем, раённыя партыйныя і савецкія арганізацыі забяспечыць неадкладнае разгортванне будаўніцтва гэтых аб'ектаў з тым, каб скончыць будаўніцтва не пазней 1 верасня.

5. Прапанаваць Наркаммясцпрому згатовіць і адгрузіць да 1 кастрычніка ў раёны 600 ільнатрапалак канструкцыі Антонова і 90—канструкцыі Сяргеева.

Абавязаць Наркамзем канцэнтраваць усе машыны канструкцыі Сяргеева ў МТС для абслугоўвання калгасаў.

6. Абавязаць раённыя партыйныя і савецкія арганізацыі забяспечыць падрыхтоўку кадраў першапачатковай апрацоўкі лёну (ільнатрапальшчыкаў, сушыльшчыкаў, мяльшчыкаў і машыністаў ільнатрапальных машын) у размерах, неабходных для поўнага выкарыстання ільнаапрацоўчых машын.

7. Абавязаць усе раённыя зямельныя аддзелы і МТС забяспе-

чыць выраб у калгасах да 1 верасня 1.000 ільнатрапальных агрэгатаў Санталава, згодна плану, устаноўленаму Наркамземам.

8. Наркамзему арганізаваць абавязковую задачу калгасамі па кантракцыі ільнанасення ўраджаю таварнагатунковых пасеваў па гатункадаведках, а канторы Заготлэн забяспечыць складзіраванне гэтага насення з поўнай захаванасцю гатункаў і катэгорый з тым, каб увесць ураджай гатунковага насення 1936 г. быў выкарыстан на насенне пад ўраджай 1937 г.

9. Прапанаваць Наркамзему, партыйным і савецкім арганізацыям не пазней як за 10 дзён перад уборкай выдзеліць у кожным калгасе, акрамя насенаводных, лепшыя участкі лёну і канпель, насенне з якіх у першую чаргу на працягу 10—15 дзён пасля цераблення павінна быць засыпана ў насенныя фонды калгаса ў фазмеры, забяспечваючым план сяўбы будучага года, пры абавязковым выкананні плана здачы насення лёну і канпель па кантракцыі.

В. Канюшына

Пленум ЦК КП(б)В прапануе Наркамзему, партыйным і савецкім арганізацыям:

а) правесці не пазней 1 ліпеня суцэльную праверку плошчаў і якасці пакінутых на насеннікі участкаў канюшыны і забяспечыць замену дрэнных насенных участкаў лепшымі па травастой участкамі з поўным захаваннем планаў адводу насеннікаў першага ўкосу;

б) правесці ўборку насеннікаў канюшыны за 7—10 дзён, не дапускаючы перастояў канюшыны і страты насення пры ўборцы, і арганізаваць вязку скошанай канюшыны ў снапы з адвозкай іх для сушкі і абмалоту на токах;

в) правесці сушку снапоў насеннай канюшыны на токах і пад навесамі, прыстасаваць для сушкі неабходную колькасць вешал;

г) правесці абмалот канюшыны неадкладна пасля ўборкі і прасушкі з адначасовым правядзеннем работ па выціранню канюшыны і ачыстцы насення з тым, каб гэтыя работы былі скончаны не пазней 20 дзён пасля касьбы;

д) арганізаваць засыпку кожным калгасам і аднаасобнай гаспадаркай у тэрмін не пазней 1 снежня г. г. дображаснага насення канюшыны ў насенныя фонды; забяспечыць у першую чаргу выкананне плана здачы канюшыннага насення па кантракцыі. Абавязаць Наркамзем прыняць меры да павелічэння выпуску канюшынацёрак да пачатку абмалоту канюшыны ў калгасах.

Г. Бульба

1. Прапанаваць Наркамзему, партыйным і савецкім арганізацыям:

а) правесці не менш двух дакладных праполак і 2—3 міжрадных апрацовак бульбяных палёў да поўнага знішчэння пустазелля;

б) не пазней 20 жніўня зацвердзіць планы скарыстання гатунковай бульбы, прадугледжваючы правядзенне гатункаабмену восенню ў час уборкі;

в) услед за капаннем бульбы правесці абавязковае баранаванне з падборкай, а таксама пераворванне з паўторнай падборкай бульбы на ўсёй убронай плошчы;

г) поўнаасцю забяспечыць да 1 верасня падрыхтоўку вадзіцеляў бульбакапалак, адвесці для кожнай механізаванай бульбакапалкі

плошчу для ўборкі ў размерах, забяспечваючых план работы кожнай капалкі;

д) для захавання бульбы ад страт і хваробы правесці за 3—5 дзён скошванне бульбяніку. Прыступіць да пабудовы ў калгасах пастаянных бульбахавальнікаў з тым, каб у бліжэйшыя 2—3 гады для насенных і кармовых фондаў бульбы адмовіцца ад буртавога хавання;

е) абавязаць праўленні калгасаў для падсушкі бульбы перад закладкай на хаванне пабудаваць на бульбяных палях шалашы і навесы.

2. Наркамзему з прыцягненнем зацікаўленых арганізацый (Белгалоўспірт, Белкмо і інш.) арганізаваць апрацацыю гатунковых пасеваў бульбы і гатунковую прачыстку насенных участкаў у калгасах

3. Наркамзему, Наркаммясцпрому арганізаваць вытворчасць прасцейшых бульбасартовак сістэмы беларускай станцыі механізацыі з тым, каб да ўборкі бульбы забяспечыць гэтымі машынамі пункты бульбазагатоўчых арганізацый і не менш 500 калгасаў.

Д. Сенакашэнне і сіласаванне кармоў

Пленум ЦК КП(б)Б зварачае асаблівую ўвагу Наркамзема, партыйных і савецкіх арганізацый на неабходнасць не толькі поўнаасцю забяспечыць грубымі і сакавітымі кармамі ўзрастающую жывёлагадоўлю, але і стварыць страхавыя запасы кармоў.

У мэтах гэтага скончыць у бягучым годзе ўборку і стагаванне сена да пачатку масавай уборкі хлябоў і не пазней чым у месячны тэрмін пасля пачатку сенакашэння. Ва ўсіх раёнах правесці другія ўкосы.

Адначасова з правядзеннем сенаўборкі правесці да пачатку ўборкі зернавых сіласаванне пустазелля, дзікарастучых траў, маладога чароту і ранніх сілосных пасеваў у размерах не менш 50 проц. гадавога плана.

* *

Пленум абавязвае НКАховы здароўя і Наркамасветы поўнаасцю скончыць адкрыццё яслей і дзетпляцовак у калгасах і абсталяванне ўжо дзеючых. РК і РВК аказаць усямернае садзейнічанне ў наладжанні работы яслей і дзетпляцовак, прыцягваючы калгасную грамадскасць да справы арганізацыі дапамогі жанчыне для поўнага ўцягнення яе ў работу па догляду ўраджаю і яго ўборцы.

Даручыць бюро ЦК правесці ход выканання рашэнняў ЦК КП(б)Б аб разгортванні масава-палітычнай работы ў брыгадах.

2. АБ ЗАГАТОЎКАХ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ ПРАДУКТАЎ

А. Па зярну

1. Прапанаваць акруговым, тарадскім і раённым камітэтам КП(б)Б, акрвыканкомам, райвыканкомам і райупоўкамзаг. СНК, дырэктарам МТС і соўгасаў і старшыням калгасаў арганізаваць здачу зярна дзяржаве па пастаўках у тэрміны, устаноўленыя пастановай СНК БССР і ЦК КП(б)Б ад 20 сакавіка 1936 года:

а) па хлебаздачы соўгасамі—не пазней 20 верасня;

б) па звароту ссуд і натураплаце работ МТС—у тэрміны, устаноўленыя для паставак;

в) па гарнцаваму збору—60 проц. гадавога плана да 31 снежня 1936 г. і астатнія—40 проц.—у першым паўгоддзі 1937 г.

2. Забяспечыць здачу на загатоўчыя пункты калгасамі, соўгасамі і аднаасобнікам і цалкам добра якаснага зярна, арганізаваўшы дакладную ачыстку зярна, для чаго неабходна не пазней як да 10 жніўня адрамантаваць і прывесці ў парадак усе зернааачышчальныя машыны як на заготпунктах, так і ў калгасах і соўгасах.

3. Устанавіць адлічэнні для выдачы калгаснікам авансаў для корму жывёлы і іншых унутрыгаспадарчых патрэб калгасаў у размерах: па зярну—10 проц. ад фактычна намалочанага зярна, выключаючы абмалот ад насенных участкаў з павышэннем да 15 проц. для перадавых, добра працуючых калгасаў.

4. Выходзячы з таго, што выкананне абавязацельстваў па здачы зярна дзяржаве з'яўляецца першачарговым абавязкам кожнага калгаса і кожнай аднаасобнай гаспадаркі і павінна быць зроблена з першых абмалотаў, забараніць стварэнне ў калгасах якіх-небудзь іншых фондаў, акрамя насенных з абмалоту насенных участкаў, да выканання поўнаасцю абавязацельстваў здачы зярна дзяржаве па пастаўках, звароту ссуд і па натуроплаце работ МТС.

5. Устанавіць штодзённы нагляд за тым, каб здача зярна па пастаўках калгасамі і аднаасобнай гаспадаркай рабілася ў дакладнай адпаведнасці з уручанымі абавязацельствамі, а іменна: пшаніца, жыта, бабовыя ў размерах, устаноўленых абавязацельствамі па кожнай паасобку з гэтых культур, а па іншых зернавых культурах у размерах, устаноўленых абавязацельствамі для ўсіх гэтых культур з правам здачы любой культуры па выбару калгаса.

6. Спыніць калгасны і індывідуальны сялянскі гандаль хлебам, а таксама закупку зярна спажывааперацыяй з 10 ліпеня 1936 г. аж да выканання рэспублікай у цэлым устаноўленага плана паставак зярна, звароту ссуд і здачы натуроплаты МТС, а таксама засыпкі калгасамі поўнаасцю насенных і мінімальнах фуражных фондаў.

7. Адзначаючы, што ў мінулым годзе ў паасобных раёнах былі выпадкі псавання гатунковага матар'ялу з-за неахайнай прыёмкі і разгрузкі яго (Барысаўскі, Касцюковіцкі раёны), прапанаваць партыйным і савецкім арганізацыям, Белзаготзярну і белканторы Дзяржсортфонда арганізаваць прыёмку гатунковага матар'ялу Дзяржсортфонда так, каб ні ў якім разе не дапускаць псавання яго, абавязаўшы загатоўчыя арганізацыі выдзеліць асобныя склады для прыёмкі і хавання гатунковага зярна.

8. Да 20 ліпеня правесці добра якасны рамонт складаў, іх дэзінфекцыю, снабжэнне загатоўчых пунктаў неабходным інвентаром з тым, каб забяспечыць бесперабойную прыёмку зярна і яго захаванне без страт.

9. Абавязаць упоўкамзат СНК СССР па БССР скончыць будаўніцтва чатырох новых зернасушылак па лініі Заготзярна не пазней 15 жніўня г.г.

Прыняць да ведама паведамленне упоўкамзага, што план новага будаўніцтва зернаскладаў ёмкасцю ў 34 тысячы тон скончан.

10. Пленум ЦК КП(б)Б адзначае, што на многіх загатоўчых пунктах усё яшчэ ёсць вялікія страты зярна і заражанасць захоўваючага на загатоўчых пунктах зярна кляшчом. Усё гэта патрабуе ад работнікаў загатоўчых пунктаў штодзённай і ўпартай работы па ліквідацыі страт і ачыстцы зярна ад шкоднікаў.

Б. Па ільну і каноплях

1. Першачарговым абавязкам кожнага калгаса, калгасніка і аднаасобніка з'яўляецца выкананне маючага сілу закона кантракцыйнага дагавору па здачы дзяржаве лёну, пянькі і насення поўнасю ў размерах і тэрмінах, устаноўленых кантракцыйным дагаворам.

2. Прапанаваць АК і РК КП(б)Б, акруговым і раённым выканкомам забяспечыць задачу насення лёну і канпель па кантракцый і звароту насенных ссуд зараз-жа пасля абмалоту, дабіваючыся не толькі выканання, але і перавыканання ўстаноўленага плана загатоўак насення лёну і канпель.

3. Абавязаць РК КП(б)Б, райвыканкомы, райза і МТС арганізаваць штодзённы роўнамерны падвоз сыравіны з тым, каб даць магчымасць загатоўшчыку ўважліва атледзець і правільна ацаніць прымаемую прадукцыю.

4. Катэгарычна забараніць месцам забіраць ад Заготільна і спажывааперацыі склады лёну і ільнанасення як уласныя, так і арандаваныя, а забраныя ў 1936 г. безадкладна вярнуць або прадаставіць зусім адпавядающую замену не пазней 10 ліпеня (Хоцімск, Бярэзіна і інш.).

5. Абавязаць тав. Банькоўскага (Заготлён):

а) скончыць рамонт і будаўніцтва драўляных складаў не пазней 15 жніўня, а будаўніцтва каменных складаў—не пазней 15 верасня;

б) адкрыць заготпункты па ільну і насенню ў Халопенічах, Журавічах і Хоцімску і прадугледзець будаўніцтва склада ў 1937 г. у Кіраве.

6. Абавязаць РК КП(б)Б і райвыканкомы ўказаных вышэй раёнаў прадаставіць Заготільну не пазней 10 ліпеня адпаведныя складачныя памяшканні прыгодныя для арганізацыі там заготпунктаў па ільну і насенню.

7. Абавязаць дырэктароў Менскага і Віцебскага ільнатрэстаў:

а) забяспечыць поўнае сканчэнне рамонту ільназаводаў да 15 жніўня;

б) устанавіць на ўсіх ільназаводах да 20 жніўня сушыльныя шафы для праверкі вільготнасці трасты пры прыёмы;

в) укамплектаваць ільназаводы кваліфікаванымі кадрамі прыёмшчыкаў, каб не дапусціць недаацэнкі якасці трасты і недаплаты калгасам, якія мелі месца ў мінулым годзе.

В. Па бульбе і садагародніне

1. Устанавіць, што план абавязковых паставак бульбы павінен быць поўнасю выканан кожным калгасам, калгаснікам і аднаасобнай гаспадаркай да наступлення халадоў; абавязаць райвыканкомы зацвердзіць па кожнаму калгасу і сельсовету план капання і падвозкі бульбы на загатоўчыя пункты, спіртавыя і крухмальныя заводы не пасрэдна з поля з разлікам поўнага сканчэння гадовага плана абавязковых паставак і адгрузак бульбы Ленінграду не пазней 25 кастрычніка 1936 года, пачаўшы масавае капанне бульбы 15—20 верасня 1936 года.

2. Да выканання ўстаноўленых для калгасаў, калгаснікаў і асобных гаспадарак абавязацельстваў па здачы бульбы дзяржаве забараніць з 15 ліпеня 1936 года калгасны і індыўідуальны сялянскі гандаль бульбай, устанавіўшы, што пасля выканання кожным паасобку калгасам і калгаснікам абавязацельстваў па здачы дзяржаве бульбы, яму дазваляецца продаж бульбы дзяржаўным і кааперацыйным арганізацыям, а калгасны і індыўідуальны сялянскі гандаль бульбай дапушчаецца пасля выканання БССР цалкам устаноўленага плана здачы бульбы.

3. Папярэдзіць кіраўнікоў Белкааплодагародніны—т. Зелічонка, Белзаготплодагародніны—т. Анікейчыка, Белгалоўспірта—т. Кузьмічова, БелКМО—т. Альтмана, дырэктароў райзагаў, райкантор плодагародніны, дырэктароў крухмальных і вінакурных заводаў і ўсіх загадчыкаў загатоўчых пунктаў аб іх персанальнай адказнасці за забяспечанне своечасовай прыёмкі і захавання паступаемай плодагароднай прадукцыі, асабліва сталовай бульбы, закладзенай на зімовае хаванне.

4. Лічыць недапушчальным, што ўзросшая гародніная прадукцыя соўгасаў і калгасаў не поўнасцю скарыстоўваецца савецкім гандлем для карэннага палепшання якасці і асартыменту гародніны і што гандаль гароднінай у гарадах БССР не забяспечвае ўзрослых патрэб насельніцтва.

Пленум лічыць важнейшай задачай Наркомунутргандля і гандлюючых арганізацый—ўсямернае разгортванне культурнага гандлю гароднінай, пладамі і ягадамі. Загатоўчым і гандлюючым арганізацыям і сушыльным заводам неабходна забяспечыць:

а) выкананне поўнасцю плана заготовак гародніны па асобных культурах, асабліва цыбулі, памідораў, гуркоў і морквы;

б) прыёмку па дагаварах кантрактацыі, а таксама дэцзагатоўках выключна добраякаснай прадукцыі;

в) дасканалы догляд за становішчам гародніны, пладоў і ягад пры ўпакоўцы, перавозках, хаванні і ліквідацыі псавання і брак плодагародніны, катэгарычна забараніць прыёмку і адгрузку нестандартнай бульбы і плодагародніны.

5. Пленум ЦК КП(б)Б абавязвае загатоўшчыкаў арганізаваць у 1936 годзе загатоўкі гародніны, пладоў і ягад такім чынам, каб забяспечыць насельніцтва ў дастатку добраякаснай гароднінай, пладамі і свежымі ягадамі.

6. Абавязаць НКУнутргандаль тав. Гурэвіча і старшыню БКС тав. Баскіна, а таксама кіраўнікоў іх аб'яднанняў—Белзаготплодагародніны і Белкааплодагародніны, Белдзяржспірта і БелКМО:

а) да пачатку заготовак, але не пазней 25 ліпеня (па заводскіх пунктах да 15 жніўня) 1936 г. поўнасцю скончыць будаўніцтва новых прыёмных пунктаў (пакгаўзы і навесы), рамонт, дэзінфекцыю існуючых прыёмных пунктаў, забяспечыўшы ўсе прыёмазагатоўчыя пункты да гэтага часу неабходным інвентаром (вагамі, гірамі, лапатамі, ліхтарамі і інш.) з тым, каб забяспечыць бесперабойную прыёмку і адгрузку плодагародніны;

б) таксама забяспечыць усе прыёмазагатоўчыя пункты праверанымі і кваліфікаванымі работнікамі—загадчыкамі пунктаў, якасцікамі і прыёмшчыкамі.

V80000000 1988874

Г. Па махорцы

1. Устанавіць, што кантракцыйны дагавор па махорцы лічыцца выкананым толькі пры ўмове здачы ўстаноўленай дагаворам колькасці і асартыменту, а выдача прэмій-надбавак за перавыкананне кантракцыйнага дагавору робіцца пры ўмове здачы махоркі на суму, перавышаючую кошт, абумоўлены дагаворам па кантракцый.

2. Устанавіць прадзельны тэрмін загатоўкі махоркі—15 лістапада.

3. Прапанаваць Упоўнаркамхарчпрома (Саюзтабаксыравіна) забяспечыць вызначэнне вільготнасці прымаемай махорачнай сыравіны на заготпунктах выключна лабараторным шляхам.

Д. Па канюшыне

1. Прапанаваць усім партыйным, савецкім арганізацыям і ўпоўкамзаг СНК СССР па БССР:

Арганізаваць загатоўку канюшыны такім чынам, каб забяспечыць поўнасцю выкананне плана заготовак канюшыны па кожнаму раёну паасобку, зацверджанага пастановай СНК БССР і ЦК КП(б)Б ад 12 красавіка 1936 г. у размеры 6.500 цэнтнераў.

2. Арганізаваць ачыстку і хаванне прынятага па загатоўках насення канюшыны без псавання.

3. У мэтах забяспечання атрымання добра якаснага насення канюшыны прапанаваць упоўкамзаг СНК:

а) правесці кароткатэрміновыя курсы прыёмшчыкаў па прыёмы і захаванню насення канюшыны;

б) не дапускаць пры прыёмы насення канюшыны змешвання аднаўкоснага з двухукосным, а таксама насення канюшыны рознага гатунку;

в) прымаць насенне канюшыны ў лік плана здачы пры ўмове прад'яўлення здатчыкамі дакументаў аб пасеўнай якасці насення канюшыны, для чаго абавязваць дырэктароў саўгасаў і старшын калгасаў забяспечыць своечасовую задачу ў раённыя лабараторыі ўзораў для аналізу і атрымання адпаведных дакументаў аб якасці насення канюшыны.

Е. Па сёну

1. Прапанаваць акругкомам, таркомам, райкомам, акрвыканкомам, райвыканкомам, Заготсена і райупоўкамзаг СНК:

а) арганізаваць загатоўкі сена з такім разлікам, каб закончыць выкананне гадавога плана сеназаготовак адначасова з сенаўборкай да пачатку масавай уборкі і здачы хлеба;

б) скончыць будаўніцтва сянных складаў і сянных навесаў не пазней 15 жніўня 1936 года.

2. Абавязваць акругкомы, гаркомы і райкомы КП(б)Б, а таксама старшын акрвыканкомаў, горсоветаў і райвыканкомаў да пачатку масавага паступлення збожжа, бульбы, лёну адрамантаваць усе пад'яздныя шляхі да станцыйных і прыстанскіх пунктаў і аказаць зага-